BERIGTEN

BETREFFENDE

DE

CHOLERA ASIATICA.

DERDE STUK.

Het 4de stuk zal eenen platten Grond de
Amsterdam bevatten.

BERIGTEN

BETREFFENDE DE

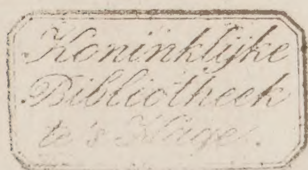
ASIATISCHE CHOLERA.

BERIGTEN
BETREFFENDE DE
ASIATISCHE CHOLERA
TE
AMSTERDAM
EN
IN ANDERE DEELEN DES RIJKS.

ONDER MEDEWERKING VAN
G. VROLIK, C. J. NIEUWENHUYS,
H. HAAKMAN, F. VAN DER BREGGEN Cz.,
H. W. VAN ROSSEM, M. W. LUBER,
W. BAARSLAG
EN VAN DE GENEESKUNDIGEN IN DE ONDERSCHEIDENE
CHOLERA-HOSPITALEN,
UITGEGEVEN
DOOR
W. VROLIK.

DERDE STUK.

Te Amsterdam,
bij C. G. SULPKE.
1832.

No. VIII.

Ziektegeval medegedeeld door CAR. JOS. VAN COOTH.

ABEL BIJSCHAT, een krachtvol jong man, 24 jaren oud, Matroos op Z. M. kanonneerboot No. 73, was den 19 Augustus, na het middagmaal gebruikt te hebben, gezond van boord gegaan, doch bemerkte, na een half uur aan wal te zijn geweest, op eens eene suizing der ooren en hevige pijn in het achterhoofd, aan de regterzijde; gevoelde zich krachteloos, werd over het geheele ligchaam koud, aan de handen en in het aangezigt blaauw en had snel opvolgende brakingen, met dunne waterige stoelgangen.

De man die, door eene geregelde en ingetogen leefwijze, steeds eene bloeijende gezondheid genoot, werd nu naar boord teruggevoerd, waar geen twijfel over den aard der ziekte overbleef, zoodat hij onmiddellijk naar ons Hospitaal gebragt en aldaar te $4\frac{1}{4}$ ure opgenomen werd.

Den 19[en] *Aug. Eersten dag der ziekte. Des namiddags vier en een kwartier ure* vertoont hij de volgende verschijnsels:

De huid koud, op borst en buik klam; de gemaakte huidplooi blijft lang staan; de kleur der huid vooral aan handen en voeten, rondom de ingezonken oogen en mond, blaauwachtig

rood; de nagels blaauw; alleen aan de handen het vel eigenaardig gerimpeld.

Het aangezigt drukt grooten angst uit; de oogen zijn diep in de *orbitae* terug getrokken, van glans ontbloot en bovenwaarts gerigt, zoodat door de half geopende oogleden alleen het vuil gekleurde *bindvlies* gezien wordt; de neus spits; de bovenlip opgetrokken.

De lijder klaagt met eene heesche stem over benaauwdheid en een gevoel van angst in den hartkuil, over pijn in het regter *hypochondrium* en kramp in de ledematen, vooral in de kuiten. De pols voelbaar, doch klein week en snel; de ademhaling snel; de uitgeademde lucht koud; de buik vrij van pijn en niet opgezet of gespannen; de tong witachtig, vochtig, warm; dorst vrij hevig; de ontlastingen naar boven en onderen van waterachtige, reukelooze, naar rijstwater gelijkende stof, menigvuldig en snel opvolgende; geene urinloozing, noch ook aandrang daartoe.

Dadelijk, bij zijne aankomst, wordt den lijder een sterk aftreksel van *Flor. Chamom. & Herb. Menth. crisp.* gegeven en hij in een bad van 27° R, waarbij 4 oncen zwavelzuur gevoegd zijn, geplaatst. Na een kwartier uurs, onder aanhoudend wrijven, in hetzelve doorgebragt te hebben, wordt hij in een flenellen badhemd gewikkeld, in een verwarmd bed gelegd, een mosterdpap op den hartkuil, een *cataplasma emolliens* op de leverstreek gelegd en tot inwendig gebruik voorgeschreven:

℞. Infus. flor. Chamom. vulg. unc. vi.
Acet. Amon. liq. unc. ii.
Vin. Op. aromat. gtt. xij.
Ol. Menth. pip. gtt. vi.
M. D. S. *alle half ure een lepel.*

Des namiddags zes ure. De braking is niet teruggekeerd; er is tweemaal ontlasting van een kleur- en reukeloos vocht geweest; de huid is een weinig warmer; aan de extremiteiten echter veel minder, dan aan borst en buik, waar een plaatselijk zweet bemerkt wordt; de huidplooi noch zeer lang blijvende staan; de pols voelbaar, doch snel en klein; de kramppijnen der kuiten worden beteugeld door wrijvingen met *Tinct. Camphor.* Het *infusum* wordt voortgebruikt.

Des avonds zeven en een half ure. De toestand van den lijder is geheel veranderd; hevige angst is op het loodkleurig gelaat uitgedrukt; de huid over het gansche ligchaam ijskoud, alleen aan den buik nog iets warm; aan de handen en voeten blaauwachtig rood en gerimpeld; in het aangezigt blaaúw, vooral rondom den mond en de half geopende oogleden; de huidplooi blijft zeer lang staan.

De jukbeenderen steken, wegens het ingevallen aangezigt, zeer uit; de oogen nog dieper teruggetrokken en naar boven gerigt; de ooren paars; de neus spits; bij het verbuigen van de punt van den neus behoudt deze lang de gegeven gedaante; blaauwe bovenlip hoog opgetrokken, zoodat de bovenste rij vuile tanden zigtbaar wordt; mond half open; de pols volstrekt niet meer voelbaar,

ten zij bij drukking der *art. carotis.* Ademhaling zeer beklemd, kort; de uitgeademde lucht koud; de tong breed, wit beslagen met rozerooden rand, echter niet koud; de brakingen en ontlastingen hebben zich niet weder herhaald en houden op; er is geen urin geloosd.

De lijder is onverschillig, voor alles wat hem omringt en klaagt over niet de minste pijn. Hij schijnt tot zijn einde te naderen, zoodat de oppassers, in weerwil der nog moeijelijk plaats grijpende ademhaling en de kramptrekkingen der spieren, hem reeds overleden wanen.

In dit hagchelijk oogenblik besloot men, tot snelle aanwending van een sterk prikkelend middel en wel van de *Amonia liquida.*

℞. Amon. liquid. dr. j.
Pulv. Gum. Arabici dr. iij.
Aq. Menth. pip unc. iv.
M. D. S. *alle kwartier uurs een lepel.*

Des avonds elf ure. Met zeer veel moeite heeft men de geneesmiddelen, op den voorgeschreven tijd, ingekregen.

De pols is weder voelbaar, doch snel, zeer zacht en klein, aan den regter arm sneller dan aan den linker. De huid is niet meer zoo marmerkoud, hoewel men nog hoegenaamd geene uitwaseming bespeurt; de huidplooi blijft korter staan; de algemeene blaauwe kleur van het aangezigt is verminderd, hoewel nog vrij hoog rondom de oogen en mond. De lijder is zeer onrustig geworden en draait zich naar alle zijden.

Rep. mixt. c. Amon. liq.
D. S. *alle half ure een lepel.*

Het geheele uitzien van den lijder, vooral de gezonken oogen, het ophouden der kramppijnen, de afwezigheid van ontlasting, leiden ons tot eene ongunstige voorzegging.

Den 20[en] *Aug. Tweeden dag. Des morgens zeven ure.* Groot was onze verwondering en vreugde toen wij den lijder, wiens overlijden wij vreesden te zullen vernemen, met de volgende verschijnsels vonden: de huid natuurlijk warm, algemeen en gelijkmatig met een rijkelijk warm zweet bedekt; de blaauwe kleur derzelve, had overal voor de roode natuurlijke plaats gemaakt en bleef alleen rondom de oogen zigtbaar; de rimpels aan de handen waren verdwenen; de huidplooi zeer kort stand houdende.

Het aangezigt is veel minder ingevallen en drukt goeden moed uit; de oogbollen zijn weder naar voren getreden; de oogen helderder; de bovenlip en neus niet meer zoo eigenaardig; de pols is zeer opgekomen, geregeld, niet snel of zacht; geene bijzondere klopping aan de *arter. carotis;* de ademhaling vrij, min of meer snel; de uitgeademde lucht warm; het hoofd is vrij van alle pijn; de oogen en de wangen zijn niet rood; de tong is breed, witachtig van kleur, vochtig, warm; de smaak als gewoonlijk; ontlasting naar boven of onderen en urinloozing ontbreken.

De lijder klaagt noch over pijn, noch over afmatting; is bij zijn volle bewustzijn en heeft goeden moed.

℞ Solut. rad. Salep unc. VI.
Aq. Cinnamomi unc. II.

Des morgens twaalf ure. De lijder is steeds in een rijkelijk zweet en heeft van negen en een half ure tot nu toe gerust geslapen; de huidplooi is geheel verdwenen; de huid rood en met zweet bedekt; de pols opgewekt, doch niet vol of sterk.

Des avonds elf ure. De dag werd in eenen kalmen toestand doorgebragt, zonder eenige teekenen van congestie naar het hoofd of naar andere deelen. Braking of ontlasting zijn er tot nog toe niet geweest; de urinloozing is nog niet hersteld.

Den 21 Aug. Derden dag. Des morgens acht ure. De lijder heeft gedurende den nacht een paar uren geslapen; diarrhoea of braking zijn niet waargenomen; de patient heeft omstreeks drie ure eene goede hoeveelheid donkerbruine urin geloosd; de huid is natuurlijk warm en gekleurd; de pols is iets voller dan gisteren, echter niet sterker; de tong niet beslagen.

℞ Lich. Island. unc. β.
Coq. ex aquae unc. X.
ad colatur. unc. VI.
adde
Succi Liquirit. dr. ij.
M. D. S. *alle ure een lepel.*

Des morgens tien ure. Hij klaagt over een gevoel van volheid der ingewanden; de buik is min of meer opgezet, doch niet gespannen; de tong en de smaak zuiver; tot nog toe is er geene ontlasting geweest. Een clysma van *Infus fl. Cham.* met *Ol. Lini* wordt voorgeschreven.

Des morgens twaalf ure. Het *clysma* is niet aangewend, vermits de lijder tweemaal eene brijachtige, licht bruine, zeer stinkende stof rijkelijk ontlast heeft; de pols is weder iets kleiner en sneller.

Des namiddags twee ure. Er is weder ontlasting geweest; de stof was dunner en waterachtig.

Des namiddags zes ure. Er heeft braking plaats gegrepen van eene veel naar bouillon gelijkende vochtmassa, door verscheidene looze brakingen gevolgd. Eene mostaardpap wordt op de maagstreek gelegd en *Pulvis aëropherus* met water onder het opbruisen gegeven.

Des avonds elf ure. De braking en ontlasting hebben zich niet herhaald; de pols is vrij geregeld maar klein; de tong is aan de achterzijde een weinig beslagen; de lijder heeft heden nog tweemaal donker-bruine urin geloosd, is vrij van alle pijn en vertoont geen teekenen van congestie; hij is echter zeer neerslagtig.

Den 22en Aug. Vierden dag. Des morgens acht ure. De lijder heeft eenige uren geslapen; slechts eenmaal is er looze braking geweest; de tong is niet beslagen en vochtig; de smaak zuiver; de oogen helder, niet rood; wangen een weinig rood; de pols geregeld, niet gespannen; hij is welgemoed.

℞ Lichen. Island. unc. β
Coque ex aquae unc. x.
ad colatur. unc. vj.
adde.
Extr. Helenii dr. ij.
M. D. S. *alle ure een lepel.*

Des middags twaalf ure. De roode kleur der wangen is verdwenen; de zieke bevindt zich

zeer wel, doch zwak en zonder eetlust. — Bouillon en een glas wijn worden hem toegestaan.

Des avonds 7 ure. Er is eenmaal ontlasting van dunne, bruine, zeer stinkende stof geweest en meermalen urinloozing.

Des avonds elf ure. De lijder klaagt over algemeene pijn door de borst; de pols is versneld en min of meer gespannen; de tong een weinig beslagen; het hoofd vrij.

Den 23en *Aug. Vijfden dag. Des morgens zeven ure.* De nacht is onrustig doorgebragt; de steeds vermeerderde algemeene pijn op de borst, welke nu eene vaste plaats aan de regterzijde heeft genomen, heeft hem den slaap benomen; van twee tot vijf ure is er koorts geweest; de pols is snel en gespannen; de huid warm; de oogen helder; wangen niet rood; geene hoofdpijn. De zitplaats der pijn is in de regter borstholte, even boven de valsche ribben en vermeerdert door uitwendigen druk; diepe ademhaling, hoesten, drukking op de lever brengen aldaar geene pijn voort; de tong is met een donkerbruin beslag bedekt en droog; de smaak bitter; sindts gisteren nadenmiddag is er geene ontlasting geweest.

℞ Calomel gr. ij.
Sach. alb. scr i.
M. D. S. *in eens te nemen.*

Des middags twaalf ure. De zieke heeft eenmaal ontlasting gehad van brijachtige, donkerbruine, zeer stinkende stof; de pijn op de borst neemt niet af; eene verzachtende pap wordt gelegd op de pijnlijke plaats.

Des namiddags vier ure. Dezelfde stinkende zwarte stof is weder rijkelijk ontlast; de rijkelijk geloosde urin heeft eene natuurlijke citroengele kleur en laat geen bezinksel na.

Des avonds zeven ure. De tong donkerbruin beslagen, doch minder droog. De pijn op de borst neemt toe; de pols is snel en gespannen; de ademhaling pijnlijk; de lijder meent *pleuritis*, waaraan hij meermalen onderhevig was, te hebben. Vijf bloedzuigers worden op de pijnlijke plaats geappliceerd en een prikkelend voetbad voorgeschreven.

Des avonds elf ure. Er is weder ruime ontlasting van brijachtige, zwarte, stinkende stof geweest; de pijn is iets geminderd; de pols vrij vol en gespannen.

Den 24en *Aug. Zesden dag. Voormiddags acht ure.* De patient heeft een paar uren, gedurende den nacht, geslapen, eenmaal rijkelijke ontlasting gehad en natuurlijk gekleurde urin geloosd.

De pijn in de regterborst neemt niet af en vermeerdert bij diepe ademhaling, hoesten en beweging; de veelvuldig opgegeven *sputa* vertoonen *striae sanguineae;* sommigen zijn geheel bloederig; de pols is vol en gespannen; de lijder had zich in het voorjaar niet doen aderlaten, gelijk hij weleer gewoon was; hij klaagt over zeer hinderlijke volheid van den buik, welke vrij opgezet is; de tong is donkerbruin beslagen en droog; de smaak bitter.

Rep. pulv. e Calom. gr. ij.

Fiat Venae sectio. unc. vj.

Voormiddags tien ure. De lijder heeft ongeveer eene halve once dik zwart bloed uit den neus ontlast; de pijn in de borst is een weinig geminderd; de ademhaling veel vrijer geworden; de fluimen nog bloederig.

Des namiddags vier ure. De pijn in de borst is zeer verminderd; de pols niet meer vol of gespannen, geregeld. Er is eenmaal ontlasting van dezelfde brijachtige, zwarte, stinkende stof geweest; de buik blijft opgezet en vol; de tong beslagen, droog; de smaak bitter, zonder eetlust.

Des avonds acht ure. De lijder klaagt niet meer over pijn op de borst, maar wel over die van den opgezetten buik; hij heeft eenmaal ontlasting gehad.

Des avonds elf ure. Hij is zonder pijn en rustig, hoewel de volheid der ingewanden hem zeer kwelt; de pols is weder iets versneld, een weinig voller en sterker.

Op het bloed, hetwelk donker van kleur was, is eene zeer taaije spekhuid, ter dikte van eenen driegulden gekomen; de randen der gestolde massa zijn omgekruld.

Den 25^en^ Aug. Zevenden dag. Des morgens zeven en een half ure. De nacht is slapeloos doorgebragt; ten drie ure heeft de lijder koorts gekregen, welke met koude aanving en ten zes ure na een rijkelijk zweet afging; de pijn in de borst verheft zich weder; echter zijn de fluimen niet meer bloederig. De pols is geregeld, gespannen, doch niet vol. De tong droog, bruin besla-

gen; de smaak bitter, zonder eetlust; de buik is opgezet, doch niet gespannen; deszelfs volheid is den lijder zoo hinderlijk, dat hij pogingen doet om aan het braken te komen en om een braakmiddel smeekt; hij heeft eens ontlasting gehad even als gisteren; de urin is natuurlijk gekleurd.

℞ Calomel. gr. viij.
Pulv. R. Rhei opt. gr. xvi.
Sacch. albiss. dr. β
M. f. pulv. no. IV.
D. S. *alle twee uren een poeder.*

Des namiddags vier ure. Hij heeft nog geene ontlasting gehad; de opgezette buik is hem zeer lastig.

F. Clysma ex Inf. flor. Cham. unc. vi
Olei Lini unc. ii

Des avonds tien ure. Na het gebruik der vier poeders en het *clysma*, heeft de lijder twee malen rijkelijke ontlasting gehad van brijachtige, zwarte, zeer stinkende stof; de buik is nog opgezet en pijnlijk; de tong beslagen en de smaak bitter; de pols niet vol of gespannen; het hoofd geheel vrij; de pijn in de borst, alleen bij diepe ademhaling en hoesten.

Den 26en *Aug. Achtsten dag. Des morgens acht ure.* De lijder heeft des nachts eenige uren geslapen en geene koorts gehad; de pols geregeld en niet gespannen; borst en buik zijn zonder pijn; de volheid van den opgezetten buik blijft den zieke zeer hinderlijk; de tong minder droog, doch nog bruin beslagen; er is twee malen ontlasting geweest even als gisteren.

Rep. pulv. hestern.

Des middags twaalf ure. Er is eenmaal ontlasting geweest; de zieke is zeer neerslagtig; hij klaagt over hevige pijn in de keel.

℞ Borac. Venet. dr. iß.
Syr. Violar. unc. ij.
m. f. Linct.
D. S. *alle uren een eijerlepel.*

Des avonds tien ure. De pols is geregeld en niet gespannen; de patient is vrij van alle pijn, doch zeer neerslagtig; de tong minder droog en beslagen; er is geene ontlasting na twaalf ure geweest.

Den 27en Aug. Negenden dag. Des morgens acht ure. De zieke heeft van een tot drie ure des nachts geslapen en tot nu toe driemaal bruine ontlasting van dezelfde zwarte, stinkende stof gehad; borst en buik zijn weinig of niet pijnlijk; de tong vochtig en slechts aan het achterste gedeelte een weinig bruin beslagen; pols traag en niet vol of gespannen; de lijder blijft zeer neerslagtig en wanhoopt aan zijn herstel.

℞ Rad. Valer. sylv. unc. ß.
Inf. in aq. ebull.
ad colatur. unc. vi.
adde
Extr. Cent. min. dr. ij.
M. D. S. *alle ure een lepel.*

Des namiddags vier ure. De lijder is opgeruimder en spraakzaam, krijgt eetlust en heeft met smaak bouillon genuttigd.

Des avonds tien ure. De pols is natuurlijk;

de pijn der borst en buik geheel verdwenen; de tong weder beslagen; gedurende den geheelen dag is er geene ontlasting geweest; de buik is vol en opgezet. Het *clysma* van eergisteren wordt herhaald.

Den 28en *Aug. Tienden dag. Des morgens acht ure.* De lijder heeft goed gerust, is vrij van alle pijn, doch klaagt nog steeds over volheid van den buik; de pols natuurlijk; de tong aan het achterste gedeelte beslagen; er is nog geene ontlasting geweest; alleen het *clysma* is terug gekomen.

℞ Rad. Rhei optim. dr. ij.
Inf. c. aq. ad col. unc. vj.
adde
Extr. Graminis
—— Taraxaci āā unc. j.
M. D. S. *alle ure een lepel.*

Des namiddags vier ure. De zieke heeft twee malen ontlasting van natuurlijk gebonden, zwarte, stinkende stof gehad en is daardoor zeer verligt; hij begint eetlust te krijgen en heeft met smaak kalfssoep gebruikt.

Des avonds elf ure. Er is nog twee malen ontlasting van gebonden, stinkende stof geweest; de opgezetheid van den buik is veel verminderd; de tong aan het achterste gedeelte nog iets beslagen; de urin is als van een gezond mensch; de pols geregeld; de patient was heden vrij opgeruimd en heeft een half uur opgezeten.

Den 29en *Aug. Elfden dag. Des morgens acht ure.* De lijder heeft goed geslapen en ten zes ure natuurlijke ontlasting gehad; de pols is natuurlijk, doch slap; ofschoon de patient nergens pijn heeft, is hij ech-

ter zeer neerslagtig; de buik is een weinig opgezet; het achterste gedeelte der tong beslagen; de smaak onzuiver, echter met goeden eetlust.

Rep. infus. hestern.
adde
Aeth. Nitr. alcoh. dr. ij.
M. D. S. *alle ure een lepel.*

Des namiddags vier ure. De lijder heeft met smaak soep gebruikt en eenmaal ontlasting gehad; de pols is natuurlijk; de buik minder opgezet en de lijder opgeruimd.

Des avonds elf ure. Hij klaagt over hevige pijn en zware klopping in het achterhoofd aan de regterzijde en in het regter-oor, juist ter plaatse waar hij den 19en Aug. het eerste gevoel van ongesteldheid bekwam; er wordt eene emolliërende pap daar ter plaatse gelegd.

Den 30 *Aug. Twaalfden dag. Des morgens acht ure.* De patient heeft vier uren geslapen; de pols natuurlijk doch zwak; borst en buik zonder pijn; de buik niet meer opgezet; de tong zuiver; de smaak goed; de eetlust opgewekt; de ontlasting natuurlijk.

In het inwendige oor is eene verzwering doorgebroken, waarvan de etter, tot veel verlichting der pijn, door het uitwendig oor rijkelijk ontlast wordt; er worden *catapl. emoll.* op het achterhoofd gelegd en de volgende *mixtuur* voorgeschreven.

℞. Extr. Cent. min.	dr. iij.
Mucil. Gum. arabici	unc. j.
Aq. Cort. aurantior.	unc. vj.
Aeth. Nitr. alcoh.	dr. iij.

M. D. S. *alle ure een lepel*

De lijder neemt nu dagelijks, onder het gebruik van voedende en versterkende spijzen en een matig glas wijn in beterschap toe; tot den vijfden September gebruikt hij de bovenstaande mixtuur, met bijvoeging van *vin. amari unc. i.*, werd toen nog eenige dagen, onder voedende en versterkende diëet, gehouden en vertrok den 10den Sept. geheel hersteld, dankbaar en vergenoegd naar boord van de kanonneerboot.

No. IX.

Ziektegeval medegedeeld door Dr C. VAN HEES.

CORNELIS VAN BREEMEN, Sjouwerman, geboren te Waverveen, oud 50 jaren, wonende in de Wapen van Delftsteeg op den Binnen Amstel, ofschoon van een gezond ligchaamsgestel, evenwel van tijd tot tijd onderhevig aan ontstekingachtige aandoeningen der borstorganen, had den 31en Augustus tot des middags 3 ure behoorlijk zijne werkzaamheden verrigt; en na te huis wortelen met aardappelen en vleesch genuttigd te hebben, is hij weder uitgegaan tot des avonds acht ure, wanneer hij te huis komende, klaagde over pijn in den buik en dorst. Zijn verlangen naar koffij aan zijne huisvrouw te kennen gegeven en dezelve gebruikt hebbende, werd hij eensklaps door eene geweldige diarrhoea

overvallen, met kramp in den buik en de kuiten, welke zoo zeer toenamen, dat hij des nachts ten vier ure de hulp zijner Wijk-Commissie inriep.

De heer Apothekar VAN MEURS vervoegde zich dadelijk bij hem en zijne ziekte voor *Cholera asiatica* verklarende, werd door ZEd. de eerste hulp aangewend, bestaande in het aanleggen van kruiken met warm water aan de voeten en langs de beiden zijden des ligchaams, eene mosterdpap op de maagstreek, gelijk mede inwendig een aftreksel van *Kamilbloemen* met *Kruizemunt*; inmiddels om den Stads Geneesheer dier wijk, den heer G. VERRIJN STUART zendende, die zich ook terstond derwaarts begaf en hem de volgende mixtuur voorschreef:

℞ Aq. Chamom.
— Foenic. ää unc. iij.
Pulv. terrestr.
—— gumm. Arab.
Spir. carm. ää dr. ii.
Laud. liq. Sydenh. gutt. xiv.
Syr. Simpl. dr. vi.
M. D. S. *alle half ure een lepel.*

Den 1^en September, des morgens te negen ure, tweeden dag der ziekte, werd ik, als zijnde zijn gewone Geneesheer bij hem geroepen; mij terstond naar hem begevende, deden zich de volgende verschijnselen aan mij voor:

Algemeene koude van het ligchaam, voornamelijk aan buik, armen en beenen; huid met een koud kleverig zweet bedekt; handen en voeten ge-

heel blaauw en derzelver huid sterk gerimpeld; de nagels blaauw; de gemaakte huidplooijen aan den hals blijven lang staan; het aangezigt bleek; de oogen in de oogkassen teruggetrokken en naar boven gekeerd; de bovenste oogleden half gesloten en met blaauwe kringen omgeven; de neus spits; de lippen en ooren ijskoud en blaauwachtig; de bovenlip opwaarts getrokken; de tong koud, breed en met een wit beslag bedekt, de randen evenwel rood. De ademhaling versneld; de uitgeademde lucht koud; onophoudelijke braking en stoelgang van de zoo eigenaardige witte, vlokkige, naar rijstwater gelijkende stof; waarbij zware kramp aan de vingers en de kuiten, zoodat de lijder onmogelijk stil in bed kan blijven liggen. Hij klaagt onophoudelijk over drukking en benaauwdheid in de maagstreek. De pols is volstrekt niet voelbaar, even min de hartslag; de dorst is onleschbaar; hij heeft de zoo eigenaardige heesche, naauwelijks verstaanbare stem (*vox cholerica*); urinloozing had sedert den vorigen avond acht ure geene plaats.

Ik liet den lijder aanhoudend sterk wrijven aan armen en beenen met *spir. vini camphor.*, de mostaardpap op de maagstreek vernieuwen en met de aanwending van warme kruiken voortgaan. Tot gewonen drank liet ik hem het aftreksel van *kamillen* met *kruizemunt* doorgebruiken en schreef hem het volgende *emeticum* voor:

℞. Pulv. rad. Ipecacuanh. scr. ii.
D. S. *in eens te nemen.*

Op het *emeticum* volgt er eene rijkelijke braking van eene witachtige stof, volkomen naar rijstwater gelijkende; waarbij tevens een sterk koud zweet zich op de oppervlakte van het ligchaam vertoont. Ik schreef hem het volgende voor:

℞. Flor. Chamom. vulg. unc. i.
Inf. in s. q. aq. ad col. unc. viij.
Amon. liquid. dr. iβ.
Syr. Pap. rhoead. unc. i.
M. D. S. *alle kwartier uurs een lepel.*

Des middags twaalf ure. Alle verschijnsels zijn dezelfde gebleven; de benaauwdheid vermeerdert; braking en stoelgang duren voort; wordende er in de behandeling geene verandering gemaakt.

Des namiddags vier ure. De lijder is even onrustig; het geheele ligchaam blijft koud en met zweet bedekt; de braking duurt onophoudelijk voort; er is sinds één ure geen stoelgang geweest; de pols is volstrekt niet voelbaar; de overige verschijnsels blijven allen dezelfde. Er wordt onophoudelijk voortgegaan met wrijvingen aan armen en beenen en inwendig hetzelfde voorgeschreven:

Iter. inf. Chamom. cum Amon. liq.

Des avonds negen ure. Er schijnt eenige reactie te komen; de huid is eenigzins warmer, ofschoon er volstrekt nog geen polsslag te voelen is; het aangezigt is minder blaauw; de oogen evenwel nog half gesloten; de braking houdt steeds aan; er heeft éénmaal stoelgang plaats gehad; urin is niet geloosd; de overige verschijnsels, voor-

namelijk de kramp in armen en beenen blijven voortduren.

℞. Fol. Diosm. cren. unc. i.
Inf. in s. q. aq. ad col. unc. viij.
Spir. cornu Cerv. succin. dr. i.
Caphur. elect. gr. viij.
Syr. pap. alb. unc. i.
M. D. S. *alle half ure een lepel.*

Den 2en Sept. Derden dag. Des morgens negen ure. De nacht is onder dezelfde omstandigheden voorbijgegaan; er is meerdere neiging tot zweeten; de brakingen houden aan; er is geene ontlasting geweest; de pols begint zich te ontwikkelen; de huidplooijen blijven minder lang staan; de handen en voeten zijn minder gerimpeld, doch behouden nog hunne blaauwe kleur; urin is nog niet geloosd.

Iter. inf. Diosm. cren. cum addit.

Des middags twaalf ure. De lijder ligt in een sterk zweet, met congestie naar het hoofd; de conjunctiva opgeloopen; de *carotides* kloppen sterk; de pols vol en hard; de braking houdt aan; geen stoelgang noch urinloozing; hij klaagt over geweldige hitte in de maagstreek en hevigen dorst, waarvoor hem het gebruik van koud water wordt toegestaan. De huidplooijen aan de handen zijn veel verminderd; de oogen blijven evenwel half gesloten en de randen met eene etterachtige stof als 't ware bekleed.

Fiat Venae sect. unc. viij.

Er worden acht bloedzuigers aan het hoofd geplaatst, eene spaansche vliegpleister tusschen de

schouderbladen gelegd; de voeten in zuurdeegpappen gewikkeld en het volgende voorgeschreven:

℞. Calomel gr. viij.
Sacch. alb. dr. iβ.
M. f. pulv. aeq. n°. viij.
s. *alle ure een poeder.*

℞. Flor. Chamom. unc. i.
Inf. in s. q. aq. ad col. unc. vi.
Ol. Olivar. unc. i.
Sal. culinar. dr. iij.
M. F. *clysma.*

Des namiddags vier ure. De soporeuze toestand is weinig verminderd; het aangezigt is rood opgezet; de *arteriae temporales* en *carotides* kloppen sterk; de pols is vol en hard; de braking duurt voort, edoch van eene meer galachtige stof; op het *clysma* is éénmaal stoelgang gevolgd van eene bruine zwartachtige stof; de stem is minder heesch, evenwel is de lijder moeijelijk te verstaan; hij klaagt over pijn in de keel en hevigen dorst. Het bloed is van eene zwartachtige zelfstandigheid en dik, heeft weinig *serum* en vertoont geene ontstekingkorst. Er zijn eenige droppels urin geloosd.

Fiat Venae sect. unc. viij.

Er worden koude fomentatiën op het hoofd, naar het voorschrift van SCHMUKKER, gelegd; een *clysma* van azijn en gortwater geappliceerd; het zuurdeeg met mostaard, azijn en mierikwortel aan de voeten hernieuwd en inwendig voorgeschreven;

℞. Mur. protox. hydr. gr. viij.
Pulv. Rhei elect. gr. xvj.
Sacch. alb. dr. ii.
m. f. pulv. aeq. n°. viij.
s. *alle ure een poeder.*

Tot gewonen drank wordt hem het volgende toegediend:

℞. Aq. Hordei unc. x.
Acet. Amon. liq. unc. i β.
M. D. S. *alle ure een kopje.*

Des avonds acht ure. Ofschoon de pols even vol en hard blijft, is de soporeuze toestand veel verminderd; de lijder heeft nog tweemaal braking gehad en éénmaal stoelgang; het bloed vertoont eene kleine spekachtige ontstekingkorst.

Dezelfde geneeswijze wordt volgehouden.

Des avonds half twaalf ure. De soporeuze toestand is geweken; de pols slaat evenwel 90 slagen in ééne minuut; er is eene goede hoeveelheid urin geloosd van eene roode kleur; weder eenmaal braking.

Fiat Venae sect. unc. iv.
Iter. pulv. et potio ult. praescr.

Den 3[en] *Sept. Vierden dag. Des morgens half tien ure.* De lijder heeft eenen vrij rustigen nacht gehad, doch is zeer zwak; de braking heeft evenwel nog niet opgehouden en gedurende den nacht nog driemaal plaats gehad; er is tweemaal ontlasting geweest van eene *aerugineuse* stof. De pols slaat 80 malen in ééne minuut. De huidplooijen en blaauwe vlekken aan handen en voeten zijn geheel verdwenen, insgelijks de blaauwe randen om de oogen. De oogen zijn nog zeer ingevallen en de bovenste oogleden nog half gesloten; de tong is met eene vuile zwarte huid bedekt. De lijder klaagt over raauwheid in de keel, waarschijnlijk door het veelvuldige braken, waaraan ook de be-

naauwdheid in de maagstreek, die den geheelen tijd door bestaan heeft, moet worden toegeschreven.

℞. Aq. Hordei unc. xii.
Elix. acid. Hall. gutt. xxx.
Syr. Pap. rhoead. unc. j.
M. D. S. *alle half ure een lepel.*

Des namiddags een ure. De toestand is dezelfde gebleven, wordende dezelfde behandeling voortgezet.

Des avonds acht ure. Er heeft geene verandering plaats gehad; de braking heeft eenigzins opgehouden; er is éénmaal ontlasting van eene vrij natuurlijke stof geweest. De pols is zacht en natuurlijk; de tong nog vuil beslagen; de zuurdeegpappen en koude fomentatiën worden weggelaten.

Iter. medicament. ult. praescr.

Den 4 Sept. Vijfden dag. Des morgens half tien ure. De nacht is vrij rustig geweest; de braking heeft nog niet geheel opgehouden; de ontlasting is natuurlijk; de ademhaling is eenigzins benaauwd en de raauwheid in de keel is nog niet bedaard. De pols is traag en zacht.

℞. Rad. Altheae unc. i.
Coq. in s. q. aq. ad. col. unc. viij.
Sacch. alb. unc. β
M. D. S. *alle ure een lepel.*

Des avonds acht ure. De zieke is in denzelfden toestand; hij heeft een weinig bouillon gebruikt.

Den 5en Sept. Zesden dag. Des morgens half tien ure. De zieke heeft weinig gerust; is,

behalve dat hij nog éénmaal gebraakt heeft, vrij redelijk en heeft eenmaal goede ontlasting gehad; hij klaagt over een slap gevoel in de maag.

℞. Rad. Calom. arom. unc. β.
Inf. in s. q. aq. ad col. unc. vi.
Aeth. Nitr. alcoh. dr. iβ.
Syr. Pap. rhoead. unc. i.β.
M. D. S. *alle ure een lepel.*

Des avonds acht ure. De braking heeft opgehouden; de lijder heeft met smaak een weinig soep gebruikt; de pols is slap en de lijder klaagt over niets dan algemeene zwakheid.

Iter. inf. Calom. arom. cum addit.

Den 6en Sept. Zevenden dag. Des morgens half tien ure. De lijder is vrij wel en heeft goed geslapen; ten einde de krachten een weinig op te wekken en te gelijk de borstorganen, die door de hevigheid der ziekte veel geleden hebben, te versterken, schreef ik hem het volgende voor:

℞. Rad. Valer. sylv. unc. β.
Inf. in s. q. aq. ad col. unc. vj.
Extr. Helenii. dr. ii.
Aeth. Nitr. alcoh. dr. i.β.
Syr. Aur. unc. β.
M. D. S. *alle ure een lepel.*

Van dien tijd af tot den 9den September, nam de lijder steeds in beterschap toe en gaf ik hem toen tot nakuur het volgende decoctum:

℞. Cort. Peruv. f. unc. i.
Lich. Island. unc. β.
Coq. in s. q. aq. ad col. unc. xii.
Syr. Aur. unc. β.
M. D. S. *alle twee uren twee lepels.*

Den 9en Sept. Tienden dag. Des namiddags een ure. Ik werd bij den lijder geroepen, uit hoofde dat hij eene zeer zware neusbloeding had gekregen; bij hem komende, vond ik hem zeer sterk uit de beide neusgaten bloedende, klagende hij over drukking en zwaarte in het hoofd; de pols is noch vol, noch hard; de lijder had eenmaal stoelgang gehad; de neusbloeding brengt hem verligting in het hoofd aan.

Ik liet hem zuurdeegpappen aan de kuiten en koude omslagen op het hoofd leggen en schreef het volgende *Julapium* voor:

℞ Aq. Hordei unc. xii.
Elix. acid. Hall. scr. ii.
Syr. Pap. alb. unc. i.
M. D. S. *alle half ure een lepel.*

Des avonds acht ure. De neusbloeding is niets bedaard, doch de lijder zegt, dat zij hem zeer veel verligting aanbrengt; de pols is slap en traag; het aangezigt bleek; de tong zuiver en rood.

Iter. Julapium ult. praescript.

Den 10en Sept. Elfden dag. Des morgens Tien ure. De neusbloeding heeft den geheelen nacht door aangehouden, doch schijnt nu te bedaren; er is algemeene zwakte aanwezig; de pols is klein en traag; er is eenmaal ontlasting geweest van eene vuile, dikke, zwartachtige stof; de urin vertoont een rood bezinksel. De lijder zegt, behalve de zwakte, zich nu gezond te gevoelen. De fomentatiën en zuurdeegpappen worden weggelaten.

Iter. Julapium ult. praescript.

Den 11[en] *Sept. Twaalfden dag.* De lijder bevindt zich zeer wel; alle nadeelige verschijnsels zijn geweken en nu wordt hem, opdat de krachten zich weder kunnen herstellen, een goed zacht voedend diëet en het volgende *decoctum* voorgeschreven:

℞ Cort. Peruv. fusc.	unc.	i.
Coq. in s. q. aq. ad col.	unc.	viij.
Aeth. Nitr. alc.	dr.	iß.
Syr. Aur.	unc.	i.

M. D. S. *alle ure een lepel.*

Onder het gebruik van dit decoctum, is de lijder op den 22sten September volkomen hersteld en tot zijne gewone werkzaamheden terug gekeerd.

No. X.

Ziektegeval medegedeeld door J. VAN LIER, Ez.

JACOB ISAK OKKER, 46 jaren oud, van een gezond, bloedrijk temperament, die den 27[en] Aug. zijne vrouw (die naderhand aan *Cholera* overleed) en zijne dochter (*Z. ziektegeval No.* VII.) naar ons hospitaal mede had helpen vervoeren, bevond zich dien dag zeer wel, maar begon des nachts pijn in den buik te gevoelen, vergezeld van hevige *diarrhoea* en vele neiging tot braken. — Den 28[en] Aug. ten negen ure, met zijn zoontje vijf jaren oud, in het hospitaal gebragt, vertoont hij de volgende verschijnsels:

De geheele oppervlakte des ligchaams koud en met een kleverig zweet bedekt; de pols niet voelbaar; de huidplooi lang blijvende staan; de urinafscheiding gestremd; met eene heesche stem (*vox-cholerica*) klaagt hij over hevige kramp in de kuitspieren en vertoont overigens de gewone verschijnsels van *Cholera paralytica.*

Daar hij den geheelen nacht door met *diarrhoea* was geplaagd geweest en geheel zonder pols was, vond ik het goed, wegens de hevigheid der verschijnsels, in *dit geval* geen *emeticum* te geven (*), maar hem terstond voor te schrijven:

℞. Amon. liq. dr. ii.
Gumm. Tragac. dr. i.
Aq. Menth. crisp. unc. vi.
M. D. S. *alle half ure een lepel.*

Hij werd in een goed verwarmd bed gelegd en zijne onderste ledematen gewreven met een smeersel, bereid uit versterkt *linim. volat.*, *Laud. liq. Sydenh.* en *oleum Cajaputi.*

Des morgens tien ure. Hij klaagt over

(*) Ik zeg in *dit geval*, daar ik allen mijne *Cholera-lijders* (uitgezonderd zij, bij welke tegenaanwijzing bestaat, zoo als de aan *bloedspuwing* of *breuken* lijdende, of ook wel *Vrouwen* in het tijdperk der *menstruatie*) bij den aanhef der ziekte een *emeticum* toedien, bestaande uit *Pulv. Ipecac. scr. i.* of *dr. β.* in eene once *aq. destill.* en zulks wel in alle de vormen der ziekte, het zij *diarrhoea cholerica*, hetzij *Cholera erethica*, hetzij *Cholera paralytica.* — Het is mij niet gebleken dat het ooit nadeelig werke. Want is de ziekte zoo hevig, dat er geene braking op volgt, dan nog kan de *Ipecacuanha* als *antispasmodicum* en *diaphoreticum* nut doen.

hevigen dorst en verlangt tot drank koud water, hetwelk hem, zoo veel hij verkoos, wordt toegestaan; de *diarrhoea* begint te verminderen; zijne tong is nog koud.

Des middags twaalf ure. De pijn in den buik begint te vermeerderen; hem worden warme pappen uit *farin. Lini* met *fl. Chamom. vulg.* op den buik gelegd. Hij braakt al het water weder uit; de pols nog niet voelbaar; de huid nog koud.

Des middags half twee ure. De pols wordt meer voelbaar, draadvormig; er schijnt meerdere reactie te ontstaan; de huid wordt warmer; de braking houdt nog niet op.

Wegens deze vermeerderde reactie, wordt het gebruik van de *Amon. liq.* gestaakt; doch de reactie nog niet *algemeen* en niet voldoende zijnde, worden de volgende poeders voorgeschreven:

℞. Calomel
Camphorae ää. gr. xij.
P. Rhei scr. i.
Sacch. alb. dr. iß.
F. pulv. no. viij.
s. *alle ure een poeder.*

Des avonds zeven ure. De reactie wordt algemeen; de pols duidelijk voelbaar; weinig congestie naar het hoofd; de ademhaling is ruim en geregeld; de braking en buikpijn vermeerderd; de zieke heeft nog geene urin geloosd; de *Caphura* wordt weggelaten en de volgende poeders voorgeschreven:

℞. Calomel gr. xij.
P. Rhei scr. j.
— r. Ipecac. gr. iij.
Sacch. alb. dr. ij.
F. pulv. no. viij.
s. *alle ure een poeder.*

Den 29en *Aug. Tweeden dag. Des morgens zes ure.* De zieke heeft eenen zeer onrustigen nacht doorgebragt; vraagt weder tot drank, koud water, hetgeen hem toegestaan zijnde, echter weder uitgebraakt wordt. In het begin van dezen nacht klaagt hij over grooten angst en beklemming, welke echter in den nanacht geheel en al verminderen, nadat hij, onder het braken, eenen langen ronden worm uit de keel geloosd heeft; zoodat hij des morgens ten zes ure eenen zachten echter nog zeer snellen pols heeft en over geene pijn in den buik meer klaagt; de huidplooi is minder blijvende; hij heeft nog geene urin geloosd en ook geene *sedes* gehad.

Repet. pulveres ultimi.
s. *alle twee ure een poeder.*

Des namiddags vijf ure. Hij slaapt gerust; klaagt nog van tijd tot tijd over kramp in de kuitspieren, welke hij zegt dat, na het inwrijven met het bovengenoemd liniment, bedaren; hij heeft éénmaal urin geloosd en dunne bruinachtige *sedes* gehad; de pols is zacht, minder snel en regelmatiger.

Den 30en *Aug. Derden dag. Des morgens zeven ure.* Hij heeft goed gerust; de huidplooi is geheel verdwenen; de gansche oppervlakte des ligchaams is met een zacht zweet bedekt; hij

klaagt over bitteren smaak in den mond; de pols is regelmatig; hij heeft weder tweemaal urin geloosd. De volgende poeders worden voorgeschreven:

℞ Pulv. terrestr. dr. j.
—— Rhei dr. β.
Olei Menth. gtt. ij.
Sacch. alb. q. s.
ut f. pulv. nº. iij.
s. *alle twee uren een poeder.*

Den 31 *Aug. Vierden dag.* Hij is reconvalescent; klaagt over tragen stoelgang; hem wordt een gewoon *clysma* geappliceerd, waarop natuurlijke *sedes* volgen.

Repet. pulv. ult. nº. iij.

Den 1en *Sept. Vijfden dag.* Alles gaat goed; hij slaapt rustig, vraagt van tijd tot tijd angstig naar het lot van zijne vrouw, dochter en zoon; de pols is geregeld, doch zwak.

℞ Rad. valer. dr. vi.
Inf. l. a. ad. col. unc. vj.
Add. Rhei el. dr. i.
Aeth. Nitr. alcoh. dr. i β.
Syr. Menth. unc. j.
D. S. *alle ure een lepel.*

Den 2en *Sept. Zesden dag.* Van dien dag begint hij in krachten toe te nemen; zijn eetlust, welke tot nog toe weinig was, begint te vermeerderen en alle levenswerkingen gaan geregeld. Wegens zijne zwakte en om het sterfgeval van zijne vrouw voor hem te verbergen, wordt hij eerst den 18den Sept. uit het hospitaal als volkomen hersteld ontslagen.

No. XI.

Ziektegeval medegedeeld door J. van Lier, Ez.

Levie Okker, 5 jaren oud, van een volbloedig, echter teeder gestel, wordt den 28sten Aug. des morgens 9 ure met zijnen vader (*Z. ziektegeval* N°. x) in het *Cholera-Hospitaal* op het Roeters-Eiland, onder mijne behandeling, gebragt en vertoont even als hij alle verschijnsels van *Cholera-paralytica.* Braking en ontlasting van de eigenaardige cholerische stoffen grijpen reeds sedert twee uren plaats.

Bij zijne komst wordt hem, na hem vooraf in een goed verwarmd bed geplaatst en de extremiteiten en buik met het vroeger genoemd liniment ingewreven te hebben, het volgende *emeticum* voorgeschreven:

℞ P. r. Ipecac. gr. xv.
Aq. dest. unc. β.
D. S. *in eens te nemen.*

Hierop volgt tien minuten daarna braking van eigenaardige stoffen; de pols is nog niet voelbaar; de lijder is zeer onrustig; de oogen bovenwaarts gerigt en diep in de *orbitae* gezonken; de *diarrhoea* blijft aanhouden.

Inf. flor. Chamom. met *herb. Menth. piper.* wordt tot drank gegeven en de volgende mixtuur ten tien en een half ure voorgeschreven:

℞ Subnitr. Bismuth. gr. xij.
Aeth. Sulph. dr. i.
Eleosacch. Cinnamomi gtt. IV.
Aq. Menth. unc. vj.
Mucil. g. Arab. unc. β.
D. S. *alle kwartier een lepel.*

Des namiddags zes ure. De reactie begint te vermeerderen, doch is nog niet algemeen; de warmte der huid heeft toegenomen; de pols wordt voelbaar; de *diarrhoea* vermindert; de braking blijft aanhouden; de huidplooi hoewel reeds vroeger weinig te bemerken, is nu verminderd. Het kind klaagt over pijn in den buik. Wegens de vermeerderde congestie naar het hoofd, worden er twee *hirudines* aan de zijden des hoofds geappliceerd en, om de pijn in den buik te verminderen, worden *vier hirud.* op denzelven en daarna cataplasmata uit *farina Lini met fl. Chamomill.* geplaatst en de volgende poeders voorgeschreven:

℞ Calomel gr. vj.
P. rhei gr. xij.
Sacch. alb. dr. I β.
M. F. pulv. n°. viij.
S. *alle ure een poeder.*

Daar de reactie wel is waar vermeerderd, echter nog niet algemeen was, wordt bij het gebruik der poeders tevens het volgende voorgeschreven:

℞ Sp. Cornû cerv. succ. dr. j.
D. S. *alle kwartier vijf druppels.*

Den 29en Aug. Tweeden dag. Des morgens zeven ure. Het kind heeft eenen onrustige nacht doorgebragt, had, even als deszelfs vader onder het braken, eenen langen ronden worm

door de keel geloosd, waarop het rustiger scheen; de pols is zeer snel, doch zacht; de congestie naar het hoofd vermeerderd. Met het gebruik van den *Spir. Corn. Cerv. succ.* wordt opgehouden. Het haar wordt afgesneden en *epithemata frigida* op het hoofd geappliceerd.

Iter. pulv. ex calom. c. Rhei No. viij.

Des namiddags twee ure. Het kind wordt weder onrustig en heeft eenmaal urin geloosd; de pols is zeer snel, doch zacht; de braking houdt op; de congestie naar het hoofd is minder.

Des avonds negen ure. De onrust is minder; de braking vermeerdert; in de plaats van *Inf. Chamomill.* vraagt het kind om koud water tot drank; de pijn in den buik is vermeerderd; de *diarrhoea* heeft opgehouden; het heeft weder urin geloosd.

Den 30[en] *Aug. Derden dag. Des morgens acht ure.* De congestie naar het hoofd is verminderd; de buikpijn vermeerderd; de braking houdt aan en het kind wordt, even als te voren, weder onrustig; wegens den tragen stoelgang en daar de *vermes* hier ook eenigen invloed schijnen te hebben, wordt de volgende *linctus* voorgeschreven.

℞. Olei. ricini unc β.
Sacch. alb. dr. iij.
s. *alle kwartier een eijerlepel.*

Des avonds zeven ure. De zieke heeft eenmaal dunne met veel slijm vermengde *Sedes* gehad; krijgt van tijd tot tijd convulsiën en wordt

onrustiger; de pols is zeer snel; bij het betasten van den buik schreeuwt het kind hevig. Een clysma uit *inf. Chamom.* met *oleum Ricini* wordt geappliceerd, waarop weder een dunne met slijm vermengde stoelgang volgt, hetwelk eenige verligting schijnt ten gevolge te hebben.

Den 31[en] *Aug. Vierden dag. Des morgens zeven ure.* De stuiptrekkingen zijn vermeerderd; het kind heeft geene *sedes* gehad, doch ruim geurineerd; overigens blijft het in dezelfden onrustigen toestand.

℞. Calomel gr. vi.
P. Rhei gr. xij.
Oxid. Zinci gr. iv.
Sacch. alb. dr. iß.
f. Pulv. no. viii.
s. *alle ure een poeder.*

Des avonds half zeven ure. Het blijft in denzelfden toestand; wegens de hevige convulsieën, worden *epispastica*, aan de binnenzijden der kuiten en in den nek, geappliceerd. Het kind heeft weder eenmaal met slijm vermengde *sedes* gehad.

Den 1[en] *Sept. Vijfden dag. Des morgens.* De convulsiën zijn minder; de houding wordt rustiger; het kind heeft tweemaal dunne *sedes* gehad, waarin duidelijk kleine *vermes* te bemerken zijn. Overigens is het kind zeer zwak en heeft eenen kleinen ingetrokkenen en versnelden pols; de tong is met een wit beslag bezet.

wordt misbruik van sterken drank opgeteekend. Of zij met *Cholera-lijders* te Amsterdam in aanraking geweest waren, wisten zij niet op te geven. Drie kwamen den 16en Sept., een den 18en onder behandeling. Tot op den 29en Sept. hebben er zich in het dorp geene andere Cholera-gevallen geopenbaard. De zieken geweigerd hebbende, naar het Hospitaal te gaan, zijn in hunne eigene verblijven en derhalve, onder zeer ongunstige omstandigheden, behandeld. Voor dat wij echter tot het verslag der ziektegevallen overgaan, rekenen wij het noodzakelijk, de belangrijke bijzonderheden mede te deelen, welke deze ijverige geneeskundigen, omtrent de ziektegesteldheid in het dorp, gedurende de afgeloopene maanden van het jaar, opgegeven hebben. Wij laten hun verslag hier woordelijk volgen.

In de maanden *Januarij*, *Februarij* en *Maart*, waren er te *Huizen* meer zieken dan gewoonlijk in de laatst verloopen jaren plaats vond; zijnde *aanhoudende koortsen* van eenen *catarrhalen*, *erysipelateuzen*, *inflammatoiren* aard, vergezeld van menigvuldige *aphthae*, zoo zelfs dat er bijna geene ongesteldheid voorkwam, zonder daarmede gepaard gaande spruw. Bij velen ging eene *dubbele derdendaagsche koorts* vooraf; deze werden het hevigst ziek. Bijzonder was de binnenste rok van het darmkanaal aangedaan. *Cephalalgiae* waren zeldzaam; bij enkele sanguinische voorwerpen, greep *sopor* plaats. *Pleuritis* of *peripneumonia*, welke in de vorige jaren zoo menigvul-

dig plaats vonden, ontwaarde men niet. In de maand *Maart* namen de ziekten af en gingen in eenen hartnekkigen *hoest* over, welke slechts, na het toedienen van een *emeticum*, voor herstelling vatbaar was.

De maanden *April* en *Mei* leverden even als in vorige jaren weinig zieken op. Op het einde van *Mei* en in het begin van *Junij*, vertoonde zich *diarrhoea*, met pijnlijke persingen, door welke soms niets ontlast werd. De *febres tertianae* verminderden en veranderden in *febres biliosae*, *saburrales*, welke plotselijk, in de laatste helft van *Junij*, ophielden. Het aantal zieken was toen minder, dan gewoonlijk. In het laatste gedeelte van *Julij* deden zich *diarrhoea* en *cholera sporadica* voor; bij enkelen zag men *dysenteria catarrhalis*, welke in de eerste helft van *Augustus* geheel had opgehouden. Van dien tijd af tot nu toe, zijn er bijna geene zieken en is de sterfte ook geringer, dan anders pleegt plaats te grijpen; in de vorige jaren immers, waren de maanden *Julij*, *Augustus* en *September* diegene, in welke de meeste ziekten zich vertoonden. In het laatste gedeelte van Augustus waren er enkele gevallen van *tussis convulsiva*, voor welke echter de *geneeskundige hulp* slechts zeldzaam ingeroepen werd.

Eensklaps nu vertoont zich de *Cholera Asiatica*, op zondag den 16en Sept. bij drie personen, wier getal den 18en daaropvolgende met één vermeerderd wordt, welke echter den 16en Sept. reeds

door *vomitus* en *diarrhoea* was overvallen geworden.

De eerste lijder was een man van een bloedrijk galachtig temperament, 29 jaren oud, die, na reeds eenigen tijd duizeligheid in het hoofd en gemis aan eetlust gevoeld te hebben, zich aan het gebruik van raauwe vruchten en sterken drank te buiten ging, terwijl hij, onder veelvuldige vermoeijenissen, zijn visch in Amsterdam te koop veilde. In zijn dorp terug gekeerd, werd op den 16en Aug. de geneeskundige D. HAGE bij hem geroepen, die hem met verdachte verschijnsels van *Cholera paralytica* vond. Hij plaatste hem in een verwarmd bed, het ligchaam met heete kruiken omgeverde, diende hem een aftreksel van *flor. Chamom.* en *Herb. Menth. crisp.* toe en gaf hem daarbij eene *mixtura absorbens* met twintig droppels *Laudanum liquidum*, waarvan elk kwartier een lepel moest gebruikt worden. Tevens werden er mosterdpappen in de maagstreek en op den rug geplaatst. Na verloop van een uur waren alle kenteekenen der Asiatische Cholera duidelijker aanwezig; de beiden, aan het hoofd dezes vermelde, geneeskundigen namen toen gezamenlijk de behandeling op zich en begonnen met den lijder een braakmiddel toe te dienen van een scrupel *pulv. rad. Ipecac.*, en vervolgens een *clysma emolliens* aan te brengen. — Braking volgde niet, even min toen men het *emeticum* herhaalde met bijvoeging van een grein *Tartr. Potass. Stib.* De ledematen werden daarbij onophoudelijk gewreven met

tinctura Capsici en *Spirit. Camphor.* Voor den buik werd een smeersel voorgeschreven, bestaande uit:

℞. Linim. volat. unc. ii.
Olei Cajap. dr. i.
Laud. liq. Sydenh. unc. β.

En inwendig:

Aq. Menth. pip. unc. iv.
Tinct. Camphor. dr. i.
Laud. liq. Sydenh. gtt. xv.
Syr. Papav. Rhoead. unc. β.
M. D. S. *alle kwartier een lepel.*

Koud water werd hem daarbij als gewone drank toegestaan.

Om zeven ure des avonds de toestand niet verbeterd zijnde, plaatste men hem in een warm en zuur bad en beproefde daarbij de koude overgietingen. — Dit gedaan zijnde bragt men hem in een verwarmd bed, ging met de wrijvingen voort en schreef voor:

℞. Fol. Diosm. crenat. unc. i.
Inf. in aq. ferv. ad col. unc. viii.
adde
Spir. Camph. dr. i.
Spir. Corn. Cerv. succ. scr. ii.
Aeth. Sulph. alcoh. dr. β.
Syr. Papav. Rhoead. unc. β.
Pulv. gumm. Tragac. scr. ii.
M. D. S. *alle ure een lepel.*

Om negen ure des avonds was de toestand dezelfde; men wenschte het bad te herhalen; maar het vooroordeel der omstanders verhinderde zulks.

De nacht werd in hevige benaauwdheid door-

gebragt en hij bezweek den 17^{en} Sept. des morgens zeven ure.

De tweede lijder was een man 35 jaren oud, even als de vorige *vischventer;* welk beroep, hij deze week nog in Amsterdam uitgeoefend had en Zondag den 16^{en} des namiddags een ure, onder behandeling van voornoemde geneeskundigen kwam. Hij verhaalt reeds sedert vier à vijf weken aan *diarrhoea* te laboreren en Vrijdags te voren raauwe appelen gegeten te hebben. Sedert den vroegen morgen was hij door braking overvallen. Bij de komst der geneeskundigen vertoont hij de volgende verschijnsels: alle de ledematen zijn slap; de kleur der huid vuil geel; de huid zacht en marmerkoud; de huidplooi blijvende staan; de toppen der vingers gerimpeld en even als de nagels blaauwachtig; het gelaat ingevallen; de oogen in de oogkassen teruggetrokken en met eenen blaauwen kring omgeven; de bovenlip een weinig opgetrokken; eigenaardige heesche stem; telkens braking van een dun waterachtig vocht; de stoelgangen menigvuldig, gelijkende naar rijstwater met witte vlokken gemengd; sedert vier-en twintig uren geene urinloozing; de tong met een wit beslag bedekt, warm en vochtig; de pols snel en klein; de buik opgezet, voor uitwendigen druk gevoelig; de zieke is onrustig, werpt zich heen en weder en klaagt inzonderheid over benaauwdheid in de maagstreek. — Uit alle deze verschijnsels beslissen de geneeskundigen, dat er *diarrhoea cholerica* aanwezig is. — Uitwendige

middelen worden even als in het eerste geval aangewend, voorts voorgeschreven:

℞.	Aq. Menth. pip.	unc. iv.
	Aq. Cinnamomi	unc. iii.
	Tinct. Camphor.	dr. i
	Laud. liq. Sydenh.	gtt. xx.
	Syr. Papav. Rhoead.	unc. β.

M. D. S. *alle ure een lepel.*

Na een vlijtig gebruik dezer mixtuur is de toestand van den lijder, des avonds om tien ure, eenigzins gunstiger; de huidwarmte is vermeerderd, vooral aan het voorhoofd en aan den hals; tong warm en vochtig; de huidplooi minder lang blijvende staan; de brakingen en stoelgangen grijpen met langere tusschenpoozen plaats. — Er wordt een *clysma* van *amylum* geappliceerd; de overige behandeling blijft dezelfde.

Den 17en Sept. Tweeden dag. Des morgens zes ure. De toestand van den lijder is gunstiger; vermeerderde warmte van het geheele ligchaam; urienloozing heeft eenmaal plaats gegrepen; de brakingen houden aan; de stoelontlastingen verminderen. — Er wordt voorgeschreven:

℞.	Magnes. alb.	scr. ii.
	Pulv. gumm. Arab.	dr. iii.
	Laud. liq. Sydenh.	gtt. xx.
	Aq. Menth. pip.	unc. iv.

M. D. S. *alle half ure een lepel.*

Des avonds zes ure. Urinloozing twee malen; algemeen zweet; pols minder snel; tong met eene bruine gele korst bedekt; stoelontlasting dun, maar galachtig; brakingen gestaakt. — Een braakmiddel werd toegediend, bestaande uit een scrupel

pulv. rad. Ipecac., waarop galachtige stoffen worden uitgebraakt; de vorige mixtuur wordt herhaald met weglating van het *Laudan. liquid.*

Den 18^{en} *Sept. derden dag. Des morgens acht ure.* Er heeft ruime, dunne, galachtige stoelontlasting plaats gegrepen; het gevoel van spanning en benaauwdheid in de maagstreek blijft aanhouden; er blijft neiging tot braking, hoewel de tong zuiverder en vochtig is. — Het braakmiddel wordt herhaald, wederom met gevolg van galbraking; de volgende poeders worden hem om het uur toegediend:

℞. Subnitr. Bism. gr. vi.
Pulv. rad. Ipecac. gr. iv.
Sacch. albiss. dr. ii.
M. F. pulv. no. vi.

Des middags om drie ure, heeft het gevoel van spanning en benaauwdheid geheel opgehouden; de lijder is zeer rustig; het geheele ligchaam is met een weldadig zweet bedekt; de huidplooi blijft niet meer staan; de tong is warm en vochtig; de pols geregeld, maar zwak; de lijder begeerte hebbende naar rijstemelk, wordt hem het gebruik hiervan toegestaan, voorts voorgeschreven:

℞. Rad. Calam. arom. dr. ii.
Inf. in aq. ferv. unc. vi.
adde
Syr. cort. Aur. unc. i.
D. S. *alle ure een lepel.*

Den 19^{en} *Sept. Vierden dag.* De lijder bevindt zich beter, weigert het verder gebruik van

geneesmiddelen en herstelt onder het genot van eene zacht voedende diëet.

Het derde ziektegeval is van een jong mensch, twaalf jaren oud, even als de vorigen vischventer in Amsterdam, van een zwak en zenuwachtig ligchaamsgestel, die eene groote hoeveelheid raauwe vruchten te Amsterdam als ook te Huizen gebruikt had. — De behandeling komt ongeveer met de beide vorigen overeen, maar werd met geen gunstig gevolg bekroond. Hij ontsliep des avonds van den 16en Sept., derhalve op denzelfden dag, op welken zijne ziekte begonnen was.

De vierde lijder is een man 33 jaren oud, van een gezond en bloedrijk ligchaamsgestel, die zijn beroep van *vischventer* tot Zaturdag den 15en Sept. in Amsterdam uitgeoefend had en zich steeds volmaakt wel gevoelde, tot dat hij Zondag den 16en door menigvuldige dunne stoelontlastingen aangetast werd. — Hij had hierbij een brandend gevoel in de maagstreek, gevoelde zich zeer benaauwd en nam zijne toevlugt tot veelvuldig gebruik van koud water. — Ten einde zich te bekoelen, was hij op den steenen vloer gaan liggen. — Den 18en Sept. riep hij geneeskundige hulp in en werd des morgens om tien ure met alle verschijnsels van *Asiatische Cholera* gevonden; de pols was klein en ingetrokken. — De uitwendige middelen werden even als bij de vorigen voorgeschreven en aangewend:

℞. Aq. Menth. pip. unc. iv.
Spir. aromat. dr. ii.
Laud. liq. Sydenh. gtt. xx.
Pulv. gum. Arab. dr. iii.
Syr. Papav. Rhoead. unc. β.
M. D. S. *alle kwartier een lepel.*

De verschijnsels worden daarop minder hevig; de algemeene warmte komt terug; de pols komt op; de brakingen en stoelgangen worden zeldzamer; de kramppijnen verminderen. — Den volgenden dag echter dreigt de ziekte in den zoogenaamden cholerischen typhus over te gaan. Ten einde dit voor te komen en de congestie naar het hoofd te verminderen, wordt er eene aderlating van acht oncen gedaan. In den beginne vloeit het bloed met eenen straal; naderhand echter moest het, als het ware, uit de wond geperst worden. Deszelfs kleur is donkerrood; het stremt zich tot eenen lossen koek met weinig *serum;* de huidwond blijft lang gapende. — De spanning en benaauwdheid in de bovenbuikstreek blijven aanhouden; de brakingen hebben opgehouden, maar de stoelontlastingen duren voort. — Men geeft een braakmiddel uit een scrupel *pulv. rad. Ipecac.*, op welks aanwending eene galbraking volgt, die veel verligting aanbrengt. Daarna wordt voorgeschreven:

℞. Magist. Bismuthi gr. vi.
Pulv. rad. Ipecac. gr. iv.
Ol. Menth. pip. gtt. ii.
Sacch. albiss. dr. ii.
M. F. Pulv n°. vi.
S. *alle ure een poeder.*

Hierop verminderde de spanning en de benaauwdheid ; de pols is opgewekt en geregeld ; het ligchaam is met een warm zweet bedekt; urinloozing heeft eenmaal plaats gehad ; de oogen zijn niet meer ingetrokken ; het uitzigt is helder ; de tong warm en vochtig ; de huidplooi blijft niet meer staan ; de huid der handen niet meer blaauw ; kortom alles voert tot eene gunstige voorzegging. Vier uren later, des avonds tien ure, is alles weder veranderd ; het ligchaam droog ; de tong geheel droog en warm ; kleur van het aangezigt rood opgezet ; conjunctiva opgespoten ; soporeuze toestand ; opgezette pols. Oogenblikkelijk wordt op nieuw eene aderlating van tien oncen gedaan ; koude omslagen om het hoofd ; sterke mosterdpappen in den nek en aan de voeten geplaatst ; een clysma van eene once *azijn* op vier oncen water geappliceerd ; voorts voorgeschreven :

℞ Mur. Hydr. oxyd. gr. xii.
Pulv. rad. Rh. gr. xxiv.
Sacch. albiss. dr. ii.
M. F. pulv. no. vi.
s. *alle ure een poeder.*

Den 20sten *Sept.*, *vierden dag*, ontwaakt de lijder des nachts om twee ure uit zijnen soporeuzen toestand ; de huid is met een sterk warm zweet bedekt ; urinloozing heeft plaats gegrepen ; er is tweemaal galachtige stoelontlasting geweest ; de tong vochtig, maar met een bruin beslag ; de lijder bevindt zich zeer wel en heeft in het aangezigt eene hoog gele kleur. De poeders worden om de twee uren toegediend. Dezen en den vol-

gende dag grijpen er nog vijf galachtige stoelontlastingen plaats.

Den 22sten September is de lijder beter, maar nog zwak. Gedurende twee dagen krijgt hij eene *solut. Salep* met *elix. acid. Halleri.* De tong wordt geheel zuiver, de eetlust goed en de lijder herstelt volkomen.

N°. XIII.

Ziektegeval medegedeeld door Davids en Rive.

Catharina Frezel, 29 jaar oud, werkmeid bij den heer M., een meisje van een nerveus, plethorisch, temperament, die vroeger aan hysterische toevallen leed, werd, nadat zij reeds eenige dagen te voren over drukking in de *praecordia* geklaagd en daarbij tevens eene fout in hare diëet begaan had, op den 31en Augustus 1832, des namiddags ten half vier ure, met de volgende verschijnsels in ons Hospitaal gebragt:

De oogen ingevallen, met blaauwe kringen omzet; de adem en tong warm; de stem heesch; erge drukking in het hartekuiltje; hevige buikpijnen; de urinloozing had sinds 7 ure des morgens opgehouden; als wanneer zij voor het eerst, door veelvuldige buikontlastingen, was aangetast; hare pols klein, als het ware onderdrukt; de huidplooi blijft lang staan; allerhevigste kramp in de kuiten; het geheele ligchaam met een koud, waterachtig

zweet bedekt, met koude extremiteiten. Dadelijk bij hare aankomst, werd zij in een warm bad van 30° R. geplaatst, in hetwelk haar eene aderlating gedaan werd van vier oncen en de kuiten gewreven werden met het volgende linimentum.

℞ Linim. volatil. dr. vj.
Laud. liq. Sydenh. dr. ij.
M.

Een half uur na het bad, deed zij zich op de volgende wijze voor; het bloed van de gedane aderlating was zwart, dun en stroopachtig, met eene geringe hoeveelheid *serum*; haar gezigt was merkelijk ingevallen; de pols bijna verdwenen en moeijelijk te voelen; hare stem heescher en zwakker; de neus en extremiteiten ijskoud; de tong even zoo en droog; een algemeen koud, waterachtig zweet bedekte wederom de geheele oppervlakte des ligchaams; de kramp echter in de kuiten was verminderd. Er greep noch braking, noch stoelontlasting plaats.

℞ Sal. corn. Cerv. scrup. iiβ.
Camphor. gran x.
Pulv. rad. Ipecac. gran. v.
Sacch. alb. dr. i β.
m. f. Pulv. n° x.
D. S. *alle half ure een poeder.*

De lijderes bleef in dezen toestand, tot des nachts ten twee ure, als wanneer de pols zich meer scheen op te zetten, de tong, huid en extremiteiten warmer werden en zij, voor het eerst, door eigenaardige braking en stoelontlasting werd overvallen; hierna kwam zij van tijd tot tijd in de rust,

waaruit zij door de *vomitus* en de *diarrhoea* gewekt werd.

Den 1en *Sept.*, *tweeden dag*, *des morgens zeven ure*, vonden wij eene geheele verandering zoo wel over het algemeen, als bijzonder in haar gelaat, hetwelk de haar bijzonder eigene roode omschrevene kleur wederom had verkregen; een warm en kleverig zweet bedekte het ligchaam; de stem was wederom natuurlijk; de huidplooi geheel en al verdwenen; de tong warm en vochtig; de pols gemakkelijk te voelen, klein, zaamgetrokken, 112 slagen in de minuut; de braking en stoelgang hebben voortgeduurd. Zij klaagde overigens over hevigen dorst en over kramp in den linker voet; urinloozing had nog niet plaats gegrepen.

℞ Sal. corn. Cerv. dr. i.½
Pulv. rad. Ipecac. gr. vi.
Sacch. alb. dr. ii.
f. pulveres n°. xii.
M. D. S. *alle twee uren een poeder.*

Applic. vesicatorium in nucha; zuurdeegpappen aan de kuiten.

Gedurende den loop van den dag, hadden de stoelontlastingen opgehouden, de brakingen echter nog voortgeduurd; zij klaagde over hevige drukking in de *praecordia*, weshalve wij een clysma *ex aceto vini* et *aqua aä part. aeq.* hadden laten appliceren, waarop eenmaal slechts *sedes* gevolgd waren.

Des avonds ten negen ure, had zij voor het eerst een weinig naar bruin bier gelijkende urin geloosd; haar pols bleef klein en zaamgetrokken, 104 slagen in de minuut; de tong was rood en droog; de

algemeene zweet bleef echter aanhouden; de lijderes klaagde over pijn in de *regio coecalis* en was zeer onrustig.

Applic. Clijsma emolliens.
℞ Fol. Diosm. crenat.
Rad. Valer. sylv. āā unc. β.
Inf. l. a. ad col. unc. iv.
adde
Magister. Bismuth. gr. xij.
Syr. cort. Aur. dr. iv.
D. S. *alle twee uren een lepel.*

Daarbij wordt met de poeders voortgegaan.

Den 2en Sept. Derden dag. Des morgens zeven ure. Na het *clysma* had de lijderes in den beginne reukelooze, dunne, bruine stoelontlasting gehad, vervolgens echter meer *foeculente;* zij had gedurende den nacht twee malen braking gehad, van eene bittere groene aerugineuze stof, was zeer onrustig geweest en had veel gezweet; zij werd zeer gekweld door dorst; hare tong was in het midden slijmachtig beslagen met roode randen; haar pols zwak en klein; twee malen had zij geurineerd; de smaak in den mond was bitter met gedurige neiging tot braken.

℞ Magist. Bism. gr. x.
Pulv. R. Ipecac. gr. v.
Sacch. alb. dr. ij.
m. f. Pulv. No. X.
D. S. *Alle twee uren een poeder.*

℞ Fol. Diosm. cren.
Rad. Valer. sylv. āā unc. β.
Inf. l. a. ad col. unc. vj.
adde
Aeth. nitr. alcoh. dr. ij.
Syr. cort. Aur. dr. iv.
M. D. S. *alle twee uren een lepel.*

Na gedurende den geheelen dag aerugineuze braking gehad te hebben, met hysterische toevallen gepaard, lag zij des avonds ten elf ure rustig te slapen.

Den 3den Sept. Vierden dag. Des ochtens zeven ure. De lijderes had eenen onrustigen nacht gehad, daar zij door afgrijselijke droomen en hevige brakingen ieder oogenblik uit den slaap was gewekt; zij had eenige malen bruinen geelachtigen stoelgang gehad en ruim geurineerd; de tong was vochtig, rood en zuiver, alhoewel de smaak nog altijd bitter bleef; zij klaagde over hoofdpijn. De pols was krampachtig, 100 slagen in de minuut.

℞ Subcarb. Sodae dr. j.
Solve in succ. Citri. q. s.
ad plen. satur.
adde
Aq. Menth. pip. unc. vj.
Extr. Taraxac. dr. ii β.
Syr. cort. Aur. dr. iv.
M. D. S. *alle ure een lepel.*

De patiënt bleef in denzelfden toestand tot op *den 4en Sept., vijfden dag, des morgens zeven ure*, als wanneer zij klaagde, behalve over voortdurende aerugineuze braking, over eene plaatselijke pijn in het *Hypochondrium dextrum*, welke door druk vermeerderd werd. Zij had wederom galachtigen stoelgang gehad, doch werd ook nog voortdurend door dorst en hoofdpijn gekweld.

Iteretur Mixtura ultima.
Applic. Hirudines n°. x in Regione hepatis.

Den 5den Sept. Zesden dag. Des ochtens ze-

ven ure. De braking had opgehouden, alhoewel de lijderes eenen onrustigen nacht had gehad; hare wangen zijn rood opgezet; de algemeene warmte is vermeerderd; de pols is vol, snel en frequent; zij klaagt over hoofdpijn en over voortdurenden bitteren smaak in den mond; over het algemeen ontbreken er weinige teekenen van eene te groote reactie.

℞ Calomel.
Extr. Hyosc. āā gr. xij.
Sacch. alb. dr. ij.
m. f. pulv. n XII.
D. S. *alle ure een poeder.*

Den 6en *Sept. Zevenden dag.* Voornoemde teekenen zijn verdwenen; de eetlust is voor het eerst teruggekeerd; alle verrigtingen zijn natuurlijk en zij zegt zelve, zich beter te gevoelen; van dien tijd af werd zij als reconvalescent beschouwd, alhoewel zij wederom van tijd tot tijd door hysterische toevallen werd gekweld, die echter voor *nervina antihysterica* schenen te wijken.

Den 9en *Sept. tienden dag der ziekte*, doet zich eenige uitslag, een weinig boven de huid verheven op, die door het drukken met den vinger voor een oogenblik verdween; overigens bevindt zij zich wel, zoodat zij op den 14en September 1832, het hospitaal genezen verlaten heeft.

Later hebben wij vernomen, dat de patiënt eenige dagen, na dat zij het Hospitaal verlaten had, door eene *febris intermittens quotidiana* was aangetast, waarvan zij echter wederom hersteld is.

Geschiedkundig overzigt van de maatregelen ten behoeve van Cholera-lijders te Amsterdam,

door

W. Vrolik.

Het was, gelijk ik in de vorige stukken van dit Tijdschrift, genoegzaam meen aangetoond te hebben, van het hoogst belang, alles te beramen, hetwelk den dreigenden vijand weren, of zoo zulks niet doenlijk was, zijnen verwoestenden gang beperken en het lijden der slagtoffers lenigen konde. — Alle maatregelen echter en inrigtingen, hoe voortreffelijk en doelmatig zij ook wezen mogten, konden nimmer aan het voorgestelde doel beantwoorden, zoo er geen middelpunt daargesteld werd, uit welk het geheel overzien en elke van deszelfs afdeelingen beheerd konde worden. — De *Plaatselijke Commissie van Geneeskundig Toevoorzigt* dit gewigtig punt aan de aandacht der Stedelijke Regering, bij missive van 15 November 1831, voorgedragen hebbende (*), zag spoedig haren wensch voldaan, doordien, ten gevolge eener uitnoodiging van den Ed. Achtb. Heer Burgemeester, eenige Geneeskundigen, meestal leden der *Plaatselijke Commissie van Geneeskundig Toevoorzigt*, voorts eenige H H., welke vroeger eene Commissie tot hulpverstrekking aan noodlijdenden hadden uitgemaakt, en eindelijk eenige leden van het Collegie van H. H. Regenten van het *Huiszittenhuis*, zich op den 19[en] Nov. 1831 tot eene

(*) Z. eerste Stuk bl. 14.

Commissie vereenigden, welke, onder den naam van CENTRALE COMMISSIE *ter verzorging van Cholera-lijders*, zich eenen werkkring opende, aan welken meer dan eene moeijelijkheid verknocht was. — Zij bestaat uit de H. H. A. BACKER, JR, L. P. BIENFAIT, T. BOAS, JR., L. BOUSQUET, P. P. CHARLÉ, J. DANCKERTS (*), A. EBELING, H. HAAKMAN, J. J. BIJSTERUS HEEMSKERK, B. HULSHOFF, H. H. KLIJN, J. MENDES DE LEON, M. W. LUBER, A. H. MULLER, H. W. VAN ROSSEM, J. G. TEN SANDE, G. D. SCHRÖDER, G. VROLIK en heeft tot haren Voorzitter, den Heer L. BOUSQUET, tot Secretaris den Heer B. HULSHOFF. — Men ruimde tot haar gebruik eene der kamers van het Raadhuis in, in welke spoedig, onder het opzigt van den Heer BEEREKAMP, een bureau in orde gebragt werd, hetwelk met eene juistheid en naauwkeurigheid gehouden wordt, in wier lof ik te minder uitweide, daar dezelve in elke bladzijde der *Naamlijst van Cholera-lijders*, als het ware, besloten is. — Gelijktijdig met de oprigting dezer Commissie, werd in het laatste gedeelte van de maand December van den jare 1831, ten gevolge eener voordragt der *Centrale Commissie*, een groot aantal van aanzienlijke ingezetenen der Hoofdstad, door het Achtbaar Hoofd der Stedelijke Regering, bijeengeroepen en verzocht, zich met de dienst te belas-

(*) Aanvankelijk had de Heer P. DE GIJSELAAR in deze Commissie zitting genomen, maar heeft zich om ver gevorderden leeftijd en zwak ligchaamsgestel gedrongen gezien, daarvan afstand te doen; in wiens plaats de Heer DANCKERTS is opgetreden.

ten, welke van de onderscheidene op te rigten Wijkcommissiën, gevorderd zoude worden. — Bijna allen verbonden zich tot dezelve; waardoor zoo wel uit hen, als uit diegenen, die nader door de onderscheidene *Wijkcommissien*, ter benoeming voorgedragen en door tusschenkomst der *Centrale Commissie* benoemd werden, een personeel ten getale van 1196 werd daargesteld. Hieruit werden vier en twintig Commissien gevormd, in overeenkomst met het getal medicinale wijken (*). Deze elk afzonderlijk in een daartoe door de Regering aangewezen lokaal opgeroepen zijnde, ontvingen den 27en December van den jare 1831 eene circulaire van de Centrale Commissie, ten geleide van eene lijst van het Personeel, de omschrijving van hunne Wijk met hare straten en grachten en het Reglement, hetwelk voor de Wijkcommissien door de Stedelijke Regering vastgesteld was. Wij hebben gemeend deze stukken als bijlagen I. en II. aan ons gedenkboek te moeten toevoegen. De omschrijving der wijken echter hebben wij begrepen te moeten achterwege laten, alszijnde deze reeds door openbaren druk gemeen gemaakt. Aan elk dezer Wijkcommissiën werd de geneesheer verbonden, die van stadswege met de geneeskundige dienst belast was geworden. Daar het gewone getal van twaalf stadsdoctoren hiertoe niet voldoende gerekend werd, had de Stedelijke Regering, op voordragt der *Plaatselijke Commis-*

(*) Bij de opgave van de vier-en twintigtal Wijkcommissiën, wil ik niet onopgemerkt laten, dat Wijk 5 onverdeeld is gebleven, zoodat er strikt genomen, slechts drieentwintig Wijkcommissien zijn.

sie (*), hetzelve verdubbeld en het getal der stads heelmeesters met acht vermeerderd, de twaalf oude medicinale Wijken te gelijk tot vier en twintig brengende, opdat nu in elk dezer één geneeskundige en in twee zaamgenomen, een heelmeester de dienst verrigten zouden. Men zie de verdeeling der stads Wijken in Bijl. III. de instructiën der stadsdoctoren en heelmeesters in Bijl. IV en V A en B.

Men liet aan elke Wijkcommissie over, haren Voorzitter en Secretaris te kiezen en gaf haar in bedenking, zich in *Sub-Commissiën* en eene *permanente, administrative Commissie* te splitsen. De werkzaamheden der *Sub-Commissiën* zouden zich bepalen, tot het verleenen van hulp aan de aangetasten, bij een onverhoopt ontstaan der ziekte, in de Hoofdstad. Hiertoe werden zij verpligt, beurtelings op eene nader aan te wijzen plaats, tegenwoordig te zijn; ten einde van daar elk bewoner der Wijk, door de Asiatische Cholera overvallen wordende, oogenblikkelijk dien bijstand zoude kunnen erlangen, welke in dezen gevorderd wordt. Men trachtte uit dien hoofde, het getal geneeskundigen in deze Sub-Commissien zoo groot mogelijk te maken en het zoo in te rigten, dat er altijd een ter bedoelde plaatse tegenwoordig zoude kunnen zijn. Niet minder doelmatig was het, bij dezelve steeds ten minste eenen der H. H. *Wijkmeesters* te voegen, zijnde deze meer dan elk ander met de plaatselijke verhouding der wijk en met de omstandigheden en mogelijk behoeften van derzelver bewoners beke nd.

(*) Z. St. 1. bl. 9.

De *permanente Commissie* was minder met de dagelijksche dienst der Cholera-lijders, dan wel met het hoofdbestuur van elke wijk, derhalve met het administrative beheer, de bezorging der benoodigdheden, briefwisseling met de Centrale Commissie enz. belast. In enkele Wijkcommissien echter vereenigen de leden der permanente Commissie, ja zelfs de Voorzitter en de Secretaris de verpligtingen, welke op hen rusten, met die, welke aan de Sub-Commissiën opgelegd worden, zijnde zij met denzelfden ijver in beide werkzaam.

Deze voorslagen in bovengemelde circulaire ontvangende, hield elke Wijkcommissie zich onledig, met zich, op de daarin aangeduide wijze, te constitueren. Eene der gewigtigste zaken was hierdoor afgedaan en er bleef der centrale Commissie slechts over, in de behoefte aan onderscheidene benodigdheden te voorzien. — Zij was daartoe spoedig in staat en vermogt bij circulaire van den 11den Januarij 1832 te melden, dat zij zich een materiëel aangeschaft had, bestaande, uit draagmanden, elk voorzien van een noodig verschiet van bedden en kussens, geschikt om tot middel van vervoer voor de lijders uit hunne huizen naar de hospitalen te dienen; uit een aantal wollen dekens, wollen wanten en linnen hemden; uit groote waterketels en uit zuiverings-middelen. Voorts verzocht zij elk der Wijkcommissiën, zich een geschikt lokaal uit te zoeken, in hetwelk, bij het uitbreken der Cholera in de Hoofdstad, de Sub-Commissiën hare zittingen zouden kunnen houden,

en waarin een verblijf moest afgezonderd worden voor de bedienden, welke zij zich tot vervoer en verzorging der zieken behoorde aan te schaffen. Voor deze werd een loon van zes gulden wekelijks toegestaan.

De onderscheidene permanente Commissiën beantwoordden aan het haar uitgedrukt verlangen. Zij verschaften zich de noodige lokalen, huurden de gevorderde bedienden, maar deden dit echter meerendeels op die voorwaarde, dat de huurprijs van gene, het loon van deze, slechts van het oogenblik af gevorderd zouden kunnen worden, op hetwelk de Wijkcommissiën, wegens het ontstaan der Cholera, in werking zouden treden. In deze lokalen vindt men al datgene, hetwelk in het eerste tijdperk der ziekte bij Cholera-lijders aangewend moet worden. Het zal niet onbelangrijk zijn, deze bijzonderheden eenigzins naauwkeurig op te geven. De Cholera-lijders in twee klassen vervallende, waarvan de eene die bevat, welke aan hunne huizen behandeld worden, de tweede die, welke verpleging in de Hospitalen wenschen te zoeken, moest voor de behoeften van beiden gezorgd worden. Voor de eerste zijn de aanvankelijk vereischt wordende geneesmiddelen, namelijk *flor. Chamom. herb. Menth. piper. Mostaardzaad*, *Spir. vini Camphor.*, *Chloorkalk* en de ingrediënten voor de berookingen van GUYTON MORVEAU voorhanden; terwijl tevens voor de aanwezigheid van blikke verwarmings-toestellen, van spawater kruiken en voor eene genoegzame hoeveelheid warm water zorg gedragen

is. Eenige dekens, bedden en kussens, met de meest noodzakelijke kleedingstukken, maken verder dit kleine magazijn uit. Voor de tweede klasse van lijders, is zoo wel door het hier bovengemelde, als door eene overdekte mand, zorg gedragen, welke door de beide steeds aanwezige oppassers gedragen wordt en zeker het geschiktste voermiddel voor de zieken oplevert. Men is bij sommige Wijkcommissiën van hetzelve afgegaan en bezigt in deszelfs plaats, de alhier in gebruik zijnde toesleden, van een bijzonder opschrift voorzien, opdat zij tot geen ander einde zouden gebruikt worden. Tot deze afwijking heeft men zich grootendeels genoopt gevoeld door het vooroordeel, hetwelk de mindere klasse, in den aanvang, tegen het vervoer, door middel van de mande, had. Het gebruik dezer laatste is echter verkieslijker gevonden, aangezien men in deze beter voor de verwarming van den lijder kan zorgen, de ligging in dezelve gemakkelijker is en zij tevens het voordeel heeft, dat de zieke in de meeste gevallen, onmiddelijk uit zijn bed in de mand en daarna weder uit deze in de krib van het Hospitaal, geplaatst kan worden.

De dienst in deze onderscheidene Cholera-lokalen is zoodanig geregeld, dat behalve de beide oppassers, steeds twee gecommitteerden en onder deze meest een geneeskundige in dezelve tegengenwoordig zijn.

Dat door deze inrigting, de aangemeld wordende lijders met den meesten spoed de vereischte hulp erlangen, zal wel geen betoog behoeven. —

Ik aarzel niet te verklaren dat, voor zoo verre mijne ondervinding gaat, dezelve niet spoediger aangebragt kan worden. Dat binnen den tijd van één uur de lijder, die zich door Cholera aangetast opgeeft, bezocht, met de eerste hulpmiddelen verpleegd en naar het hospitaal vervoerd kan worden, heeft de dagelijksche ondervinding geleerd. Ten einde de geneeskundige hulp, met meerderen spoed, door de stadsdoctoren aangebragt zoude kunnen worden, laat men bij de meeste Wijkcommissiën, vooral des nachts een rijtuig in gereedheid houden, hetwelk den arts afhalen en naar den lijder voeren kan. Op dat ook het verkrijgen der geneesmiddelen geene vertraging zoude ondergaan, heeft men, op voorstel der *Plaatselijke Commissie van geneeskundig Toevoorzigt* en door de verlichte zorg van *H. H. Regenten der beide Gasthuizen*, negen depôts daargesteld, uit welke de geneesmiddelen tot verpleging der Cholera-lijders verkregen kunnen worden. Zeven H. H. Apothekers, in verschillende gedeelten der stad wonende, hebben de bereidwilligheid gehad, zich met dezelve te belasten, namelijk; de Heeren de ROOY en LUBER, *Prinsengracht over de Lauriergracht*, RECKER en ZOON, *Heerenmarkt*, A. J. d'AILLY en ZONEN *Schans bij de Zaagpoort*, J. J. THIERENS *Leidschestraat*, VAN HOUTEN en HOUTKOPER *Prinsengracht hoek* van de *Utrechtschestraat*, J. SCALOGNE en ZOON *Kattenburger-Plein*, E. C. VAN DAALEN *Weesperstraat*, terwijl de beide andere bewaarplaatsen

van geneesmiddelen in de *stads Apotheek* en in de *Apotheek van het Buiten-gasthuis* zijn. (Zie de lijst der geneesmiddelen, welke in deze depots voorhanden zijn, in Bijl. VI, de instructie voor de *depôt-houders*, in Bijl. VII.) De werkkring der Wijkcommissie bepaalt zich echter niet alleen tot het verleenen van gevraagde hulp aan cholera-lijders, maar strekt zich ook uit tot het houden van naauwkeurige aanteekening van alle de cholera-ziektegevallen, welke, volgens voorschrift der *Plaatselijke Commissie van geneesk. Toev.*, hetzij door de doctoren, hetzij door de huisgenooten van de lijders, ter harer kennisse gebragt moeten worden. — De opgave dezer gevallen leveren zij dagelijks aan de *Centrale Commissie* in, welke dezelve vervolgens in haar Register doet inschrijven. — Ten einde eenheid in deze opgave te bewaren, zijn er verschillende tabellen, welke met de meeste zorg door de *Centrale Commissie* gemaakt zijn, ter invulling zoo wel van nieuw aangemelde, als van herstelde en overledene zieken, bij de onderscheidene Wijkcommissiën voorhanden. Eene andere niet minder gewigtige zorg, welke aan dezelve toevertrouwd is, geldt de begraving der lijken nevens de reiniging en zuivering der woningen, in welke cholera-gevallen plaats hebben gegrepen. In ééne Wijkcommissie en welligt in meerdere, heeft men begrepen, dit gewigtig punt aan de behartiging van een afzonderlijk Personeel te moeten opdragen, hetwelk eenen bepaaldelijk daartoe aangestelden persoon ter zijner beschik-

king heeft. Hierdoor geschiedt alles, hetwelk met deze nog al omslagtige werkzaamheden in verband is, met meerdere eenheid en grootere naauwkeurigheid. De zuivering bepaalt zich tot het schoonmaken van de lokalen, het berooken derzelve met de bekende uitdampingen volgens GUYTON MORVEAU en het verbranden van het goed, vooral van het beddegoed, hetwelk de lijder, in zijne ziekte, gebruikt heeft. In de gevallen, in welke dit verbranden niet noodzakelijk gekeurd wordt, draagt men zorg, dat het in de ziekte gebruikte goed gezuiverd en goed gelucht worde. Deze verpligtingen der Wijkcommissiën kunnen geredelijk door de niet geneeskundige leden derzelve vervuld worden. De verzorging der lijders daarentegen heeft voor dezelve grootere moeijelijkheden in. Men heeft wel is waar getracht, een groot aantal geneeskundigen aan de Wijkcommissiën te verbinden, maar de werkzaamheden dezer gedoogen niet altijd, dat zij aanhoudend in het lokaal aanwezig zijn. Men was derhalve verpligt aan de niet geneeskundige leden eenen leidraad te verschaffen welke hen, in geval van gebrek aan verlangde kunsthulp, konde voorlichten. De geneeskundige leden der centrale Commissie hebben in deze behoefte voorzien, door eene korte opgave mede te deelen der verschijnsels, welke de Cholera in haren eersten aanhef oplevert, als ook, met overleg der stads doctoren, de voorloopige behandeling aangeduid welke men, in afwachting van de komst des geneesheers, in het werk kan stellen. Zie Bijl. No. VIII en No. IX. De omvang der me-

nigvuldige werkzaamheden, welke alzoo de leden der Wijkcommissiën te vervullen hebben, hoe groot ook, wordt door dezelve met de meeste naauwgezetheid ter harte genomen. Het treffend schouwspel, hetwelk daarbij wordt aangeboden, het verheven voorbeeld, hierdoor gegeven, zullen ook voor de nakomelingschap niet verloren gaan. Met een gevoel van eerbied zal zij de verheven zamenwerking aanstaren, welke er tusschen de meest verschillende standen der maatschappij tot één en hetzelfde edele doel heeft plaats gehad. Zoo dit van allen geldt, zij het vooral van hen gezegd, die als stadsgeneeskundigen, bij de onderscheidene Wijkcommissiën, werkzaam zijn. De snelheid, met welke zij hunne hulp toebrengen, de hartelijke zorg, met welke zij dezelve aanwenden, behoeven mijne lofspraak niet.

Op het voetspoor der stedelijke inrigtingen, heeft de gereformeerde Diaconie, gedurende het bestaan der *Asiatische Cholera*, het getal harer genees- en heelkundigen verdubbeld en in elke wijk Apotheken aangewezen, waaruit, bij spoedig vereischt wordende hulp, de geneesmiddelen kunnen verkregen worden, hebbende de afgetreden H. H. *Inspectores* zich hierbij verbonden, de dienst met hen, die werkelijk in deze betrekking zijn, te blijven waarnemen, opdat het nergens aan toezigt en verzorging moge ontbreken. Voorwaar in eene stad, in welke alle burgers zoodanig tot verzachting van de ramp hunner naburgenooten medewerken, konde dan ook wel niemand, tenzij zulks moedwillig verzakende, van verpleging verstoken

blijven. Het is het oogenblik nog niet, den invloed na te gaan, welken alle deze inrigtingen op den gang der ziekte in de Hoofdstad gehad hebben. Niemand echter zal het willen wraken, zoo ik betuige, dat alle maatregelen, tot in de kleinste bijzonderheden toe, genomen zijn, welke voordeelig tegen derzelver verspreiding konden werken.

Niet minder schitterend blinkt, gedurende dezen volksramp, eene deugd uit, welke steeds door Neêrlands ingezetenen uitgeoefend werd. Reeds in den eersten aanvang, dat er lijders in de Hospitalen waren opgenomen, vloeiden hun weldadige giften toe, die, zonder openlijken aandrang of opzettelijke daartoe ingerigte inzameling, binnen weinig tijds zoodanig vermeerderden, dat op den 1sten October reeds de aanzienlijke som van bijna 28,000 gulden ontvangen was. Ter naauwernood vernam men, dat herstelde lijders, door gebrek aan kleederen, het Hospitaal niet konden verlaten, of spoedig waren dezelve er van voorzien. Doctor VAN ROSSEM, Regent der beide Gasthuizen, had weldra uit verschillende giften bij de vijftien honderd gulden bijeen gebragt welke hij, tot aankoop van kleederen konde besteden. Een en negentig personen van beiderlei sekse werden tot op den 1en Oct., bij het verlaten der Hospitalen op de *Laurier-gracht*, den *Kloveniersburgwal* en *Buitenkant*, van dezelve voorzien; terwijl aan het Hospitaal op het *Roeters-eiland*, door den Heer VAN ROSSEM en door de *Centrale Commissie*, eene toereikende som tot hetzelfde doel uitgereikt werd.

Ik vermeen hiermede de taak, welke ik mij had op-

gelegd, naar mijn vermogen, volbragt te hebben. Ware ik even zeer ingelicht omtrent de geschikte maatregelen, welke in alle de overige deelen onzer Provincie met gelijk beleid voorgeschreven en naauwgezet behartigd zijn, ik zou mij ten pligt stellen, ook deze niet onvermeld te laten. Nu echter heb ik geschikter geacht, alleen te gewagen van datgene, hetwelk ik met zekerheid wist. Mij alleen bij de Hoofdstad bepalende, wil ik gaarne aannemen, dat in de overige steden en plaatsen gelijke zorg en hulpvaardigheid niet zullen gemist worden. Op allen zij de spreuk, welke ik aan den beroemden DELPECH (*) ontleen, niet minder, dan op de stad, welke wij bewonen, toepasselijk:

« *Une ville est bien heureuse de trouver*
« *dans ses magistrats autant de sagessse,*
« *dans ses medecins autant de bonne foi et*
« *dans ses habitans autant de docilité.*"

(*) Zie J. DELPECH. Etude du *Cholera-Morbus* en Angleterre et en Ecosse, pendant les mois de *Janvier* et *Fevrier* 1832. pag. 222.

Bijl. N°. I.

Naamlijst van het Personeel der onderscheidene Wijkcommissien.

Medicinale Wijk 1. Littr^a. A.

Voorz. A. van de Velde.

Secret. Jacob van der Heij.

J. C. van Gebauer.	G. Corver.	F. H. Dankelman.
J. F. Alberdingk.	O. Stulman.	J. H. Scholten.
J. Veegens.	H. J. de Roever.	J. D. Charles.
F. van der Walle Sijbouts.	J. Heijeling.	J S. van Wieler.
	J. Nieuwman.	Mr. A. M. C. van Hall.
G. H. Veering.	D. L. Brussel.	W. Korthals.
J. ter Haar.	C. Merkelbach.	A. Kerstiens.
J. van Maurik.	C. Suwerkrop.	J. G. van Diesen.
A. de Roever.	P. Heusken.	L. Advocaat.
H. Jurgens.	P. Kramer.	G. H. Reuver.
D. van Dorsten.	P. H. Schuler.	L. K. van Raan.
J. H. Besseling.	P. Reckers.	J. Tichelaar.
A. Havie.	A. Oldenkott.	H. R. Holtzmann.
W. Linderman.	H. L. de Barbanson.	B. Barteling.
F. Beelen.	J. E. Bonnike.	H. J. Bloos.
C. A. van Arum.	A. Heijman.	J. Sinderam.
F. Angemend.	C. Negevinger.	J. B. Ebell.
J. de Ruiter.	J. de Rooij.	H. C. Bravz.

Medicinale Wijk 1. Littr^a. B.

Voorz. Jacob Wijs.

Secret. G. C. Haakman.

E. J. R. Knoll.	C. Smalbraken.	J. C. W. Safft.
W. Brave. J.	J. Brongers.	H. Hummen.
J. Meijes. Jerz.	B. Schade.	J. Edelmeijer.
Bultman.	J Sommer.	H. Claus.
J. B. Smeengh.	J. de Casparis.	A. Smit.
J. B. Westerwoudt.	T. Hoorn.	E. F. R. van Ouwenaller.
C. P. Thierens.	G. G. Ruppert.	
H. K Smit.	J. Ruijll.	

N

J. D. de la Fontaine Schluiter.
C. F. Gerdingh.
D. G. W. Heintz.
G. Nijhoff.
J. Rentzing.
J. S. Huijnink.
F. van den Andel.
A. W. Abrahams.
P. H. Fruit.
J. H. Meijjes.
J. Scheurleer.
F. H Zijlstra.
A. Rouffaer.
D. Schouman.
J. de Munnik.
J. van Beuningen van Helidingen.
J. B. Willenberg.
J. B. Groen.
A. de Bruin.
G. van Hoorn, Jz.
A. J. Bos.
G. Cool.
J. J. Haijman Fremerstrup.
L. Wijnands.

Medicinale Wijk 2. Littr[a]. A.

Voorz. J. van der Meer de Wijs.
Secret. Mr. A. W. Huidekooper.

B. A. van Doorn.
H. S. Brunner.
W. E. 't Hoen.
A. M. Assenbergh.
G. van Meurs.
J. F. Peeters.
J. B. Buijel.
A. Z. Hanloo.
P. Guy de Coral.
J. W. Broekman.
H. W. Hermsen.
J. Rubenkoning.
H. Soomermeijer.
P. Wijgh.
E. W. van Nes.
H. Jutte.
N. Servaas.
J. P. Wijsmuller.
B. Jongh.
Bangert.
F. L. Hoelen.
Kramer.
C. Oldenburg.
J. Perk.
H. Reinhard.
J. D. Thuret.
Toor Eppel.
Wijnands.
J. de Pinna.
Feisteler.
C. M. Oldenburg.
J. Guijkens.
van Marle.
Blekking.
Vaalkamp.
Nagel.
J. A. Mulder.
L. G. Kloppenburg.
F. Nusteeg.
J. Kornman.
van Sevenhuizen.
J. Boddens.
Bulsink.
C. Giethoorn.
A. Huidekoper.
M. Lotz.
J. E. Slaghek.
G. H. Haverkotte.
M. Kruimel.
A. van Geuns.
Jean van Ham.
J. Hingst.
J. D. op den Hooff.
J. van Eik.
F. Heukelsfeld Slaghek.

Medicinale Wijk 2. Littr[a]. B.

Voorz. P. Buijs.
Secret. H. Costerus Hibma.

S. de Clercq.
S. A. Munk.
J. Breeman.
P. de Haan, Pzn.
J. Muller.
F. Jackson.
P. J. Wennink.
J. C. de Meijer Brinkman.
E. Verlee.
A. Groos.
A. J. Verbeek.
A. van der Hout.
A. Gravenstein.
J. Manger.
D. H. Kok.
A. Schooneboom.
H. Kampmeijer.
P. J. van Gool.
G. Ahlers.
A. Dijkmeijer.
Heesterman.
J. H. van der Voort.
J. Radink.
L. J. Hassveldt.
C. de Wilde.
F. B. Groebe.
C. Ritter.
A. G. Hagedoorn.
G. F. Diederichs.
B. Kramer.
A. Willemsen.
W. J. Nieuwland.
F. G. Oldenburg.
F. W. Bakker.
S. Eggen.
D. van den Es
M J S. Farret.
J. van Garsten.
A. H. Hespe.
H. Hulk.
J. Westendorp Jut.
H. Kriebel.
D. Kramer.
A. de Lelij.
Menke.
R. Muller.
A. Obert.
S. van Osenbruggen.
A. J. Reijnvaan.
H J. Viotta.
J. F. Wirsing.
R. Eijbrink.

Medicinale Wijk 3. Littr[a]. A.

Voorz. D. D. Buchler.
Secret. R. Feith.

A. Voombergh.
P. Meijer Warnars.
J. F. Froger.
H. Blikman.
J. C. Meijer.
J. Pijnappel.
G. H. Matthes Gz.
J. F. Philips.
B. J. Sterck.
J. F. Schade van Westrum.
P. F. Thijm.
N. van Spall.
J. J. Tilleman.
J. G. Pik
W. Meijer.
J. H. Schrikker.
B Jansen.
B. P. Kraaij.
J. de Ruiter.
G. D Budde.
J. van Rosmalen.
Duringh.
W. P. Nobbe.
J. C. Tuijnman.
J. J. Bouvij.
van Meurs.
G. H. Beudeker.
J. J. Clement.
F. M. Bruggemeijer.
Bouhuis.
A. H. Scheerenberg.
C. L. W. van IJsendijk.
J. H. Schmedding.
J. J. Allebé.

Medicinale Wijk 3. Littr[a]. B.

Voorz. B. Hoofts.
Secret. J. A. Kuiper.

A. Salm, Jzn.
N. de Roever. Azn.
L. J. Bouvy.
D. S. Docen.
F. Rendorp.
J. C. G. van Voort.
D. van Lennep Coster.
A. Meijer.
E. Aldenhoven.
W. L. Wendelaar.
Platvoet.
J. Schuit.
J. Stollee.
W. Beeremans.
A. Maatzen.
J. Briel.
W. G. de Zager.
A. Scheuder.
J. H. Beucher.
G. Preijer.
P. Riegen.
J. B. Schagen van Soe-len.
A. H. Lotze.
J. H. Knoops.
F. M. van Legten.
Gunkel.
Lusken.
Klinkhamer.
A. Wijking.
P. Pijnappel.
J. Gerber.
G. Vos. Jr.
P. C. G. Hajenius.
L. B. de Vries.
J. F. Ikler.
B. A. Breeman.
C. J. Jonkman.
J. Frederiksen.
F. Schutte.
K. J. Cuperus.
G. Merani.
J. Fenema.
Polak.
H. Brandt.
W. G. Hoofts.
J. H. Schmidz.
J. D. Doier.
J. H. Timme.
J. van Oorschot.
J. F. Georgy.
H. le Jaij.
A. le Jaij.
J. Jansen.
J. van der Nieuwpoort.
B. Reijnders.
E. Kuhler.
J. Wertheim.
J. Oostendorp.
C. F. Kramer.
G. Jansen.
J. Sjoukes.
J. Cramer.
J. G. Shredenhoff.

Medicinale Wijk 4. Littr[a]. A.

Voorz. H. Rijfsnijder.
Secret. J. T. Boelen.

W. E. Matthes.
J. G. Taaks.
F. Melchers.
C. van de Wert.
G. L. Mahr.
G. Portielje.
W. Brave.
H. Meijer Cluwen.
J. J. Becker.
W. van Erven Dorens.
Tieleman Coster.
G. H. Philips.
J. J. Poolman.
J. de Jong.
A. Heidenrijck.
L. Alma, Jr
A. B. Heijdenrijck.
J. E. Jurgens.

J H. Zelders.
W. F. Nager.
E. W. Redeker.
H. H. Kroos.
J. Bender.
W. J. Blom.
A. F. Pflughaupt.
J. D. Wijs.
F. J. A. Fritzlin.
H. Zuidhoek.
G. Smelt.
A. Salm Jr.
A. Koster.
J. W. Cordes.
B. J. Frijkes.
J. Kuneman.
J. J. Waller.
W. C. Schoon.
W. H. Wolff.
C. Mijnsen.
G. H. Matthes.
F. B. Fransen.
H. Cramer.
B. Bartteld.
J. H. Ooms.
S. van den Bergh.
C. Rogaar Snellebrand.
G. Uitenbogaard.
J. Tortike.
J. de Vries.
J. W. Mijnssen.
J. H. Smaale. Jz.
J. F. Schleijer.
D. J. Stieven.
T. C. Stuimptler.
J. C. Surie.
J. Broekhuizen.
C. Klasing.

Medicinale Wijk 4. Littr[a]. B.

Voorz. C. J. Willet.
Secret. Jan Corver.

H. Meijer.
J. F. Broms.
H. Gullen.
J. Brouwer Ancher.
P. van Vlissingen.
J. Broertjes.
W. Lasonder.
Y. Riethage.
N. Booij.
F. A. Alders.
C. Scheltema Beduin.
J. Vincke.
J. J. F. La Cave.
Becker.
J. Marcus.
J. F. Bijlsmit.
J. J. Pauw.
J. Ameshoff.
J. Box.
J. Muller.
H. Elders.
G. Schift.
Jan Herman.
F. H Simon.
B. J. van Stengel.
Theod. Stuart.
Hermanus Fongaert Velthuijs.
C. Hulters.
A. van Urk.
J. W. Harmsen.
A. F. Engelman.
H. ten Bruggekate.
J. J. Schesser.
J. Kroon.
D. Vetterwinkel.
C. H. Ceriage.
N. C. H. Hesterman.
G. Ament.

Medicinale Wijk 5. Littr[a]. A. en B.

Voorz. J. P. Weisz.
Secret. S. Willeumier.

J. F. Verwoert.
P. Lankelma.
J. Scalonge.

W. van Omme.
J. Thuijl.
G. Baaij.
Groen.
J. J. Anschitz.
W. Schreuder.
A. Volkerts.
C. Knuijt.
J. H. Breeve.
J. Nederberg.
W. van der Goot.
P. M. de Groot.
H. van den Bosch.
G. van Meurs.
J. D. Schmole.
G. van den Akker.
L. Bresser.
J. L. Keuvel.
J. B Strikker.
W. Kist.
J. Knol.
P. Sebbelee.
W. Hamer.
J. Geijselaar.
J. J. Abbink.
F. Machielse.
Brant.
J. Adolffs.
J. H. Berghuizen.
A. P. Vastenhoudt.
P. Witmondt.
A. van den Broek.
W. Geijselaar.
J. Oswald Jr.
J. P. d'Olivat.
R. van Dokkum.
P. Brands.
S. Eckelboom.
L. Sebbelee.

Medicinale Wijk 6. Littr[a]. A.

Voorz. A. Krook van Harpen.
Secret. P. Kuiper van Harpen.

J. Vos.
J. Boelen.
A. Drost, Azn.
P. S. Regnier.
H. Valk.
H. R. Wubbeling.
G. W. Sesink Clee.
G. van der Horst, Jr.
R. C. Weber.
J. H. Coelewijn.
M. J. Bernoster.
H. Seveke.
C. van Vliet.
H. C. Jansen.
J. van Koten.
H. W. Kooring
H. Fedie.
J. G. Waterhoff Stiffrij.
J. H. van West.
J. H. Ruhrman.
J. H. Dankelman.
H. W. Wegener.
E. H. van der Meulen.
P. Meijer.
L. Bendikson.
E. Sarphatij.
A. Meijer van IJsen.
J. B. Heessen.
W. Jesse.
Schreuder.
Jan Wiarda.
A. van Vastenhoudt, Sen[r].
A. Jong.
J. de Meza.
J. W. Kempff.
J. Bier.
J. J. Ott de Vries.
A. S. Castella.
A. E. Santhagens.
J. de Haas.
P. J. Bundten. Jr.
H. Muller. Jr.
P. A. Poel.
A. M. Alexanders.
J. Udink.
P. J. Ruri.
C. de Haan.
J. G. de Graaf van Polsbroek.
H. Keizer.
P. F. M. Uzuret.
J. F. R. Holtzapfel.
L. Molenaar.

A. B. Zuure.
G. J. Anink.
F. H. van den Homert.
G. Schlegel.
J. Heere.
G. Mulder, Jr.

Medicinale Wijk 6. Littr[a]. B.

Voorz. H. A. L. de Vries.
Secret. A. H. Wiselius.

A. Orobio de Castro.
B. Asscher.
H. Schallig.
Mr. J. Kannes.
C. E. Duijts.
Schleijer.
M. Lehren.
J. E. Dresden.
J. Batelt.
J. van J. Coronel.
N. Salomonson.
J. J. Kramer.
H. Koolsted.
J. Staak Haring.
J. C. Krummer.
W. Steenman.
J. van Dijk.
P. Welsenbagh.
J. Verkerk.
Eduard Davids.
Fredrik Voest.
H. Benedictus van Emden.
Bernard Ries.
Richard Bondix.
Elias Rip.
B. Kaminha.
J. J. Haring.
Richardo.
J. Duijts Cornsz.
J. Kerkhoff.
H. B. Boer.
S. S. Beer.
M. Henques de Castro.

Medicinale Wijk 7. Littr[a]. A.

Voorz. J. A. Heijse.
Secret. G. H. Cremers.

C. van Maarschalkerwaard.
J. Calaco Capadoce.
S. O. de Vries.
J. Blooker.
J. Smit.
J. Stam, Jz.
M. Rodrigues.
H. van Gelder Hzn.
H. D. Boomheuver.
J. L. Thierens.
P. de Vries.
J. Blooker.
J. Harmsen.
H. van Zaagveldt.
K. S. Scheepmaker.
W. Zeijdner.
Jacob d'Ancona.
G. d'Ancona.
C. Blooker.
J. H. Felix.
P. German.
C. H. Haalmeijer.
D. van der Sleezen.
H. Vernij.
H. Koek.
H. C. van der Velde.
H. Atteveld.
B. van Praag.
A. van der Mersch.
J. Coopman.
J. F. van Houten.
S. de la Mar.

Medicinale Wijk 7. Littr[a]. B.

Voorz. J. Mendes da Costa.
Secret. D. Heijdeman.

W. F. Themmen.	A. van Waalwijk.	L. H Hond.
Mr. C. H. Kuhn.	J. Dekker.	L. M. Hond.
D. Henricus de Castro.	J. Osewoud.	J. J. Cohen.
E. Scheer van Lank.	B. Dammulder.	J Cohen. Wessels.
E. C. van Daalen.	J. Korting.	M. M. Bing.
Z. P. polak.	A. Meulman.	Z Eitze.
L. Laguna.	D. H. de Castro.	A. B. de Metz.
P. Harbrink	J. A. van Lier.	J. F. Boseker.
A. A. van Daalen.	J. B. de Beer.	H. van Velzen.
D. Foon.	J M. Rombouts.	D. E. Lioni.
R. A Mendes da Costa.	N. Nederhorst.	S. Marchand.
J. R. Kruseman, Js.	Jos[e]. Mendes da Costa.	B. Goudsmit.
H. H. Godschalk.	J. J. A. Steenstrand	E S. van Praag.
E. Asscher.	J. Beuker.	A. S. Gompert.
A. Mes.	D. Mendes, Az.	

Medicinale Wijk 8. Littr[a]. A.

Voorz. Mr. J. de Vries.
Secret. B. Huidekoper.

L. J. J. Serurier.	C. Belder.	Klijnveld.
H. Valckenier Greve.	P. de Bruin.	J. Holswart.
D. van Lennep Coster.	C. Hesse.	W. Vrolik.
T. Asser.	H. C. Coers.	Heije.
H. Lotze.	Pook van Baggen.	H. Tulling.
E. Croese.	F. Bouvy.	J. S. Kruiff.
Mr. J. van Lennep.	M. de Bruin, Cz.	C. F. W. Gockel.
A. de Haan. pz.	F. de Burlett.	C. Nuggelmans.
F. Beneker.	van Coppenaal.	Visser.
L. H. Schumer.	A. de Haan.	Posthumus:
J. van Wijngaarden.	A. Luden Jr..	J H Kummel.
H. van Domselaar.	Saltet	J. Weijen
D. Bakker.	D. Splitgerber	H W. Ludeker.
D. van der Sluis.	F. de Wildt.	B Rees.

Medicinale Wijk 8. Littr[a]. B.

Voorz. J. G. Glasbergen.
Secret H. F. Tjeenk.

J. Aikema.
P. J. Clifford.
J. D. Mercker, Jr.
P. Tiedeman.
C. J. Pennis.
H. Krieger Schumer.
van Eijk Roos.
H. Meetsma.
P. J. Staedel.
J. H. Glasbergen.
J. A. Kool.
S. F. Grietens.
J. Daame.
J. van Amsink.
W. Gunst.
J. Nielsen.
J. H. Walbrink.
H. Riegen.
J. Klok.
H. W. Ursprich.
H. ten Weemen.
H. Knoops.
D. Lange.
E. G. van IJsendijk.
G. C. Lange.
J. S. Kleinpenning.
B. Zurmuhlen.
J. Noordhoorn. C. Az.
J. F. Burdet.
D. Weert.
C. Rolff.
Anderson.
Willems.
E. Teenink.
G. J. van Houten.
G. G. van der Voort.
J. P. Rijk.
C. H. Puffius.
Stroeve.
Van Blyenburg.
J. A. Kruzeman.
C. G. van Hoorn.
B. J. Ploos.
A. van Laar.
L. van der Jagt.
H. Jansen.
H. R. Linn.
W. C. Vollenhoven.
J. G. Gregory Pierson.
J. W. Smit, J.
J. van Eick.
J. C. Ihnken.
C. J. Otto.
M. Bijsterbos.
C. F. Gulcher.
J. Kist.
J. Gisius.
J. Geerlings.
P. Dosland.
J. H. Wins.
H. de Cock.
F. G. Bentveld.
Stephanus.

Medicinale Wijk 9. Littr[a]. A.

Voorz. H. F. Eijben.
Secret. W. A. Muntendam.

J. Scholten.
W. Blaauw.
J. Hodshon.
J. J. Kluppel.
M. C. Ooster.
J. H. Nieuwenhuis.
J. J. Muller.
J. Hartsen.
J. Spengler.
G. Latz Jnz.
M. van Rossen.
A. Bernhard.
E. H. van Swinden.
P. van Schaeck.
J. J. Thierens.
G. Nederhorst.
J. J. Wredebosch.
C. J. Simons.
P. Roelofs.
J. Gerling.
F. H. Gieselman.

J. van Dijk.
P. J. Berkman.
A. Hoogenbosch.
H. L. Hohenkerk.
A. van Dijk.
J. F. Neijhuis.
H. J. Bloemen.
J. C. Haakman.
J. E. Moltzer.
P. H. Beijst.
G. W. Meijboom.
G. J. Sartorius.
J. van Eik Voorthuizen.
A. Sundorf.
M. Riegen.
J. H. Beecker.
B. Warnsink.
C. N. J. Molzer.
G. F. Tack.
W. van Rossem.
J. de Ravallet.
J Smit.
G. H. Spiekerman van Wezelenburg.
L. A. de Gazar.
R. Oosterman.
H. Witmond.
Jan Platvoet.
E. van Goor.
F. H. van Doesschate.
J. C. van Schouwenburg.
J. W. Warnsink.
C. M. Frasinet.
W. E. Smissaert.
Schröder.
Klinkert.
J. Kreune.
C. van Dokkum.
Philip Muller.
L. Bresler.
F. Knothenbelt.
J. C. Wurfbain.
P. H. C. de Wit.
M. J. Smit verburg.
M. W. H. Nolthenius.
N. J. Vergeer.
D. C. Santhagens.
P. Lauwerse.
H. J. Roelofsz.
J. J. Granpré Moliere.
C. J. Verkouteren.
J. Korthals.

Medicinale Wijk 9. Littr[a]. B.

Voorz. Mr. W. D. Cramer.
Secret. W. J. C. van Hasselt.

H. Telman.
J. Vos.
J. Reisig.
J. A. Heintzen, Jr.
T. J. van Riet.
Mr. L. J. Vaillant.
J. F. W. van Geelkerken.
J. J. Droz Valk.
J. E. Barbe.
D. Weddepohl.
A. M. Tolsma
W. Calkoen.
D. Zweers, Jr.
J. J. Thierens.
F. J. Kerkhoven.
J. Kok.
C. van Dremmeldraadt.
J. Loosjes, Florisz.
D. A. Herbach.
J. G. Ruth.
F. Klemer.
H. C. Paats.
J. Wijsman.
G. C. Flijffers.
J. de Vries.
L. J. Grevel.
H. S. Oonk.
A. Wijsman.
B. Kroese.
W. van Veggelen.
J. E. Bolmeijer.
B. Bosselaar.
Z. Beuker.
A. G. Pareau.
H. G. Oijens.
C. Terwogt
D. C. Spruitenburg van Monnam.

Seijlmans.	A. G. Helmsing.	Mr. H. Liotard.
Cremer.	A. J. Rubenkoning.	J. Oolgaart.
J. G. Bousse.	L. A. Portman.	Wittenberg.
O. Keer.	F. Kiesouw.	H. Rurus.
C. E Liotard.	Mr. D. van Lennep van Marselis.	D. van der Maade.
P. Hasselbach.		J. van den Vijver.
A. Adriaansz.	Roeters. van Lennep.	J. F. Combettes.

Medicinale Wijk 10. Littr[a]. A.

Voorz. J. Weijerman.
Secret. G. A. van Bemmel.

A. C. Christ.	P. W. Kerkhoff.	C. Kock.
G. H. Winkelhagen.	H. Stiphout.	J. Helmelop.
M. J. Beukers.	J. Hassel.	J. Stellingwerf.
B. Beukers.	B. F. Werleman.	C. Holtman.
J. E. Holberg.	P. A. Rolff.	J. F. Schreuder.
W. Veuvey.	J. P. Ders.	J. van de Velde.
H. Smits.	F. H. Helt.	F. Langeveld.
G. Craandijk.	Jan Nagel, Jun.	A. van Meeteren.
D. J. Santhages.	F. A. Jas.	J. F. Witbroek.
A. Walraven Tieler.	A. P. Rauwenhoff.	G. J. Stork.
P. Romijn.	J. A. Haring.	P. Peper.
J. C. Blomhoff.	H. J. Elzer.	F. G. Fisscher.
A. Op den Ende.	Abm. de Roij.	H. G. Croockwit.
W. Otte.	de Rooij.	J. B. Klontrop, Jun.

Medicinale Wijk 10. Littr[a]. B.

Voorz. Gijsbert de Clerq.
Secret. J. H. Schuijmer, Rz.

J. E. Paulij.	D. Knuttel.	J. Bruin.
P. van Eeghen.	E. Warnsink.	A. J. Brom.
P. Langerhuisen.	G. Verschuur.	J. J. Gaaswijck.
J. G. Bindernagel.	A. B. van der Vies.	N. Heghuijzen.
G. L. Wurfbain.	J. van Raalte.	B. Albag.

W. H. Wijntjes,
J. Nusteeg.
J. F. Teering.
A. Oberman.
P. Groeneveld.
P. Keizer.
J. Prinsen.
W. H. Zimmerman.
R. D. Koch.
H. J. van Oostveen.
J. J. de Witt.
J. J. Thiel.
H. W. van Rinkhuizen.
J. Baak, Jr.
J. Tiedeman.
P. Keer.
A. Dudok van Heel.
A. H. van Karnebeek.
H. C. Westendorp.
H. Muller.
B. Tiedeman.
F. J. Fisler.
Klashorst.
B. Elmers.
J. F. Bronwater.
C. Ehrensperger.
van Gelster.
J. J. Kesler.
B. H. Lodewijks.
B. D. Klapmeijer.
H. van Aalderen.
F. H. Staaks.
C. G. van Iterson.
A. Dikke.
W. de Vos, Ibzn.
B. Hulshoff.
C. L. Dorper.

Medicinale Wijk 11. Littr[a]. A.

Voorz. A. Wassenberg, Az.
Secret. Jacob de Vos.

J. Reijdon.
J. B. Renninghoff.
B. van Ee.
H. J. Waller.
J. J. Carp.
C. F. Roos.
L. A. Butot.
C. van de Stadt.
P. C. Klaassen.
S. Gestema.
K. Knots.
A. Biesterbos.
G. Hollanders.
C. D. Willinghoff.
C. Sjoukes.
T. Nooteboom.
F. Wolfers.
J. F. Croon.
J. C. Dabroek.
A. Vermooten.
Pieter Kuijper.
H. Reijdon.
J. Sobbe.
D. H. Engelberts.
L. Woerman.
Mr. E. Waller, Hz.
J. C. Thomas, Joh.
J. van Heukelom.
B. Bekking.
J. P. van Bosse.
E. J. Verwijde, Wzn.
J. A. Boon.
P. A. A. Cavadins.
G. Doesburg.
G. Rebel.
C. H. Bredenberg.
P. van Rijnswou.
H C. Meijer
J. Meijhuizen.
C. Barends.
J. Casparus Schreuder.
J. H. Camman.
A. van Cleef.
M. Westendorp.
T. A. Heemskerk.
C. Pijnappel.
P. E. Wagner.
C. F. Kopersmit.
Mr. J. P. Taunaij.
C. H. de Vos.
H. G. Heijbroek.
Mr. P. Lijndraijer.
Mr. A. H. de Bruine.
R. Voute.
A. Voute.
W. de Clerq.
D. Vrijdag.

B. B. Beets.
C. C Verweijde.
M. H. M. Willer.
Gerrit Mijnsen.
Jb. 't Hooft.
J. G. Hilkes.

Medicinale Wijk 11. Littr[a]. B.

Voorz. G. J. Boissevain.
Secret. J. P. Biesterbos.

J. H. Rauwenhof.
J. van Halmael.
C. van der Vliet.
H. Eijmer, Jr.
W. van Voorst.
J. Timmer.
H. Heijling, Gzn.
H. L. Beijer.
R. Le Chevalier.
J. C. Scheper.
A. J. Eijmer.
H. Salm.
H. Schooneveld.
J. Rodenberg.
D. Hooijkaas.
C. Ewald.
G. M. Gerlach.
J. Steinfoert.
J. Ott.
K. L. Dankmeijer.
J. Reijfort.
C. P. M. Aheuver.
A. Bakker.
W. de Clerq.
C. P. Le Chevalier.
J. ten Cate.
D. Haverkamp.
J. P. Heerdingk.
P. Jurgens.
F. Kellersman.
G. Koning.
A. L. van Harpen Kuiper.
A. van Noorle.
B. H. Rouffaer.
F. Wesselink.
Visser.
J. Essers.
H. D. Gildemeester.
E. van Harlingen, Jr.

Medicinale Wijk 12. Litr[a]. A.

Voorz. H. J. Schouten.
Secret. J. S. de Vas.

G. de Vries.
W. H. Kirberger.
E. Stoffers.
S. E. Theese.
C. de Ligt.
A. Bakker.
J. Kuitenbrouwer.
R. R Nauta.
A. G. Vromans.
C. J. de Grijs.
J. H. Wagenaar.
J. A. Walter.
A. Heideman.
C. Welman.
J. J. de Ruiters.
J. van der Wiel.
J. Bruijnen.
J. B. Finke.
M. van Cleeft.
J. van Doesburgh.
P. Servaas.
J. Freers.
M. Ruitenberg.
J. H. Coprag.
Albers.
G. van der Stok.
van Delden.
J. C. Buisch.
J. Hoguer.
J. de Ruiter.
H. Sakkers.
P. G. Straatman.
H. Loos.

D van Engelen.
J. Schuinderman.
H. D. Putor.
F. Meijer.
J. S. Smit.
J. van Reijkom.
E. J. Post.
W. Woerman.
A. H. van Langeraar.
D Vlierhuis.
A. J. Arnold.
G. Kolder.
H. K. Reehorst.
H. Meijer.
J. H. Ruting.
R. J. Henkes.
J. A. Corver.
J. L. Praetorius.
F. Kotenbrink.
F. Rosbergen.
F. Smit.
C. Mooij.
D. Huijsman.

Medicinale Wijk 12. Litr[a]. B.

Voorz. P. J. Wijsman.
Secret. P. C. de Geijselaar.

W. Vrijdag.
C. van Lottem.
J. W. van Ep Bonté.
J. R. Boelen.
B. Klees.
L. Jonker.
J. Sobbe Houdkoper.
J. Mannourie.
M. van Meeteren.
A. A. Kroone.
IJ. Rogge.
J. Palmboom.
A. de Graaf.
G. d'Ancona.
P. Brouwer.
H. Dhuphin.
M. A. Broens
F. de Vries.
J. Bom.
J. Esler.
R. Laats.
J. Kolk.
J. C. van der Mandelen.
A. van Willigen.
A. C. Krijgeer.
C. de Graaf.
C. Heineken.
J. Terlet.
P. W. de Jong.
Philippo.
J. van der Schroeff.
J. G. Randers
J. S. Kemner.
L. Schouman.
C. Stants.
H. E. van Schoone.
J. F. Wetters.
H. J. Meckenhagen.
J C. Hesselmeijer.
J. ten Wolde.
B. Jacobs.
A. van Woekera.
Fennema.
J. P. Bordes.
C. van Reenen.
A. J. Bekker.
A. H. Vleek.
P. van der Veen.
J. Meijer.
A. de Looper.
J. Bondif.
F. Hergt.
P. Steen.
Jacob Erkens.

Bijl. N°. II.

Reglement voor de Wijkcommissiën ter verzorging der Cholera-Lijders te Amsterdam.

Art. 1. Bij het uitbreken van de Asiatische Cholera zal de Stad in vier-en-twintig Wijken worden verdeeld.

Art. 2. Voor ieder dezer Wijken zal eene Commissie ter verzorging der Lijders enz. worden aangesteld, bestaande

Uit den Stads Geneesheer der Wijk,

« eenige Ingezetenen onder den titul van Wijkcommissarissen, waaronder eenige Geneeskundigen,

« de Wijkmeesters, zoo veel mogelijk de oudste van de onderscheidene Huiszitten-Wijken, waaruit de medicinale Wijk bestaat.

Art. 3. De Leden dier Commissie benoemen hunnen Voorzitter en regelen onderling hare werkzaamheden.

Art. 4. De Wijkcommissie zal het toezigt hebben over alles, wat in hare Wijk het verder uitbreiden der Cholera kan tegengaan en, wanneer zij zulks noodig oordeelt, deswege eene voordragt doen aan de Centrale Commissie.

Art. 5. Ieder gewoon geneesheer zal verpligt zijn, van elke ziekte, bij welke hij Cholera vermoedt, onverwijld berigt te geven aan de Wijk-Commissie, onder welke de Lijder behoort.

Art. 6. Dezelfde verpligting rust op de Huis-

genooten van den zieke, en op ieder, die daaromtrent eenig vermoeden heeft.

Art. 7. De Wijkcommissie, van zoodanig geval kennis krijgende, zal door een harer Leden, liefst eenen Geneeskundige, daarnaar onderzoek doen.

Art. 8. Zoodanig Lid, vermeenende eenen Lijder aan Cholera te vinden, zal dadelijk de eerste hulp aanraden.

Art. 9. Alle Behoeftigen, gedurende het heerschen der Cholera, van Stadswege, geneeskundigen bijstand verlangende, zullen zich te dien einde bij de Wijkcommissien vervoegen en tot dezelve door de Wijkmeesteren worden verwezen.

Art. 10. De Wijk-Commissie zal naar den aard der ziekte, voor welke geneeskundige hulp wordt verzocht, bij den aanvrager onderzoeken en vermoedende, dat er teekenen van Asiatische Cholera voorkomen, een Wijkbillet voor den Stads Geneesheer afgeven, waarop de letters *P. I. M.* gedrukt staan — Bij eene gewone ongesteldheid zal zij een gewoon Wijkbillet uitreiken.

Art. 11. Inmiddels zal zich, bij een verdacht geval een geneeskundig Lid, of bij ontsteltenis van dezen, een der overige Leden tot den Lijder begeven tot hulpreiking of onderzoek. — Ontwarende dat er Cholera bestaat, zal hij den Lijder, indien dezelve behoeftig is, op de meest overtuigende wijze trachten over te halen, zich ter verzorging naar de daartoe aan te wijzen Ziekenzaal te doen brengen.

Art. 12. Indien de Lijder aan deze vermaning

gehoor geeft, zal de Gecommitteerde zorgen, dat dadelijk aan de zaak gevolg worde gegeven.

Art. 13. Indien de Lijder zwarigheid maakt, zijn Huisgezin of Woning te verlaten, of indien zijne omstandigheden verbieden, hem te vervoeren, zal de Kommissie, op berigt van haren Gecommitteerde, zoo veel mogelijk in de dringendste behoefte ter verpleging voorzien.

Art. 14. Ieder Geneesheer is verpligt, dadelijk van het overlijden van iemand aan de Cholera, aan de Wijk-Kommissie kennis te geven.

Art. 15. Dezelfde verpligting rust op de Huisgenooten van den Overledene.

Art. 16. De Wijk-Kommissie, hiervan onderrigt, zorgt door een of meer harer Leden, dat het Lijk zoo spoedig mogelijk worde gekist, de kist behoorlijk worde gesloten en de begravenis in den kortst mogelijken tijd, immers binnen vier-en-twintig uren na het overlijden, plaats grijpe.

Art. 17. De begravenis zal zonder de minste plegtigheid in eene beslotene Koets geschieden.

Art. 18. De Wijk-Commissie zal zorgen, dat na het vertrek van eenen Cholera-zieke uit zijne Woning, of na de begravenis van iemand aan de Cholera overleden, de besmette Woning behoorlijk worde gezuiverd.

Art. 19. Ten einde aan alle hare opgenomene verpligtingen te voldoen, zal zij zorgen, dat nacht en dag twee of meer harer Leden ter harer Vergaderplaats aanwezig zijn; waartoe zij bij beurtwisseling eene Subcommissie uit haar midden zal

benoemen, welke, buiten den geneesheer, die aan de wijk is toegevoegd, uit zes Leden zal bestaan; waaronder zoo veel mogelijk twee Geneeskundigen en ten minste een Wijkmeester zich zullen bevinden.

Art. 20. De Wijkcommissie zal aanteekening houden omtrent alle gevallen van Cholera, in hare Wijk waargenomen, omtrent derzelver gunstigen of ongunstigen afloop.

Art. 21. De Wijkcommissien geven dagelijks verslag omtrent hare verrigtingen en waarnemingen aan de Centrale Commissie.

Art. 22. Insgelijks houden zij aanteekening en doen verantwoording omtrent de goederen of gelden, welke zij van de Centrale-Commissie ter uitreiking hebben ontvangen.

Art. 23. Directeur en Commissarissen van Politie zullen worden uitgenoodigd, deze Commissien in hare werkzaamheden te ondersteunen, dáår waar de Commissien zulks noodig zullen oordeelen.

Goedgekeurd door BURGEMEESTER *en* WETHOUDEREN *der Stad Amsterdam, den* 20sten *December* 1831.

F. VAN DE POLL.

Ter ordonnantie van dezelven,

W. J. BACKER.

Bijl. N°. III. A.

Verdeeling der Geneeskundige Dienst voor de Stads Armen, bij het uitbreken der Cholera Asiatica. (*)

WIJK	Litt.	GEWONE STADS GENEESHEEREN.	WIJK	Litt.	ADJUNCT STADS GENEESHEEREN.
1	A	M. Dolleman.	1	B	M. W. Luber.
2	A	D. J. Griot.	2	B	A. D. Penn.
3	A	A.W. F. Herckenrath.	3	B	J. B. Stokvis.
4	A	G. J. Pool.	4	B	C. Caesar.
5	A	B. V. van Dam.	5	B	P. J. A. Seignette.
6	A	J. G. Franz.	6	B	J. J. Anschitz.
7	B	W. Baarslag.	7	A	J. P. Heije.
8	A	G. Verrijn Stuart.	8	B	B. Lijherr.
9	A	C. C. van Hees.	9	B	P. S. Cramer.
10	B	H. H. van Staveren.	10	A	A. Moorman.
11	B	G. D'Ancona.	11	A	J.J.MullerChristoffels en wegens het groot aantal zieken in deze Wijk (Z. St. der Wijken) bovendien de Med. Cand. J. van Geuns.
12	A	J. H. Seignette.	12	B	J. J. Numan.

(*) Oorspronkelijk was de verdeeling anders; aangezien sommige geneeskundigen, welke toen op de lijst aangeteekend waren, naderhand voor deze betrekking bedankt hebben en er bovendien, twee op dezelve vermeld werden, nu tot andere betrekkingen geroepen; een derzelve, Doctor Davids, is de eerste geweest, die, daartoe uitgenodigd, zich tot de geneeskundige dienst van een Cholera-Hospitaal wel heeft willen verbinden — Zijne benoeming had reeds in de maand Maart van dit jaar plaats. Daar het Hospitaal in het O. M. en V. H. toen het eenige Cholera-Hospitaal was, bleef hij gedurende eenen geruimen tijd de eenige arts, welke de verpleging der Cholera-Kranken, in een Hospitaal op zich genomen had. Naderhand de overige Hospitalen opgerigt wordende, werd aan dezelven het Personeel verbonden, hetwelk ik vroeger medegedeeld heb. Tot hetzelve behoort in de eerste plaats de Heer van Lier, die vroeger ook op deze lijst als Adjunct Stads-Doctor vermeld stond.

Bijl. N°. III. B.

Verdeeling der Geneeskundige Dienst voor de StadsArmen, bij het uitbreken der Cholera Asiatica.

WIJK	GEWONE STADS HEELMEESTERS.	WIJK	ADJUNCT STADS HEELMEESTERS.
1	G. D. Schröder.	1	
2	J. P. Thim.	2	
3		3	H. Verdeijen.
4		4	G. J. van Epen.
5	A. van Hierden.	5	
6		6	E. E. Asscher.
7		7	J. M. Rombouts.
8		8	A. Bernhard.
9		9	H. W. Leefkens.
10		10	J. Beetz.
11		11	M. Bakker.
12	W. Lijsen.	12	

Bijl. No. IV.

INSTRUCTIE voor de Heeren Medicinae Doctoren, *van Stads wege belast met de Geneeskundige Dienst der Armen, bij het uitbreken der* Asiatische Cholera.

Art. 1. Bij het uitbreken der Asiatische Cholera, zal de Stad in vier-en-twintig Wijken, nagenoeg even groot, worden verdeeld.

In iedere Wijk zal èen Medicinae Doctor fungeren.

Art. 2. Ieder dezer Doctoren zal de arme Lijders in zijne Wijk van Geneeskundige hulp voorzien.

Art. 3. Hij zal als Armen beschouwen een ieder, die zich tot hem vervoegt, voorzien van een briefje, door den Wijkmeester of andere bevoegde Autoriteit, in die Wijk onderteekend.

Art. 4. Indien hij een zoodanig briefje ontvangt, waarop zijn gedrukt de letters *P. I. M.*, (*periculm in mora*) zal hij zich onverwijld tot den Lijder, ten wiens behoeve het is afgegeven, vervoegen.

Art. 5. Ontwarende, dat een persoon door Asiatische Cholera is overvallen en dat deze op geene doelmatige wijze in zijne woning kan worden behandeld, zal hij denzelven trachten over te halen, zich naar een der Hospitalen, ter verpleging, te begeven, hem intusschen de vereischte Geneesmiddelen voorschrijven en de Omstanders

eene

eene voor den Lijder geschikte behandeling bevelen.

Art. 6. Indien de Lijder besluit, zich naar een der Hospitalen te begeven, zal de Geneesheer zorgen, dat hiervan kennis worde gegeven aan de Wijk-Commissie voor de Cholera-Lijders.

Art. 7. Hij zal zijne Geneeswijze, zoo onkostbaar en eenvoudig mogelijk, voor zoo verre de omstandigheden het gedogen, naar vaste *formulae* inrigten.

Art. 8. Hij zal op zijne voorschriften stellen den naam der Zieken, het gebruik der geneesmiddelen, de dagteekening en zijne handteekening of paraph. Voor Cholera-Lijders zal hij op zijne voorschriften een bepaald teeken zetten, ten einde dezelve bij den Apothecar der Wijk onverwijld te doen gereed maken; terwijl de voorschriften voor gewone Zieken tot de Stads Apotheek zullen worden gezonden.

Art. 9. Ten einde de dienst te bespoedigen zullen openstaan: (*).

Art. 10. Hij zal ieder avond verslag geven, wegens de door hem behandelde Cholera-Lijders, aan de Plaatselijke Commissie van Geneeskundig Toevoorzigt. De Vergaderkamer der Stads Doctoren zal iederen avond in gereedheid worden gehouden, ten einde Heeren Doctoren en Heelmeesters gelegenheid te geven, zich met de Centrale Commissie ter verzorging van Cholera-Lijders en onderling te onderhouden en elkander al het belangrijke, daaromtrent, mede te deelen.

(*) De Apotheken, opgegeven op Bl. 173.

Art. 11. De Geneesheer, door ziekte verhinderd, zijne werkzaamheden te verrigten, zal den Doctor van zijne belendende Wijk te hulp roepen, zoo als zulks in de gewone Stedelijke Geneeskundige dienst plaats grijpt en hiervan kennis geven aan den President van het Plaatselijk Geneeskundig Toevoorzigt. (*)

Art. 12. Dusdanig door eenen zijner Ambtgenooten bezwaard wordende, zal hij de Zieken van denzelven als zijne eigene behandelen.

Art. 13. Hij zal ten allen tijde vaardig zijn, om ten behoeve der Stads Armen met zijnen raad te dienen, den Chirurgijn en Vroedmeester of de Vroedvrouwen van zijne Wijk.

Goedgekeurd door Burgemeester en Wethouderen der Stad Amsterdam, den 12 *den April* 1832.

(*Get.*) F. VAN DE POLL.

Ter Ordonnantie van dezelven.

(*Get.*) W. J. BACKER.

(*) Om alle verwarring, zoo veel mogelijk te vermijden, is dit Artikel bij het ontstaan der Asiatische Cholera in dier voege gewijzigd, dat de Medicinae Doctoren door het Plaatselijk Geneeskundig Toevoorzigt verzocht zijn, de opgave der Cholera-Lijders onverwijld te doen aan den President der Wijkcommissie, onder wier Ressort de lijder behoort.

Bijl. V.

INSTRUCTIE voor de *Heelmeesters*, met de Heelkundige dienst der Stads Armen belast, bij het uitbreken der Asiatische Cholera.

Art. 1. Bij het uitbreken der Asiatische Cholera, zal de stad in twaalf Wijken worden verdeeld.

Art. 2. In iedere Wijk zal een Heelmeester worden aangesteld en belast zijn met de Heelkundige verzorging der Armen, in die Wijk wonende.

Art. 3 Hij zal, als Armen beschouwen, een ieder, welke zich tot hem vervoegt, voorzien met een briefje door de Wijkcommissie of Geneesheer van die Wijk onderteekend.

Art. 4. Ontwarende, dat een arme, waarbij hij geroepen wordt, aan Cholera Asiatica lijdt, zal hij hem met zijne Heelkundige hulp bijstaan en, zoo hij noodig oordeelt Heelmiddelen voor te schrijten, op zijne voorschriften een teeken stellen, ten einde dezelve in de Apotheek, voor die Wijk bestemd, onverwijld te doen gereed maken. Hij zal deze voorschriften voorzien van zijne handteekening of paraph, van de dagteekening en de bepaling der wijze, op welke de Lijder zich van die middelen moet bedienen.

Art. 5. Ten einde de dienst te bespoedigen, zullen openstaan: (*)

Art. 6. Ontwarende, dat de Armen, waarbij hij ge-

(*) De Apotheken van enz (Z. bl. 173.)

roepen wordt, door eene gewone ziekte of gebrek is aangedaan, zal hij denzelven tot den gewonen Heelmeester der Wijk verwijzen.

Art. 7. Hij zal verpligt zijn, iederen avond aan de Plaatselijke Commissie van Geneeskundig Toeverzigt berigt te geven van het belangrijke, door hem bij Cholera-lijders waargenomen.

Art 8. De Vergaderkamer van Stads Doctoren zal iederen avond in gereedheid gehouden worden, ten einde de Medicinae Doctoren en Heelmeesters, met de stedelijke dienst belast, gelegenheid te geven, zich met de Commissie ter verzorging der Cholera-lijders en onderling te onderhouden en al het belangrijkste mede te deelen.

Art. 9. Een heelmeester, door ziekte of wettige redenen, verhinderd zijnen post te vervullen, zal zich door den Heelmeester van zijne belendende Wijk doen vervangen, zoo als bij de gewone Stedelijke dienst plaats heeft en hiervan kennis geven aan den President der Plaatselijke Commissie van Geneeskundig Toevoorzigt. (*)

Art. 10. Dusdanig door eenen anderen Heelmeester bezwaard wordende, zal hij deszelfs Lijders als de zijnen behandelen.

Goedgekeurd door Burgemeester en Wethouderen der Stad Amsterdam, den 12*den April* 1832.

(*Get.*) F. VAN DE POLL.

Ter Ordonantie van dezelven,

(*Get.*) W. J. BACKER.

(*) Ten opzigte van dit artikel heeft dezelfde wijziging plaats gehad, als bij Art. 11 der Instructie voor de Stads Medicinae Doctoren.

Bijl. VI.

Lijst van Geneesmiddelen, in de Depots ter beschikking te stellen.

Camphora.
Flor. Arnicae.
—— Cham. vulgar.
—— Sambuci.
Herba. Melissae.
—— Menthae crispae.
—— Menthae piper.
Rad. Valerianae.
—— Serpentariae.
—— Ipecac. (in pulvere)
—— Saleb. (in pulvere)
—— Rhei. (in pulvere)
——Columbo.(in pulvere)
Cort. Cascarillae.
—— Culilaban.
—— Cinnamomi.
Pulvis. Sem. Sinapis.
Subcarb. Magnesiae.
Oleum. Terebinthinae.
—— Cajaputi.
—— Menthae piper.
—— Ricini.
Acid. sulphur, dilutum.

Acid. aceticum.
Aether aceticus.
—— sulphur. alcohol.
Vin. opii. aromaticum.
—— opii.
—— stibiatum.
Tinct. Rhei.
—— Cantharidum.
—— Capsici annui.
Spirit. aromaticus.
Ammonia liquida.
Subcarb. amm. pyro-anim. liq.
Succinas ammoniae.
Tinct. Camphorae.
Chlor. calcis siccum.
Pulv. opii. composit.
Subcarb. sodae.
Extract. opii.
Subnitr. bismuthi.
Mur. protox. hydr.
Empl. vesicator.
Bloedzuigers.

Bijl. VII.

Aan de Heeren, welke zich bereidwillig hebben betoond, om bij het onverhoopt uitbreken der *Cholera*, de geneesmiddelen door de Stads Doctoren en Heelmeesters voor te schrijven, te bereiden, wordt kennelijk gemaakt:

1. Zij ontvangen uit de Stads Apotheek eene hoeveelheid geneesmiddelen; deze zullen bestaan uit *enkelvoudige* of *zamengestelde*, tegen de Cholera aanbevolen.

2. Van deze enkelvoudige zullen zij gebruik maken, ter uitreiking en ter zamenstelling der geneeskundige voorschriften. En in geval geneesmiddelen worden voorgeschreven, die zij niet hebben ontvangen, zullen zij dezelve uit hunnen eigenen voorraad nemen, tot zoolang hen daarvan, op hunne aanvrage, voorraad uit de Stads Apotheek zal bezorgd zijn.

3. Bij de toezending der geneesmiddelen zal eene lijst in duplo gevoegd worden, aanduidende de soorten en hoeveelheden derzelven, waarvan eene, door hen onderteekend, aan den geneeskundigen Regent van het Gasthuis wordt overhandigd.

4. Indien aan den toegezonden voorraad iets ontbreekt of zij begeeren mogten, sommige in voorraad te hebben, zullen zij, ter bekoming daarvan, zich kunnen vervoegen bij den geneeskundigen Regent van het Gasthuis.

5. Alles wat zij uit hunnen eigenen voorraad ter bereiding der voorschriften gebruiken, zullen zij opteekenen, waarvoor zij schadeloos zullen worden gesteld.

6. De betoonde bereidwilligheid, om in het gereed maken der voorschiften, tot heil der ongelukkige lijders, werkzaam te zijn, in aanmerking nemende, zal het wel overbodig zijn te verzoeken, dat de geneesmiddelen naauwkeurig en met den meestmogelijken spoed worden bereid, te meer, omdat van eene schielijke hulp dikwijls alleen het behoud der lijders afhangt.

7. Zoodanige geneesmiddelen, welke in kleine hoeveelheden worden voorgeschreven, en dezulken, welke vlugge deelen bevatten, zullen zij in flesschen uitreiken, doch voor gewone middelen zullen zij bij de belanghebbenden zooveel mogelijk aanhouden tot het bezorgen derzelve.

8. Zij zullen de Recepten zorgvuldig bewaren.

9. Daar het eenige doel dezer geneeskundige verzorging is, om geneesmiddelen voor Choleralijders spoedig gereed te hebben en geenszins dat zoodanige, welke voor andere zieken zijn bestemd, ergens anders dan in de stads Apotheek worden bereid, verzoekt men, dat, zoo veel immer doenlijk is, daarop acht worde geven, en zoodanige lieden, welker voorschriften niet met het teeken voor Cholera geteekend zijn, naar de stads Apotheek te verwijzen.

Bijl. VIII.

Verschijnsels der Asiatische Cholera.

De verschijnsels, welke aanduiden, dat iemand door de Asiatische Cholera is aangedaan, zijn voornamelijk:

Braken van een vuil-witachtig vocht, eenige overeenkomst hebbende met water, waarin vleesch is afgewasschen; welk water te gelijk eenen walgelijken reuk afgeeft.

Buikontlastingen van eene gelijksoortige stof. De stoffen zoo door braken, als door buikontlasting uitgeworpen, zijn doorgaans menigvuldig. In den hevigsten graad der ziekte houden deze ontlastingen geheel op. In enkele gevallen worden zij gedurende het geheel beloop der ziekte gemist, terwijl de overige teekenen inmiddels het aanzijn der Asiatische Cholera blijven aanduiden.

De uitwendige zintuigen verstompen; het oog wordt zwakker; het verliest zijnen glans; het gehoor vermindert; de lijders onderscheiden niet meer zoo duidelijk op het gevoel; smaak en reuk nemen af.

De oppervlakte des ligchaams is ijskoud, bijzonder de neus, wangen, ooren, handen, voeten en tong.

De ooren en het beweeglijk gedeelte van den neus zijn zeer slap en week.

Bleeke, blaauwachtige kleur, vooral in den omtrek der oogen, aan den zijden van den neus,

om de lippen, op de wangen, die niet zelden een graauw loodkleurig aanzien hebben.

De oogen diep ingezonken; het bindvlies der oogen en oogleden droog en vuil-rood; het aangezigt ingevallen, den hoogsten angst uitdrukkende.

Blaauw-roode, gemarmerde huidvlekken aan de bovenste en onderste ledematen, donker blaauwe nagels; gerimpelde vingers en teenen, ja zelfs handpalmen en voetzoolen, als waren die deelen lang in heet water geweest.

Als onfeilbaar teeken dezer ziekte wordt opgegeven, het gemis van veerkracht in de huid, zoodat, wanneer men er eene plooi in optrekt, dezelve niet terug wijkt, gelijk bij andersoortige zieken of bij gezonden, maar lang in den aangebragten vorm blijft staan. De voorzijde van den hals boven de sleutelbeenderen, het weeker deel van den buik en de kniewaden zijn ter beproeving de geschiktste plaatsen.

De pols is bijna niet of in het geheel niet voelbaar; er wordt over aanhoudende beklemming in de hartkuil geklaagd.

De ademhaling is langzaam, gepaard met zuchten.

Een inwendig gevoel van ondragelijke hitte kwelt de lijders; hunne dorst is onleschbaar; zij verlangen vooral naar kouden drank.

De stem is eigenaardig dof, heesch, zwak, naauwlijks hoorbaar.

De afscheiding en ontlasting der urin is verhinderd of geheel onderdrukt.

In dien gevorderden staat der ziekte vindt men

de huid ook wel ten hoogste gevoelig, zoodat zelfs gewone indruksels hinderlijk worden.

Er openbaren zich nu of reeds vroeger, pijnlijke krampen in de buigspieren van de onderste en bovenste ledematen, ook wel in de strekkende spieren, doch nimmer gelijktijdig in buigende en strekkende tevens.

De Lijders ijlen zeldzaam en behouden dikwijls hunne geestvermogens, tot op het oogenblik van sterven.

Alle deze verschijnsels zijn echter zamengenomen niet zoo standvastig, dat sommige derzelven niet zouden kunnen gemist worden, zonder dat daarom de ziekte ophoudt de Asiatische Cholera te zijn.

Bijl. IX.

Voorloopige Behandeling van Lijders *aan Asiatische-Cholera.*

Men rade de Lijders, om zich spoedig te Bed te begeven; plaatse dezelven tusschen twee Wollen Dekens; aan elke zijde des ligchaams worde eene Kruik, met heet Water gevuld, gelegd.

Op de Hartekuil legt men eene Zuurdeeg-pap, bereid uit poeder van Mostert met Azijn, tot een deeg gemaakt, ten einde geschikt te zijn, om in den vorm van een Pleister, aangelegd te kunnen worden.

Daarna worden de Borst, Buik, Ruggegraad en alle de deelen, welke door krampachtige zamentrekkingen zijn aangedaan, gewreven met Kamfer-Brandewijn; daartoe wordt dezelve op Wollen Lappen gegoten en met kracht ingewreven.

Men diene de Lijders inwendig toe een aftreksel van gewone Kamillen en Peperment-kruid; waartoe van elk twee handen vol worden genomen, met een pint heet Water overgoten en eenigen tijd op het vuur getrokken. Dit afgegoten aftreksel wordt matig verwarmd, alle vierde van een uur, in de hoeveelheid van een kopje, ingegeven.

Terwijl deze eerste Hulpmiddelen worden aangewend, zende men in allerijl naar den Geneesheer, aan wien de verzorging der Lijders wordt opgedragen en wiens voorschriften, in de verdere behandeling, men nu in alles zorgvuldig moet opvolgen.

STAAT der Cholera-Ziekte, in het Hospitaal op het *Roeters Eiland.*

In behandeling op den 15en September 22 personen.
Daarvan tot op den 1en October hersteld 17
overleden 5
——22

TOTAAL dezer op den 1en Oct. 0

Van 15 Sept. tot 1 Oct. 12 ure.	Ingekomen.	Hersteld.	Overleden.	Blijven onder behandeling.
Mannen	13	6	6	1
Vrouwen	12	2	6	4
TOTAAL	25	8	12	5

AANMERKINGEN.

Van de twaalf overledenen zijn vier stervende ingebragt. No. 82, 84, 88, 89.

Voorafgegane fouten, in den leefregel, zijn van vier opgeteekend.

No. 76 stierf niet aan *Cholera*, maar aan verval van krachten.

No. 74 is dienstmaagd in een huisgezin, van hetwelk het hoofd aan *Cholera* overleden is. De Compagnon van dezen man, No. 68 is ook door de *Cholera* aangetast en in het Hospitaal verpleegd en hersteld.

No. 83 heeft hare moeder (No. 62), in het Hospitaal aan Cholera overleden, meermalen bezocht en was over haar verlies zeer getroffen.

No. 90 heeft zijne vrouw, aan *Cholera* lijdende, in het Hospitaal.

Amsterdam 1 Oct. 1832.

J. VAN LIER, Ez.

STAAT der Cholera-Ziekte, in het Hospitaal van het *Oude-Mannen en Vrouwenhuis.* (*)

Op den 15en September in behandeling 7 personen.
daarvan tot op den 1en October hersteld 6
overleden 1
—7

Totaal dezer op den 1en Oct. 0

Van 15 Sept. tot 1° Oct. 12 ure.	Ingekomen.	Hersteld.	Overleden.	Blijven onder-behandeling.
Mannen . .	8	3	4	1
Vrouwen . .	8	1	1	6
Totaal . .	16	4	5	7

AANMERKINGEN.

Elf der sedert 15 Sept. in ons Hospitaal verpleegde, waren paralytisch, No. 88, 90, 91, 92, 94, 95, 97, 98, 99, 100, 101; onder deze, gingen twee zich in sterken drank te buiten; bij beiden duurde de ziekte slechts 8 uren, de één was een uur, de andere 3½ uren onder onze behandeling; zeven verkeerden in de grootst mogelijke armoede; eene No. 98, had steeds grooten angst voor de ziekte gehad en werd eerst

(*) In staat VI. St. 2 is eene misstelling; het getal *ingekomen* en *herstelde mannen* moet met *één* vermeerderd worden. Er was verzuimd het kind van No. 76 op te geven, behoorende tot het huisgezin van het Schip, hetwelk zich lang te Zwartsluis opgehouden heeft, waarvan bijna alle de leden door de Cholera zijn aangetast geworden.

op den vierden dag der ziekte in het Hospitaal gebragt; een No. 92 was 75 jaren oud en had zijne ziekte verborgen gehouden; twee hadden reeds te voren aan chronische maagkwalen geleden; een had een scrophuleus cachectisch gestel.

Bij drie der aangetasten, gingen fouten in den leefregel vooraf.

No. 86 en 87 zijn naaste buren; No. 86, door eenen Apotheker, sedert vier dagen aan galkoorts behandeld, had zich eenen dag wel gevoeld, was toen door paralytische Cholera aangetast en naar ons Hospitaal vervoerd.

No. 95 had eenige dagen te voren, zijne moeder op een Schip aan de Cholera verloren. Deze vrouw had alle geneeskundige hulp geweigerd en slechts een mengsel van olie met muskaatnoot en eenige andere huismiddelen genomen.

No. 95 en 96 kinderen uit een huisgezin, uit hetwelk de moeder naar het Cholera-hospitaal van de Lauriergracht vervoerd is.

No. 90 was na den dood van zijnen kleinzoon, die aan zijn huis aan *Cholera-paralytica* overleed, ziek geworden; naderhand werd ook zijne dochter door de ziekte aangetast en aan zijn huis door doctor Heije behandeld. (Zie Naamlijst. No. 1241)

Amsterdam 1 October 1832.

DAVIDS. RIVE.

STAAT der Cholera-Ziekte, in het Hospitaal van het *West-Indische Slagthuis.*

Op den 15en September in behandeling 7 personen.
tot den 1en October daarvan hersteld 6
overleden 0
—6

Blijft in behandeling 1 Oct. 1 persoon.

Van 15 Sept. tot 1 Oct. 12 ure.	Ingekomen.	Hersteld.	Overleden.	Blijven onder behandeling.
In beh. v. 15 Sept.	1	—	—	1
Mannen . .	5	1	2	2
Vrouwen . .	7	4	—	3
TOTAAL . .	13	5	2	6

AANMERKINGEN.

Bij twee der in dezen staat opgegevenen ging hevige schrik onmiddellijk der ziekte vooraf; beiden werden oogenblikkelijk na deze gemoedsaandoening, door kramppijn en *diarrhoea* overvallen (No. 73, 76); vroeger waren beiden zeer gezond.

No. 71 had reeds sedert twee dagen de *Asiatische Cholera*, in alle hare hevigheid, met *sedes cruentae* gehad; om vijf ure naar ons Hospitaal vervoerd, was hij om zeven ure reeds overleden.

Voorafgegaane ziekten zijn aangeteekend van No. 78, een meisje, hetwelk aan *fluor albus* en *hysterische* toevallen leed, van No. 70, eene vrouw, welke door verschillende zenuwtoevallen gekweld werd.

Armoede en gebrek worden vermeld van No. 70, 79, 80.

Bij No. 81 bestond de ziekte niet in Cholera, maar in

pleuritis rheumatica met obstructiën gepaard; hij was, wegens hevige buikpijn, in het Hosp. gebragt.

No. 74 had reeds sedert verscheidene dagen *diarrhoea* met kramppijnen in het lijf.

No. 75 had eene hevige gemoedsaandoening, wegens den dood harer moeder aan *phtisis pulmonalis*, en naderhand vele vermoeijenissen en ontberingen doorgestaan.

No. 72 was een kind uit een huishouden, uit hetwelk reeds twee kinderen door de Cholera weggerukt waren. De ouders hadden, na het afsterven dezer beide, hunne woning met eene andere verwisseld; in deze ontstond de ziekte bij dit derde kind, hetwelk bij ons overleden is.

No. 77 is de man eener vrouw, welke in ons Hospitaal hersteld is en welke hij, gedurende hare ziekte, meermalen bezocht heeft.

Amsterdam 1 Oct. 1832.

CAR. JOS. van COOTH.

STAAT der Cholera-Ziekte, in het Hospitaal van het *Oude Luthersche Diaconie-Weeshuis* op de Lauriergracht.

Op den 15en September in behandeling 17 personen.
daarvan tot op den 1en October hersteld . 15
overleden 1
——16

Blijft in behandeling 1 Oct. 1 Persoon.

Van 15 Sept. tot 1° Oct. 12 ure.	Ingekomen.	Hersteld.	Overleden.	Blijven onder behandeling.
V. 15 Sept. in beh.	1	—	—	1
Mannen . .	15	2	10	3
Vrouwen . .	18	9	4	5
TOTAAL . .	34	11	14	9

AANMERKINGEN.

Tot één huisgezin behooren.

No. 198, 208 echtgenooten.

No. 211, 213 broeder en zuster.

No. 207 is de moeder van No. 95 en 96 van Staat X.

No. 182, 183, 196 drie kinderen uit één huisgezin, van hetwelk de moeder, vermeld op den staat van 1 Sept. tot 15 Sept., aan de Cholera in het Hospitaal overleden is. Deze vrouw, echtgenoot van eenen *sjouwerman* en moeder van vijf kinderen, kreeg de eerste voorboden der ziekte, in den avond van 3 Sept., na des middags graauwe erwten met uitgebraden spek gegeten te hebben, hetgeen haar, volgens de getuigenis van haren man, steeds hinder in de maag veroorzaakte. Men konde niet opgeven dat zij met Cholera-lijders, in aanraking geweest was; op de gracht,

op welke zij woonde, namelijk de *Rozengracht in den donkeren gang boven No.* 3, was tot op dien dag nog geen ziekte-geval geweest, hoewel de ziekte in de belendende buurten heerschte, gelijk in de *Bloemstraat*, *Laurierstraat*, 2*de Rozendwarsstraat*, *Rozenstraat*. (Z. Naamlijst No. 33. 87, 88, 115, 145, 171, 382, 353.) Den volgenden morgen 4 Sept. des morgens 10½ ure werd deze vrouw naar het Hospitaal vervoerd en overleed aldaar, aan de Cholera, des namiddags 3 ure. De Heer P. KEER, lid der Wijkcommissie Wijk 10 Litt. B., de vrouw naar het Hospitaal geleid hebbende, begaf zich weder naar hare woning en vervoerde haren man met vijf kinderen naar een ander huis in den zelfden gang. Zij ontvingen aldaar nieuw beddegoed en nieuwe hembden en genoten beter voedsel dan zij gewoon waren, bestaande uit rijst en vleesch. De voormalige woning werd intusschen berookt en het oude beddegoed verbrand.

Het geheel gezin bleef nu gezond, in deze nieuwe woning, tot op den 16en Sept. als wanneer plotselijk, des morgens ten 5 ure, twee der kinderen het een vier, het ander zes jaren oud (No. 182, 183), te gelijk door de Cholera overvallen werden en naar het Hospitaal vervoerd, in hetzelve bezweken. Den 22en September werd een derde kind (No. 196), 11 jaren oud, aangetast en overleed insgelijks.

Amsterdam 1 Oct. 1832.

STAAT der Cholera-lijders te *Amsterdam*, naar gelang hunner leeftijden, van den 15den September tot den 1en Oct. 1832, des middags 12 ure, derhalve van 168 Personen.

JAREN VOLUIT.	GETAL DER PERSONEN.
Van 1 tot 10 Jaren.	31 Personen.
« 10 « 20 «	17 «
« 20 « 30 «	21 «
« 30 « 40 «	27 «
« 40 « 50 «	29 «
« 50 « 60 «	20 «
« 60 « 70 «	12 «
« 70 « 80 «	4 «
« 80 « 90 «	— «
« 90 « 100 «	— «
Onbekend . . .	7 «
TOTAAL. . .	168 Personen.

STAAT *der Cholera-lijders, in de onderscheidene Medicinale Wijken, van den* 15en *September tot op den eersten October des middags 12 ure.*

Wijk	1.	Afdeel.	A.	2.
„	1.	——	B.	2.
„	2.	——	A.	—
„	2.	——	B.	2.
„	3.	——	A.	—
„	3.	——	B.	10.
„	4.	——	A.	2.
„	4.	——	B.	5.
„	5.	——	A en B.	1.
„	6.	——	A.	20.
„	6.	——	B.	13.
„	7.	——	A.	12.
„	7.	——	B.	7.
„	8.	——	A.	3.
„	8.	——	B.	10.
„	9.	——	A.	14.
„	9.	——	B.	11.
„	10.	——	A.	9.
„	10.	——	B.	11.
„	11.	——	A.	12.
„	11.	——	B.	18.
„	12.	——	A.	1.
„	12.	——	B.	—
zonder bepaalde wijk.				3.
				168.

STAAT der Asiatische Cholera te Amsterdam, van 15 Sept. 1832 12 ure tot 1 Oct. 12 ure.

OPGAVE VAN DEN DAG.		VERMINDERD.		Blijven in behandeling.
DATUM.	AANTAL	Hersteld.	Overleden	
Per Transport	1100	335	573	192
September 16	33	25	13	5
	1133	360	586	187
« 17	15	9	13	7
	1148	369	599	180
« 18	11	6	8	3
	1159	375	607	177
« 19	12	13	8	9
	1171	388	615	168
« 20	10	23	2	15
	1181	411	617	153
« 21	7	10	11	14
	1188	421	628	139
« 22	8	12	8	12
	1196	433	636	127
« 23	5	11	4	10
	1201	444	640	117
« 24	5	17	8	20
	1206	461	648	97
« 25	14	3	3	8
	1220	464	651	105
« 26	7	10	9	12
	1227	474	660	93
« 27	3	5	6	8
	1230	479	666	85
« 28	14	15	8	9
	1244	494	674	76
« 29	11	12	3	4
	1255	506	677	72
« 30	4	6	5	7
	1259	512	682	65
October 1	9	2	5	2
TOTAAL . . .	1268	514	687	67

STAAT *der personen welke, in de Naamlijst van 1°. tot 15 Sept. als in behandeling zijnde, vermeld worden.*

HERSTELD.

N°. 576. Datum onbekend.
« 578. 23 Sept.
« 579. 14 Sept.
« 593. 19 Sept.
« 613. Datum onbekend.
« 614. Datum onbekend.
« 629. Datum onbekend.
« 638. 8 Sept.
« 641. 5 Sept.
« 643. 15 Sept.
« 646. 15 Sept.
« 653. Datum onbekend.
« 662. Datum onbekend.
« 666. 20 Sept.
« 679. 16 Sept.
« 683. 15 Sept.
« 685. 20 Sept.
« 693. Datum onbekend.
« 695. Datum onbekend.
« 710. Datum onbekend.

HERSTELD.

N°. 711. Datum onbekend.
« 714. 9 Sept.
« 720. 6 Sept.
« 721. 6 Sept.
« 722. 4 Sept.
« 723. Datum onbekend.
« 748. 21 Sept.
« 759. 22 Sept.
« 775. 23 Sept.
« 777. 20 Sept.
« 790. 21 Sept.
« 813. 7 Sept.
« 814. 7 Sept.
« 818. 20 Sept.
« 838. 10 Sept.
« 844. 19 Sept.
« 846. 20 Sept.
« 849. 15 Sept.
« 855. 15 Sept.
« 860. 19 Sept.
« 868. 22 Sept.
« 871. 21 Sept.
« 874. 26 Sept.
« 898. 20 Sept.
« 905. 12 Sept.
« 907. 19 Sept.
« 908. 24 Sept.
« 914. 18 Sept.
« 921. 19 Sept.

HERSTELD.

No. 925. 29 Sept.
« 932. 24 Sept.
« 934. 18 Sept.
« 964. 18 Sept.
« 968. 20 Sept.
« 971. 23 Sept.
« 976. 21 Sept.
« 983. 20 Sept.
« 985. 19 Sept.
« 990. 28 Sept.
« 992. 20 Sept.
« 996. 24 Sept.
« 997. 20 Sept.
« 1001. 18 Sept.
« 1002. 25 Sept.
« 1009. 27 Sept.
« 1010. 25 Sept.
« 1017. 19 Sept.
« 1019. 20 Sept.
« 1020. 25 Sept.
« 1023. 19 Sept.
« 1027. 19 Sept.
« 1029. 19 Sept.
« 1030. 20 Sept.
« 1034. 16 Sept.
« 1037. 19 Sept.
« 1038. 20 Sept.
« 1043. 23 Sept.
« 1044. 29 Sept.
« 1045. 27 Sept.
« 1046. 18 Sept.
« 1049. 18 Sept.
« 1050. 23 Sept.
« 1051. 20 Sept.
« 1053. 21 Sept.
« 1060. 22 Sept.

HERSTELD.

N°.1069. 20 Sept.
« 1070. 23 Sept.
« 1072. 27 Sept.
« 1076. 18 Sept.
« 1081. 19 Sept.
« 1084. 21 Sept.
« 1086. 6 Oct.
« 1090. 20 Sept.
« 1096. 27 Sept.
« 1097. 24 Sept.

OVERLEDEN.

N°. 596. 6 Sept.
« 633. 3 Sept.
« 732. 5 Sept.
« 763. 10 Sept.
« 771. Datum onbekend.
« 852. 13 Sept.
« 896. 10 Sept.
« 933. 8 Sept.
« 955. 11 Sept.
« 962. 11 Sept.
« 979. Datum onbekend.
« 1008. 17 Sept.
« 1024. 2 Oct.
« 1056. 18 Sept.
« 1061. 18 Sept.
« 1068. 17 Sept.
« 1083. 22 Sept.
« 1088. 18 Sept.
« 1092. 18 Sept.
« 1095. 16 Sept.

Afloop der ziekte onbekend bij N°. 1006, 1035, 1065.

Aanteekeningen.

De Heer A. NOOTHOUT, Voorzitter van het Collegie van H. H. Regenten van het *Diak. Wees-*, *Oude Mannen-en Vrouwenhuis der herstelde Evang. Luthersche gemeente*, heeft de goedheid gehad, ons mede te deelen, dat men aan de bewoners van dit gesticht, zoo wel oude lieden als weeskinderen, de verpligting opgelegd heeft, gedurende het heerschen der *Cholera* in de Hoofdstad, hetzelve niet te verlaten; een man alleen was hiervan uitgezonderd, als zijnde met het doen der boodschappen belast. Deze is de eenigste, welke door de ziekte is aangetast geworden. Zaturdags het huis tot het bovengemeld doel verlatende, is hij Zondags door de eerste voorboden der ziekte overvallen en Dingsdag daarop volgende aan dezelve overleden. Men heeft hem verpleegd in eene afzonderlijke, voor Cholera lijders bestemde, ziekenkamer.

———

Doctor HEIJE heeft ons berigt dat No. 840 en 1121 zusters zijn, beide op dezelfde kamer woonachtig; dat een oom dezer kinderen, denzelfden naam voerende, wordt gezegd aan Cholera overleden te zijn, zonder echter opgegeven te zijn geworden; dat een andere oom, eenen geheel anderen naam hebbende (Z. No. 919.) en in dezelfde straat wonende, door de ziekte is aangetast en dat eindelijk derzelver grootmoeder No. 1059 weder van eenen geheel anderen naam ook aan de ziekte bezweken is. Uit dit verschil van namen, SOEP, WESSEL VAN DER HARING en SJOUWERMAN, ziet men hoe voorzigtig men in zijne ge-

volgtrekkingen moet zijn en dat, zoo gelijkvormigheid van namen niet steeds eenheid van familie aanduidt, verschil van namen evenzeer geenszins verwantschap uitsluit.

———

Dezelfde geneesheer heeft ons medegedeeld dat N. 699 zich in het huis van No. 565 opgehouden en haar, in hare ziekte, opgepast had.

———

Aan zijn Ed. Z. Gel. zijn wij tevens de mededeeling verschuldigd, dat No. 461 en 462 zusters zijn, op eene kamer wonende, op welke vroeger haar broeder, hoewel niet als Cholera-lijder aangegeven en ook geene geneeskundige hulp genoten hebbende, aan de *Cholera* overleden is. Naderhand is haar zwager No. 617 door de ziekte aangetast en overleden.

———

No. 989 en 990 zijn volgens informatiën, door Doctor BAARSLAG ingewonnen, zusters.

———

Doctor VAN HEES meldt ons, dat No. 470 twee dagen voordat hij door de ziekte werd aangetast, in het water gevallen is.

———

Doctor DE LA FAILLE berigt ons, omtrent het ontstaan der Cholera in Groningen, dat de ziekte zich aldaar eensklaps, op verschillende punten der stad te gelijk, vertoond heeft. Vier der oppassers van het Cholera-hospitaal zijn door de ziekte aangetast en twee of drie aan dezelve overleden. In eene straat van Groningen, den naam van *bre-*

den gang voerende, sterft een man aan Cholera; zijne zuster betrekt dadelijk zijne kamer en het nog warme bed, krijgt na vijf dagen de ziekte en sterft. Hare moeder gaat na haren dood, terstond op dezelfde plaats liggen en sterft insgelijks in dezelfde kamer en op hetzelfde bed.

Te *Sapmeer*, eene zeer gezonde plaats, heeft eene vrouw, die uit Rotterdam, alwaar zij haren man bezocht had, terug kwam, de Cholera gekregen en is aan dezelve bezweken. De ziekte verspreidde zich niet verder maar acht à negen dagen daarna krijgt hare moeder, welke haar steeds opgepast had, de ziekte en sterft aan dezelve, na twaalf uren.

In Groningen is het ook niet vreemd dat, in dezelfde woning, bijna alle de leden van het huisgezin door de ziekte aangetast worden.

Opmerkelijk is het tevens dat over het algemeen die buurten het meest zijn aangedaan, in welke in den jare 1826, de koortsen het minst hebben gewoed. De noorderhoek der stad, welke toen zoo schrikkelijk heeft geleden, was op den vier en twintigsten September nog geheel verschoond. Vooral worden de bewoners der lage vochtige kelders en inzonderheid zij, die zich aan sterken drank te buiten gaan, aangetast.

VERBETERINGEN EN DRUKFOUTEN.

No. 148. welke vermeld wordt als het nemen van geneesmiddelen te hebben geweigerd, heeft zich echter later

naar het *West. Ind. Slagthuis* laten vervoeren en is aldaar hersteld.

No. 56 is Matroos op Kanonneerboot No. 73.

No. 743. welke in de Naamlijst, als *twijfelachtig Cholera geval* opgeteekend wordt, had bij hare komst in het *Hosp. O. M. en V. H.* alle de verschijnsels van *Cholera erethica.*

bl. 92 regel 24 staat: F. PHILIPS lees J. T. PHILIPS.

bl. 62 regel 24 staat: FESTERS lees HESTERS.

bl. 108 regel 26 staat: 12 — A. 32. lees 12 — A. 22.

NAAMLIJST.

Bl. 67. No. 610. P. OSSENBRUCH lees: OSSENERBRUG.

— 71. No. 649. JILP VAN AKEN —— J. M. VAN AKEN.

— 106. No. 983. MEENDERT POMPE —— MEINDERT TOMPEE.

NAAMLIJST DER CHOLERA-LIJDERS TE *AMSTERDAM.*

VOLGENS OPGAVE,

van den 15[en] *Sept. tot den* 1[en] *Oct. des middag's twaalf ure* 1832.

---

15 Sept. (34e dag.) des middags 12 ure. No. 1101. Sientje Boorsena, vrouw van de Haan. Oud 42 jaren. Geboren te Groningen. *Kromme Tuinstraat, over den Stads Regenbak.* Beroep onbekend. A. d. Z. onbekend. Herst. 15 Sept. *Deze opgave waarschijnlijk vroeger verzuimd of reeds onder eenen anderen naam op het Register bekend.*

—— No. 1102. Elisabeth de Haas Oud $1\frac{3}{4}$ jaar. Geboren te Amsterdam. *Palmstraat,* No. 3. De vader Militair op de Citadel. A. d. Z. onbekend. Overl. 13 Sept. 12 ure des nachts.

—— No. 1103. L. S de Hond. Oud 26 jaren. Geboren te Amsterdam. *St. Anth. Breestraat.* Diamantslijper. A. d. Z. 15 Sept. 5 ure des morgens.

—— No. 1104. Jansje Hartkamp. Oud 70 jaren. Geboren te Amsterdam. *Baangracht, bij de Lauriergracht,* No. 206. Beroep onbekend. A. d. Z. 13 Sept.

—— No. 1105. Joel Aron van Zeijst. Oud 54 jaren. Geboren te Amsterdam. *Lange Houtstraat.* Slager. A. d. Z. 15 Sept. 9 ure des morgens. Overl. 15 Sept. $11\frac{1}{2}$ ure des avonds.

16 Sept. (35e dag) No. 1106 Grietje Joel van Zeijst. Oud 8 jaren. Geboren te Amsterdam. *Lange Houtstraat.* De vader Slager. A. d. Z. 16 Sept. 5 ure des morgens. (Z. No. 1105.)

—— No. 1107. Vrouwtje Schelvis. Oud 40 jaren. Geboren te Amsterdam. *Marken.* Negotiant. A. d. Z. 15 Sept. 8 ure des morgens.

16 Sept. 1108. Elizabeth Bos. Oud 42 jaren. Geboren te Enkhuizen. *Laagte van de Kadijk*, No. 101. Schoonmaakster. A. d. Z. 15 Sept. 10 ure.

—— No. 1109. Helena Koopman. Oud $3\frac{1}{2}$ jaren. Geboren te Amsterdam. *Joode Houtstraat.* Beroep van het het Hoofd des gezins onbekend. A. d. Z. 15 Sept. 7 ure des morgens. Overl. 15 Sept. 6 ure.

—— No. 1110. Jan Haije. Ouderdom onbekend. Geboren te Amsterdam. *Achtergracht bij den Binnen Amstel*, onder No. 9. Beroep onbekend. A. d. Z. 15 Sept. des avonds. *Heeft geene hulp ingeroepen.*

—— No. 1111. Aaltje Filderhof, Wed. Ter Horst. Oud 44 jaren. Geboren te Amsterdam. *Korte Leijdschedwarsstraat*, No. 44. Winkelierster. A. d. Z. 15 Sept. 7 ure des morgens.

—— No. 1112. Anna Maria ter Horst, kind van A. Filderhof. Oud 18 jaren. Geboren te Amsterdam. *Korte Leijdschedwarsstraat*, No. 44. De moeder winkelierster. A. d. Z. 12 Sept. Herst. 15 Sept.

—— No. 1113. Daniel ter Horst, kind van A. Filderhof. Oud 13 jaren. Geboren te Amsterdam. *Korte Leijdschedwarsstraat*, No. 44. De moeder winkelierster. A. d. Z. 12 Sept. Herst. 15 Sept.

—— No. 1114. Jacoba Maria ter Horst, kind van A. Filderhof. Oud 3 jaren. Geboren te Amsterdam. *Korte Leijdschedwarsstraat*, No. 44. De moeder winkelierster. A. d. Z. 14 Sept. Herst. 15 Sept. (Z. No. 1111, 1112, 1113.)

—— No. 1115. Rasch. Oud 2 jaren. Geboren te Amsterdam. *Rozenstraat*, *in den Bierbrouwersgang*. A d. Z. des nachts van 14 op 15 Sept. Overl. 15 Sept. 7 ure des avonds.

—— No. 1116. Maria Elisabeth Epken. Oud 6 jaren. Geboren te Amsterdam. *Rozengracht*, voorbij de 1e *dwarsstraat*, *in den donkeren gang*, No. 3. De vader Kantoorbediende. A. d. Z. 14 Sept. 5 ure des morgens.

16 Sept. No. 1117. Elisabeth Epken. Oud 4 jaren. Geboren te Amsterdam. *Rozengracht, voorbij de* 1e *dwarsstraat, in den donkeren gang*, No. 3. De vader Kantoorbediende. A. d. Z. 14 Sept. 5 ure des morgens. Overl. 16 Sept. 2½ ure des namiddags. (Z. No. 1116.)

—— No. 1118. Johannes Kup. Oud 44 jaren. Geboren te Amsterdam. *Weesperkerkstraat.* Beroep onbekend. A. d. Z. 16 Sept. 9 ure des morgens.

—— No. 1119. Klaasje Berkhout. Oud 25 jaren. Geboren te Amsterdam. *Korte Prinsengracht.* Dienstbode. A. d. Z. 16 Sept. 6 ure des morgens. Overl. 16 Sept. 8 ure des avonds.

—— No. 1120. Hesters. Oud 47 jaren. Geboren te Amsterdam. *In het Werkhuis.* Beroep onbekend. A. d. Z. 15 Sept. des avonds. Overl. 16 Sept. 2½ ure des nachts.

—— No. 1121. Barend Judith Soep. Oud 2 jaren. Geboren te Amsterdam. *Hoek Weesperstraat en Kerkstraat*, No. 101. De vader veedrijver. A. d. Z. 15 Sept. 5 ure des namiddags. (Z. No. 840.)

—— No. 1122. Maria Anthonia Ferda. Oud 19 jaren. Geboren te Amsterdam. *Op het gedempte slootje*, No. 2. Beroep onbekend. A. d. Z. 15 Sept. middernacht.

—— No. 1123. Aaltje Mozes van Weenen. Oud 2½ jaren. Geboren te Amsterdam. *Lange Houtstraat*, No. 5. De vader Sjouwerman. A. d. Z. 16 Sept. 9 ure. Overl. 16 Sept. 10 ure des avonds.

—— No. 1124. Judith Aron Schrijver. Oud 55 jaren. Geboren te Amsterdam. *Verwerstraat.* Beroep onbekend. A d. Z. 8 Sept.

—— No. 1125. Jan van Rossem. Ouderdom onbekend. Geboorteplaats onbekend. *Angeliersgracht bij de Baangracht.* Beroep onbekend. A. d. Z. 15 Sept 10 ure des avonds. Herst. 16 Sept.

 16 Sept

16 Sept. No. 1126. Johanna Maria Neijs. Oud 11 jaren. Geboorteplaats onbekend. *Noorder Kerkstraat*, boven No. 5. De vader Remplacant bij de Schutterij. A. d. Z. 16 Sept. 6 ure.

—— No. 1127. Grietje Wolf. Oud 21 jaren. Geboorteplaats onbekend. *Angelierstraat bij de Maagdelievestraat.* Schoonmaakster. A. d. Z. 15 Sept. 10 ure des morgens.

—— No. 1128. Hendrik Lambertus Dankmeijer. Oud 43 jaren. Geboren te Amsterdam. *Ratelwachtssteeg, tusschen de Angeliers- en Tuinstraaten.* Adsistent Deurwaarder. A. d. Z. 15 Sept. 2½ ure des nachts.

—— No. 1129. Kramer. Oud 40 jaren. Geboorteplaats onbekend. 2e *Boomdwarsstraat.* Arbeider. A. d. Z. 15 Sept. 8 ure des avonds. Overl. 16 Sept. 8 ure des morgens.

—— No. 1130. Bernardina Josephina Walkes, huisvrouw van Jacob Gupfert. Ouderdom en Geboorteplaats onbekend. *Angelierstraat, bij de Baangracht.* Beroep onbekend. A. d. Z. 15 Sept. 7½ ure des avonds.

—— No. 1131. Anna Maria Snor. Oud 49 jaren. Geboren te Amsterdam. *Passeerdergracht, bij de Baangracht*, No. 16. Schoonmaakster. A. d. Z. 7 Sept. Herst. 27 Sept.

—— No. 1132. Clasina Compere. Oud 32 jaren. Geboren te Amsterdam. *Oude Looijersdwarstraat.* Beroep onbekend. A. d. Z. 15 Sept. 6 ure des namiddags. Herst. 21 Sept.

—— No. 1133. Jacobus Bouwmeester. Oud 11 jaren. Geboren te Amsterdam. *Princegracht, bij het Molenpad, in den Lindeboomgang.* Beroep van den vader onbekend. A. d. Z. 16 Sept. 6½ ure des morgens. Herst. 21 Sept.

—— No. 1134. Doretha Beuks. Oud 5 jaren. Geboren te Amsterdam. *Laurierstraat, Hammegang*, No. 151.

Be-

Beroep van den vader onbekend. Overl. 16 Sept. 10 ure des morgens.

16 Sept. No. 1135. Catharina Hopman, huisvrouw van P. C. de Maart. Oud 32 jaren. Geboren te Amsterdam. 2e *Laurierdwarsstraat*, boven No. 8. De man Kommies, bij de Stedelijke belasting. A. d. Z. 15 Sept. $3\frac{1}{2}$ ure des nachts. Herst. 21 Sept.

17 Sept. (36e dag) No. 1136. Chatarina Maria ter Horst. Oud 14 jaren. Geboren te Amsterdam. *Korte Leijdschedwarsstraat*, No. 44. De moeder winkelierster. A. d. Z. 17 Sept. 10 ure. Overl. 20 Sept. $9\frac{3}{4}$ ure des avonds. (Z. No 1111, 1112, 1113, 1114.)

—— No. 1137. Ambrosius Smeur. Oud 35 jaren. Geboren te Weesp. *Weesperstraat*, *hoek Prinsegracht*. Broodbakkersknecht. A. d. Z 16 Sept. 9 ure des voormiddags. Herst. 20 Sept.

—— No. 1138. S. Fransman. Oud 68 jaren. Geboren te Amsterdam. *Rapenburgerstraat*. Directeur eener Komedie. A. d. Z. 15 Sept. Overl. 17 Sept. 9 ure.

—— No. 1139. Catharina de Vries, huisvrouw van Barends. Oud 31 jaren. Geboren te Amsterdam. 2e *Boomdwarsstraat*. A. d. Z. 15 Sept. 11 ure des morgens. Overl. 16 Sept. 3 ure des namiddags.

—— No. 1140. G. J. Harmsen. Oud 60 jaren. Geboorteplaats onbekend. *Egelantiersstraat*, boven No. 167. A. d. Z. 17 Sept. 7 ure des morgens. Overl. 20 Sept. 5 ure des morgens.

—— No. 1141. Catharina Zwart, huisvrouw van E. Wilkes. Oud 59 jaren. Geboren te Amsterdam. *Palmdwarsstraat*, No. 5. De man Kantooorbediende. A. d. Z. 16 Sept. des voormiddags 11 ure. Overl. 19 Sept. des morgens 9 ure.

—— No. 1142. Wolf Hartog Leerman. Oud 5 jaren. Geboren te Amsterdam. *Foeliedwarsstraat*. De vader Koop-

Koopman in oude Kleeren. A. d. Z. 16 Sept. des avonds 11 ure. Overl. 17 Sept. des namiddags 2 ure.

17 Sept. No. 1143. Simon Meijer Polak. Oud 47 jaren. Geboren te Amsterdam. *Marken*, No. 13. Pensionaris van de Joodsche Hal. A. d. Z. 16 Sept. des avonds 5 ure. Herst. 28 Sept.

—— No. 1144. Jan Koopman. Oud 7½ jaren. Geboren te Amsterdam. *Uilenburg*. Beroep van het Hoofd des gezins onbekend. A. d. Z 17 Sept. des nachts 3 ure. Overl. 18 Sept. des namiddags 3 ure.

—— No 1145. Gerrit Holtkamp. Oud 33 jaren. Geboren te Amsterdam. *Klein Hemelrijk*. Kleeremakersknecht. Overl. 17 Sept. des namiddags 5½ ure.

—— No. 1146. Johanna van Dijk, Wed. S. Graffels. Oud 69 jaren. Geboren te Amsterdam. *Ruitergang, in de Looijerstraat*, No. 144. Waschvrouw. A. d. Z. 12 Sept. Herst. 19 Sept.

—— No. 1147. Naatje Kennedij. Oud 10 jaren. Geboren te Amsterdam. *Prinsengracht bij de Beerenstraat, in den Kavergang*. Beroep van het Hoofd des gezins onbekend. A. d. Z. 16 Sept. Herst. 25 Sept.

—— No. 1148. Hendrik Cupido. Oud 39 jaren. Geboren te Amsterdam. *Nieuwe Leliestraat*. Koorndrager. A. d. Z. 15 Sept. des avonds 10 ure. Overl. 16 Sept des nachts 12 ure.

—— No. 1149. Pieter Brouwer. Oud 40 jaren. Geboren te Amsterdam. *Hazenstraat*, No. 25. Schildersknecht. A. d. Z. 16 Sept. des avonds 8 ure. Overl. 17 Sept. des namiddags 3 ure.

—— No. 1150. Karel Knuppel. Oud 24 jaren. Geboren te Lauwenau. *Dirk van Hasseltsteeg*, ten huize van Zegman. Bakkersknecht. A. d. Z. 7½ ure. Herst 26 Sept.

18 Sept. (37e dag) No. 1151. Joseph Jacob Blitz. Oud 9 jaren. Geboren te Amsterdam, *Marken*, *Bleekers-*

gang

gang, No. 12. Beroep van het Hoofd des gezins onbekend. A. d. Z. 17 Sept. des morgens 10 ure. Herst. 24 Sept.

18 Sept. No. 1152. Clara Benjamins. Oud $3\frac{1}{2}$ jaren. Geboren te Amsterdam. *Jode Houttuinen*, No. 49. Beroep van het Hoofd des gezins onbekend. A. d. Z. 13 Sept. Overl. 20 Sept. des namiddags 5 ure.

—— No. 1153. Catharina Masseijn. Oud 20 jaren. Geboren te Amsterdam. *Lange Leijdsche dwarsstrraat*, onder No. 4. Dienstbaar. A. d. Z. 17 Sept. des avonds $8\frac{1}{2}$ ure. Herst. 27 Sept.

—— No. 1154. Maria Roelofs. Oud 52 jaren. Geboren te Wassen in Noorwegen. *Korte Keizersdwarsstraat*. De man Kleeremakersknecht. A. d. Z. 17 Sept. des avonds 7 ure. Overl. 25 Sept. des namiddags 1 ure.

—— No. 1155. Benjamin Bon. Oud 55 jaren. Geboren te Amsterdam. *Weesperstraat*, No. 113. Fruitverkooper. A. d. Z. 17 Sept. des middags 12 ure. Herst. 28 Sept.

—— No. 1156. Leonardus Hoedt. Oud $1\frac{1}{2}$ jaren. Geboren te Amsterdam. *Weesperdwarsstraat*. De vader Smitsknecht. A. d. Z. 17 Sept. des avonds 5 ure. Overl. 18 Sept. des morgens $8\frac{1}{2}$ ure.

—— No. 1157. Cornelis Welsing. Oud 38 jaren. Geboorteplaats onbekend. *Tuinstraat, in den Graaf van Emdesgang*, No. 73. Schilder. A. d. Z. 18 Sept. des avonds $6\frac{1}{2}$ ure. Overl. 18 Sept. des morgens $6\frac{1}{2}$ ure.

—— No. 1158. Nicolaas Arreras. Oud 66 jaren. Geboren te Amsterdam. *In de Kerkstraat*, No. 17. ten huize van Mijlink. Werkman aan de Keulsche waag. A. d. Z. 18 Sept. des namiddags $3\frac{1}{2}$ ure. Herst. 25 Sept.

—— No. 1159. Cornelis de Boer. Oud 29 jaren. Geboren te *Oldemboom in Vriesland*. Blokschip de Rupel. Kwartiermeester. A. d. Z. 18 Sept. des namiddags $1\frac{1}{2}$ ure. Herst. 26 Sept. *Bevond zich in de stad toen de ziekte hem overviel.*

18 Sept. No. 1160. Wijnand Wigt. Oud 34 jaren. Geboren te Utrecht. *Groote Oostenburgerstraat.* Koperslager. A. d. Z. 18 Sept. des namiddags 1 ure. Herst. 26 Sept.

—— No. 1161. Leentje Wijnveld. Oud 32 jaren. Geboren te Amsterdam. *Laurierdwarstraat*, *hoek Lauriergracht*, No 18. Naaister. A. d. Z. 17 Sept. des avonds 11 ure.

—— No. 1162. Cornelis Timmerman. Ouderdom onbekend. Geboren te Amsterdam. *Elandstraat*, No. 126. Beroep onbekend. A. d. Z. 17 Sept. des avonds 8 ure. Herst. 21 Sept.

19 Sept. (38e dag) No. 1163. Elizen Pesaro. Oud 38 jaren. Geboren te Amsterdam. *Kerkstraat*, No. 17. Sjouwerman. A. d. Z. 18 Sept. des voormiddags 10 ure. Herst. 24. Sept.

—— No. 1164. Betje Samuel Santen. Oud 17 jaren. Geboren te Amsterdam. *Lange Houtstraat*. boven No. 40. Beroep onbekend. A. d. Z. 19 Sept. des namiddags 3 ure.

—— No. 1165. Willem Mabet. Oud 67 jaren. Geboren te Amsterdam. *Goudsbloemgracht.* Sjouwerman. A. d. Z. 18 Sept. des avonds. Overl. 19 Sept. des avonds 9½ ure.

—— No. 1166. Gerrit Kluts. Oud 16 jaren. Geboorteplaats onbekend. *Angeliersgracht*, boven No. 168. Timmermansknecht. A d. Z. 17 Sept. 12 ure des middags. Herst. 19 Sept.

—— No. 1167. Cornelia Slof, Huisvrouw van Jacob Bronkhorst. Oud 21 jaren. Geboren te Waverveen. *Gedempt Slootje*, *hoek van de Boomsteeg*, No. 7. De man Sleepersknecht. A. d. Z. 19 Sept. 7½ ure. Herst. 25 Sept.

—— No. 1168. B. H. Jelders. Oud 36 jaren. Geboren te Amsterdam. *Utrechtschedwarsstraat*, onder No. 89. Be-

roep

roep onbekend. A. d. Z. 18 Sept. des morgens 7 ure. Overl. 24 Sept. des middags 1½ ure.

19 Sept. No. 1169. Catharina Elisabeth Pape. Oud 2 jaren. Geboren te Amsterdam. *Passeerderdwarsstraat.* Beroep van het Hoofd des gezins onbekend. A. d. Z. 18 Sept. 1¼ ure des namiddags. Herst. 20 Sept.

—— No. 1170. Johanna Nijman. Oud 23 jaren. Geboren te Amsterdam. *Looijersgracht*, 5e *huis van de Passeerderdwarsstraat*, *Buitengang*. De vader Touwbaandersknecht. A. d. Z. 18 Sept. 4 ure. Herst. 27 Sept.

—— No. 1171. Simon Schaasberg. Oud 23 jaren. Geboren te Amsterdam. *Slootje*, *op Boomsloot*, No. 35. Kleeremaker. A. d. Z. onbekend. Herst. 19. Sept.

—— No. 1172. Sophia Dorothea Kimenik, Wed. Jalievens. Oud 50 jaren. Geboren te Amsterdam. *Laurierstraat*, *in den Rammenagang*. No. 10. Schoonmaakster. A. d. Z. 19 Sept. 12 ure des middags.

—— No. 1173. Johanna Kalkhoven. Oud 13 jaren. Geboren te Amsterdam. *Schoutensteeg*. No. 5. De vader Haringpakkersknecht. A. d. Z. 19 Sept. des morgens 6 ure. Overl. 21 Sept. 1½ ure.

20 Sept. (39e dag.) No. 1174. Beeltje Meijer, Huisvrouw van Mozes Krant. Oud 33 jaren. Geboren te Amsterdam. *Marken*. No. 119. Beroep onbekend. A. d. Z. 19 Sept. 11 ure des morgens. Herst 21 Sept.

—— No. 1175. Jannetje Korthoef. Oud 9 jaren. Geboren te Korthoef. *Uilenburg*, *Kokkenhofje*, boven No. 7. Boodschaplooper. A. d. Z. 19 Sept. des nachts 12 ure. Herst. 23 Sept.

—— No. 1176. Levie Philip de Beer. Oud 40 jaren. Geboren te Amsterdam. *Batavierstraat*, No. 26. Sjouwerman. A d. Z. 20 Sept. 1 ure des nachts. Herst 23 Sept.

—— No. 1177. Grietje Alida Danen, Huisvrouw van

Chris-

Christiaan Abbach. Oud 26 jaren. Geboren te Amsterdam. *Kerkstraat*, *bij de Spiegelstraat*, onder No. 275. Smitsknecht. A. d. Z. 20 Sept. 5 ure. Herst. 27 Sept.

20 Sept. No. 1178 Klaartje Levers. Oud 50 jaren. Geboren te Alkmaar. *Hasselaarsteeg*. In Turf en Hout. A. d. Z. 20 Sept. 8½ ure.

—— No. 1179. Johanna Bedeker, Wed. Cupido. Ouderdom en Geboorteplaats onbekend. *Goudsbloemstraat*, 2e *huis van de* 1e *dwarstraat*. Beroep onbekend. A. d. Z. 16 Sept. des morgens.

—— 1180. Jansje Nieman. Oud 2 jaren. Geboorteplaats onbekend. *Tuinstraat*, No. 71. Beroep van het Hoofd des gezins onbekend. A. d. Z. 19 Sept. des nachts 12½ ure. Herst. 23 Sept.

—— No. 1181. Gerrit Siebe Croese. Oud 36 jaren. Geboren te Amsterdam. *Botermarkt*, No. 8. Logementhouder. Overl. 20 Sept. des morgens 5 ure.

21 Sept. (40e dag) No. 1182. Beeltje Gerrits. Oud 60 jaren. Geboren te Amsterdam. *Batavierstraat*. Beroep onbekend. A. d. Z. 20 Sept. des morgens 8 ure.

—— No. 1183. Heintje diets Nieman. Oud 26 jaren. Geboren te Amsterdam. *Foeliedwarsstraat*. Naaijster. A. d. Z. 20 Sept. des avonds 6 ure. Herst. 28 Sept.

—— No. 1184. Saartje Abrahams. Oud 6 jaren. Geboren te Amsterdam. *Marken*. Beroep van het hoofd des gezins onbekend. A. d. Z. 21 Sept. des morgens 3 ure. Overl. 21 Sept. des morgens 9 ure.

—— No. 1185. Frederik Elias van Gnerp. Oud 59 jaren. Geboren te Pijrmond. *Weesperdwarsstraat*. Kleerenmaker. A. d. Z. 21 Sept. des nachts 3 ure. Overl. 21 Sept. des namiddags 2 ure.

—— No. 1186. Rica Laguna. Oud 50 jaren. Geboren te Amsterdam. *Kerkstraat*. Werkster. A. d. Z. 20 Sept. des voormiddags 11½ ure. Overl. 21 Sept. des nachts 11 ure.

21 Sept No. 1187. Antoine Wieffert. Oud 44 jaren. Geboren te Amsterdam. *Egelantierstraat*, boven No. 47. Oppasser. A. d. Z. 19 Sept. des avonds 6 ure.

—— No. 1188. Johannes Flijsman. Oud 8 jaren. Geboren te Amsterdam. *Goudsbloemgracht*, *in den Dubbelen gang*. Beroep van het Hoofd des gezins onbekend. A. d. Z. des avonds 6 ure. Herst. 27 Sept.

—— No. 1189. Maria van Reekum, Wed. J. van Wijngaarden. Oud 74 jaren. Geboren te Amsterdam. *Laurierstraat*, No. 161. Aan de Vischmarkt. A. d. Z. des avonds 7 ure. Overl. 21 Sept. des namiddags 6 ure.

22 Sept. (41e dag) No. 1190. Antje van Dalen, vrouw van Antoni Watel. Oud 37 jaren. Geboren te Bergen op Zoom. *Duivensteeg*, boven No. 6. Werkster. Sedert eenige dagen ongesteld. Herst. 28 Sept.

—— No. 1191. Betje Brouwer, Vrouw van Kannebakker. Oud 52 jaren. Geboren te Amsterdam. *Marken*. Beroep onbekend. A. d. Z. 21 Sept. des avonds 11 ure. Overl. 26 Sept. des nachts 2 ure.

—— No. 1192. Mietje Daniels. Oud 49 jaren. Geboren te Amsterdam. *Lange Houtstraat*, No. 73. Werkster. A. d. Z. des namiddags 8 ure.

—— No. 1193. Maria Ursula, Huisvrouw van Corn. Swardt. Oud 46 jaren. Geboren te Amsterdam. *Goudsbloemstraat bij de Baangracht*, No. 123. Schoenmaker. A. d. Z. 21 Sept. des morgens 10 ure. Herst. 23 Sept.

—— No. 1194. Arie Goedhard. Oud 39 jaren. Geboren te Amsterdam. 2e *Anjelierdwarsstraat*. Koopman in Aardappelen. A. d. Z. 21 Sept. des avonds 10 ure.

—— No. 1195. Judic Gomperts. Oud 1½ jaren. Geboren te Amsterdam. *Kerkstraat*, No. 20. De vader Schoenlapper. Herst. 18 Sept.

—— No. 1196. Pieter Post. Oud 69 jaren. Geboren te Weesp. *Goudsbloemgracht*, No. 88. Sjouwerman. A. d.

Z.

Z. 21 Sept. des avonds. Overl. 22 Sept. des middags 12 ure.

23 Sept. (42e dag) No. 1197. Jan van Oostveen. Oud 55 jaren. Geboren te Amsterdam. *Korteprinsengracht bij de Vinkenstraat.* Sluiswachter. A. d. Z. 21 Sept. des avonds $10\frac{1}{2}$ ure. Overl. 22 Sept. des namiddags 2 ure.

—— No. 1198. Jan Hendrik Epken. Oud 11 jaren. Geboren te Amsterdam. *Roozengracht*, *Donkerengang*. De vader Kantoorbediende. A. d. Z. 22 Sept. des morgens $10\frac{1}{2}$ ure. Overl. 23 Sept. des avonds 10 ure. (Z. No. 1116, 1117.)

—— No. 1199. Hendrik Waldeck. Ouderdom en Beroep onbekend. *Egelantiersgracht*, *Schuitevoerdersgang*. Noodhulp aan het Bosscher Veerhuis. A. d. Z. 23 Sept. des morgens $9\frac{1}{2}$ ure.

—— No. 1200. Johanna Straaburg, Vrouw van Daniel Schindehutte. Oud 41 jaren. Geboren te Amsterdam. *Looijersgracht*, No. 14. De man Kleermaker. A. d. Z. 22 Sept. Herst. 27. Sept.

—— No. 1201. Hendrik Ezerée. Oud 44 jaren. Geboren te Amsterdam. *Dijkstraat*, onder No. 8. Wijnkopersknecht. A. d. Z. 23 Sept. $9\frac{1}{2}$ ure. Overl. 23 Sept. des namiddags 1 ure.

24 Sept. (43e dag) No. 1202. Jan Willemsen. Oud 7 jaren. Geboren te Amsterdam. *Lindegracht*, No. 133. De vader Koorenwagt. A. d. Z. 24 Sept. des morgens 3 ure. Overl. 24 Sept. des middags $12\frac{1}{2}$ ure.

—— No. 1203. Elsje Hartog van de Kar. Oud 45 jaren. Geboren te Amsterdam. *Weesperstraat.* De man Ossedrijver. A. d. Z. 24 Sept. des morgens 4 ure. Herst. 30 Sept.

—— No. 1204. Betje Sadoc Wit. Oud 25 jaren. Geboren te Amsterdam. *Marken*, No. 91. Beroep onbekend. A. d. Z. 23 Sept. des morgens 6 ure. Overl. 1 Oct. des nachts 4 ure.

24 Sept. No. 1205. Wolf Baggerslijper. Oud 12 jaren. Geboren te Amsterdam. *Batavierdwarstraat.* Beroep van het Hoofd des gezins onbekend. A. d. Z. 23 Sept. des morgens 8 ure. Overl. 25 Sept. des namiddags 6 ure.

—— No. 1206. Naatje Brauns. Oud 31 jaren. Geboren te Amsterdam. *Foeliedwarsstraat.* Beroep onbekend. A. d. Z. 23 Sept. des morgens 9 ure. Herst. 1 Oct.

—— No. 1207. Markus Markus. Oud 43 jaren. Geboren te Zaandam. *Schans bij de Haarlemmer poort*, No. 126 *aan de molen de Kraaij.* Koorndrager. Overl. 24 Sept. des morgens 1 ure.

25 Sept. (44e dag) No. 1208. Willem de Bordes. Oud 66 jaren. Geboren te Berlijn. *Balk in 't oog steeg.* Kruitlezer. A. d. Z. 24 Sept. des avonds 6 ure. Overl. 25 Sept. des morgens 5½ ure.

—— No. 1209. Rebecca Breemer. Oud 80 jaren. Geboren te Amsterdam. *Houttuinen*, *Wijdengang.* Beroep onbekend. A. d. Z. 24 Sept. des avonds 10 ure. Overl. 25 Sept. des namiddags 2 ure.

—— No. 1210. David Fredrik Wallig. Oud 15 jaren. Geboren te Amsterdam. *Houttuinen*, *hoek Zwanenburgwal.* Beroep onbekend. A. d. Z. 25 Sept. des nachts. Overl. 29 Sept. des namiddags 2½ ure.

—— No. 1211. Schoontje Marcus. Oud 60 jaren. Geboren te Amsterdam. *Lange Houtstraat*, *Pintosgang.* Beroep onbekend. A. d. Z. 24 Sept. des morgens 7 ure. Overl. 24 Sept. des namiddags 2 ure

—— No. 1212. Marcus Hartog Brilleman. Oud 24 jaren. Geboren te Amsterdam. *Marken.* Flankeur bij de mobile Schutterij, thans met verlof alhier. A. d. Z. 25 Sept. des morgens 4 ure. Overl. 25 Sept. des avonds 9 ure.

—— No. 1213. Johanna Reenhout, Huisvrouw van Dirk Dirks. Oud 31 jaren. Geboren te Amsterdam.

Dirk

Dirk van Hasselssteeg, *in het Papensteegje*, No. 9. De man Sjouwerman. A. d. Z. 24 Sept. 11½ ure. Herst. 28 Sept.

25 Sept. No. 1214. Jan Nicolaas Fisler. Oud 25 jaren. Geboren te Amsterdam. *Boomstraat*, No. 14. Koetsier. A. d. Z. 24 Sept. des morgens 10 ure. Overl. 25 Sept. des morgens 12½ ure.

—— No. 1215. Nicolaas Willekes. Oud 58 jaren. Geboorteplaats onbekend. *Tuinstraat*, No. 86. Kunstwerker. A. d. Z. 24 Sept. des morgens 6 ure. Overl. 24 Sept. des avonds 9½ ure.

—— No. 1216. Maria Roelofs, geb. Duvallée. Oud 37 jaren. Geboren te Doesburg. *Karthuizersstraat*, No. 29. De man Kleeremakersknecht. A. d. Z. des namiddags 4 ure.

—— No. 1217. Catharina Teunisse, Huisvrouw van Jan Fredrik Rozeboom. Oud 51 jaren. Geboren te Amsterdam. *N. Z. Achterburgwal*, No. 5. Beroep onbekend. A. d. Z. 24 Sept. des morgens 4 ure. Overl. 24 Sept. des namiddags 2 ure.

—— No. 1218. Simon Claus. Oud 48 jaren. Geboren te Haarlem. *Ridderstraat*, boven No. 12. Sjouwerman. A. d. Z. des morgens 8 ure.

—— No. 1219. Naatje Hugmans, Huisvrouw van S. Bing. Oud 48 jaren. Geboren te Amsterdam. *Lange Houtstraat*, No. 26. Beroep onbekend. A. d. Z. des voormiddags 11 ure. Herst. 30 Sept.

—— No. 1220. Betje Israels. Oud 39 jaren. Geboren te Amsterdam. *Hoek stroomarkt en lange Houtstraat.* Werkster. A. d. Z. des morgens 6 ure.

26 Sept. (45e dag) No. 1221. Jonas Benjamins. Oud 48 jaren. Geboren te Amsterdam. *Lange Houtstraat.* Kantoorbediende. A. d. Z. 25 Sept. des morgens 7 ure. Overl. 25 Sept. des avonds 10 ure.

26 Sept. No. 1222. Vrouwtje David Kieltje, Huisvrouw van Marcus Levie Kapels. Oud 52 jaren. geboren te Amsterdam. *Muiderstraat.* Beroep onbekend, A. d. Z. 25 Sept. des morgens 9 ure.

—— No. 1223. Catharina Kralsagen. Oud 6 jaren. Geboren te Amsterdam. *Rozenstraat, bij de laatste dwarsstraat.* De moeder Schoonmaakster. A. d. Z. 24 Sept. des namiddags 4 ure.

—— No. 1224. H. Meulink. Oud 7 jaren. Geboren te Amsterdam. *Laurierstraat, bij de Prinsengracht.* De vader Suikerbakkersknecht. A. d. Z. onbekend.

—— No. 1225. Hermanus Hanterman. Oud 58 jaren. Geboren te Purmerend. *Looijerstraat*, No. 36. Sjouwerman. A. d. Z. 25 Sept. des morgens 10 ure.

—— No. 1226. Maria Catharina Simon, Vrouw van G. E. Kälkhoven. Ouderdom en Geboorteplaats onbekend. *Schoutensteeg*, No. 5. De man haringpakkersknecht. Overl. 26 Sept. des avonds 10 ure. (Z. No. 1173.)

—— No 1227. Jan Bos. Oud 75 jaren. Geboorteplaats onbekend. *Boomstraat in den Wieldraaijersgang.* Gepensioneerd nachtwacht. Overl. 26 Sept. des morgens 7 ure.

—— No. 1228. Pieter Jansen. Oud 56 jaren. Geboren te Amsterdam. *Gruttersgang in de Elandsdwarsstraat.* Schildersknecht. A. d. Z. 26 Sept. des namiddags 2 ure.

27 Sept. (46e dag) No. 1229. Maria Christina Hansen. Oud 49 jaren. Geboren te Amsterdam. *Ten huize van den Heer* J. H. Zelders, *in de Nieuwenbrugsteeg.* Dienstbode. A. d. Z. 25 Sept. des avonds 7 ure.

—— No. 1230. Naatje Wilders. Oud 32 jaren. Geboren te Amsterdam. *Lange Leijdschedwarsstraat*, onder No. 157. Naaister. A. d. Z. 26 Sept. des avonds 10 ure. *Zijnde dit eene persoon die de Cholera thans voor de tweedemaal krijgt.* (Z No. 748.)

27 Sept. No. 1231. J. H. Sunderlage. Oud 34 jaren. Geboren te Osnabrug. *Keizersgracht*, *bij de Leidsche-straat.* Bierbrouwersknecht. A. d. Z. onbekend. Overl. 27 Sept. des avonds 9½ ure.

—— No. 1232. Catharina Geertruida Dresger. Oud 28 jaren. Geboren te Amsterdam. *Kalverstraat*, No. 101. Dienstmaagd. Herst. 3 Oct.

28 Sept. (47e dag.) No 1233. Barend Abraham Nebbig. Oud 52 jaren. Geboren te Amsterdam. *Uilenburgersteeg*. Sjouwerman. A. d. Z. 27 Sept. 11 ure. Overl. 29 Sept. des morgens 10 ure.

—— No. 1234. Ezechiel Andries Nol. Oud 60 jaren. Geboren te Amsterdam. *Houttuinen Wijdengang.* Beroep onbekend. A. d. Z. 27 Sept. 12 ure. Overl. 28 Sept. des avonds 4 ure.

—— No. 1235. Frederik Hansen. Oud 15 jaren. Geboren te Amsterdam. *Korte Leijdschedwarsstraat*, boven No. 147. De vader uitgetrokken met de Schutterij als remplacant. A. d. Z. 27 Sept. 10 ure des avonds. Overl. 3 Oct. des morgens 7 ure.

—— No. 1236. Aaltje Isegard, huisvrouw van Frans Blind. Oud 36 jaren. Geboren te Utrecht. *Jonkerstraat*, No. 118. De man uitgetrokken Schutter. A. d. Z. 27 Sept. 8 ure des avonds.

—— No. 1237. Jan Hinders Velwis. Oud 42 jaren. Geboren te Pekel-A. *Aan boord van zijn Schip in de Geldersche kade*, *bij de Schreijers Toren.* Schipper. A. d. Z. 24 Sept. 2 ure des nachts. Overl. 2 Oct. 9½ ure. *Wil niet naar 't Hospitaal.*

—— No. 1238. Betje van Vliet. Oud 26 jaren. Geboren te Amsterdam. *Batavierstraat.* Beroep onbekend. A. d. Z. 27 Sept. 1 ure des nachts. Herst. 2 Oct.

—— No. 1239. Trijntje Koster. Oud 28 jaren. Geboren te Hoorn. *Uilenburg.* Beroep onbekend. A. d Z. 26 Sept. 4 ure des namiddags.

28 Sept. No. 1240. Heijntje Tenninger. Oud 11 jaren. Geboren te Amsterdam. *Steenvoetsluis*. De vader broodbakker. A. d. Z. 28 Sept. 5 ure des morgens. Herst. 3 Oct.

—— No. 1241. Elizabeth Gnerp. Oud 29 jaren. Geboren te Amsterdam. *Weesper dwarsstraat*. Naaister. A. d. Z. 26 Sept. des avonds 11 ure. Herst. 3 Oct. *Zijnde dit de derde Cholerazieke in deze woning.* (Z. No. 1156, 1185, zijnde 1156 haar neefje, 1185 haar vader.)

—— No. 1242. Willem Thomas. Oud 23 jaren. Geboren te Amsterdam. *Angelierstraat, in den witten Lelijgang*, No. 167. Mattenmaker. A. d. Z. 28 Sept. $2\frac{1}{2}$ ure.

—— No. 1243. Maria Hansen. Oud 13 jaren. Geboren te Amsterdam. *Korte Leidsche dwarsstraat.* De moeder werkster. A. d. Z. 28 Sept. *De moeder haren zoon, die deze nacht paralijtisch in het Hospitaal O. M. en V. Huis binnen gebragt is, bezoekende, bragt dit meisje mede, hetgeen door karakteristieke braking en diarrhoea aangetast zijnde, opgenomen is.*

—— No. 1244. Anna Baredina Valk. Oud 3 jaren en 8 maanden. Geboren te Amsterdam. *Looijersgracht bij de Princengracht.* De vader Schoenlapper. Sedert 3 weken sukkelend. Overl. 27 Sept. $9\frac{1}{2}$ ure.

—— No. 1245. Margaretha Brinkman, vrouw van Marten Hansen. Oud 39 jaren. Geboren te Amsterdam. *Korte leijdsche dwarsstraat.* Schoonmaakster. A. d. Z. 11 ure. *Volgens haar zeggen heeft men hare dochter heden ochtend aan het Hospitaal* O. M. en V. huis *gehouden, toen zij haren zoon aldaar verpleegd, kwam bezoeken, daar dit kind alle teekenen van Cholera had,* (Z. No. 1235, 1243.)

—— No. 1246. Christina van Paddenburg. Oud 20 jaren. Geboren te Amsterdam. *Lange leijdsche dwarsstraat*, onder No. 157. Naaister. A. d. Z. 28 Sept. 3 ure des

namiddags. *In dezelfde wooning gehuisvest als* N a a t j e E l d e r s *die den* 4en *dezer naar het Hospitaal vervoerd is.* (Zie No. 748.)

29 Sept. No. 1247. (48e dag.) Maria Hugening. Oud 50 jaren. Geboren te 's Hage. *Lange Houtstraat*, No. 28. Werkster. A. d. Z. 26 Sept. Overl. 30 Sept. des namiddags 2 ure.

—— No. 1248. Steven Kruishaar. Oud 43 jaren. Geboren te Waverveen. *Korte Leijdsche dwarsstraat*, onder No. 100. Waterschuitevoerdersknecht. A. d. Z. 28 Sept.

—— No. 1249. Hartog A. Hakker. Oud 12 jaren. Geboren te Amsterdam. *Marken*, *Liefdegang*. A. d. Z. 28 Sept. des morgens 6 ure. Herst. 5 Oct.

—— No. 1250. Wijntje Melchers, Huisvrouw van J. H. Middendorp. Oud 36 jaren. Geboren te Amsterdam. *Gruttershofje*, *in de Nieuwe Looijerstraat*. De man lantaarnvuller. A. d. Z. 29 Sept. des nachts 3 ure.

—— No. 1251. Maria Agatha Middendorp. Oud 6 jaren. Geboren te Amsterdam. *Gruttershofje in de Looijerstraat*. De vader lantaarnvuller. A. d. Z. 28 Sept. des namiddags 4 ure. Overl. 29 Sept. des morgens 4 ure. (Z. No. 1250.)

—— No. 1252. Maria Gramme. Oud 46 jaren. Geboren te Amsterdam. *Ten huize van de Wed. P. Dog*, *Utrechtsche dwarsstraat*, No. 84. Borduurster. A. d. Z. onbekend.

—— No. 1253. Hendrica van Baat, Huisvrouw van Broek. Oud 62 jaren. Geboren te Amsterdam. *Oude Looijerstraat*, *in eenen gang naast* No. 26. De man kuipersknecht. A. d. Z. 28 Sept. in den vroegen morgen Herst. 4 Oct.

—— No. 1254. Matje Jansen, Wed. Markus Markus. Oud 30 jaren. Geboren te Amsterdam. *Schans bij de*

Haar-

Haarlemmerpoort aan de Molen de Kraaij, No. 126. Beroep onbekend. A. d. Z. 27 Sept. Herst. 4 Oct. (Z. No. 1207.)

29 Sept. No. 1255. Antje Snor. Oud 43 jaren. Geboren te Amsterdam. *Jonkerstraat*, No. 89. Werkster. A. d. Z. 28 Sept. des namiddags 4 ure.

30 Sept. No. 1256. (49e dag.) Gijsbert Willem Karon. Oud 53 jaren. Geboren te Afferden. *Dijkstraat*. Ambtenaar. A. d. Z. Woensdag 26 Sept.

—— No. 1257. Willem Haselaar. Oud 7 jaren. Geboren te Amsterdam. *Tiggelstraat in den langen bleekersgang*, No. 50. De vader Sjouwerman. A. d. Z. onbekend. Overl. 30 Sept. des nachts 3 ure.

—— No. 1258. Maretje Boelhouwer. Oud 26 jaren. Geboren te Weesp. *Baangracht*, *tusschen de Vijzel- en Reguliersgrachten in eenen Kelder*, No. 24 Melkboerin. A. d. Z. onbekend.

—— No. 1259. Joseph Izaak Pampel. Oud 67 jaren. Geboren te Amsterdam. *Rapenburgerstraat*, No. 96. Koopman in bloemen. A. d. Z. onbekend.

1 Oct. No. 1260. (50e dag. Thomas Christiaans. Oud 9 jaren. Geboren te Amsterdam. *Kerkstraat*, No. 199. De vader ter zee varende. A. d. Z. 30 Sept. te 7 ure. Overl. 1 October des morgens 5½ ure.

—— No. 1261. Daniel Middendorp. Oud 5 jaren. Geboren te Amsterdam. *Looijerstraat*, *Gruttershofje*. De vader Lantaarnvulder. A. d. Z. 1 Oct. 7 ure. Herst. 2 Oct. (Z. No. 1250, 1251.)

—— No. 1262. Geertruij de Haan, Wed. J. Kroese. Oud 46 jaren. Geboren te Hattem. *Kerkstraat*, onder No 386. Besteedster. A. d. Z. 1 Oct. 6 ure. Overl. 3 Oct. des morgens 6 ure.

—— No. 1263. Maria Haselaar. Oud 4 jaren. Geboren ren te Amsterdam. *Tiggelstraat in den Langebleekersgang*, No. 5. De vader Sjouwerman. A. d. Z. 30 Sept.

 des

des avonds 8 ure. Overl. 1 Oct. des morgens 7 ure. (Z. No. 1257.)

1 Oct. No. 1264. Willem Wenk. Oud 53 jaren. Geboren te Amsterdam. *Wieldraaijersgang in de Boomstraat.* Sjouwerman. A. d. Z. 1 Oct. 7 ure. Overl. 1 Oct. des namiddags 4 ure.

—— No. 1265. Gerrit van de Plank. Oud 35 jaren. Geboren te Dordrecht. *Dortrecht.* Schippersknecht. A. d. Z. 30 Sept. des nachts 1½ ure. Overl. 30 Sept. des avonds 7 ure.

—— No. 1266. Frederik Smink. Oud 8 jaren. Geboren te Amsterdam. *Looijersgracht bij de Gasthuismin.* Beroep van het Hoofd des gezins onbekend. A. d. Z. 1 Oct. 9 ure. Overl. 3 Oct. des morgens 2 ure. *Later opgegeven bij het doodsberigt* Frederik Willem Zevenboom.

—— No. 1267. Anna Koster, Huisvrouw van J. Koster. Oud 31 jaren. Geboren te Amsterdam. *O. Z. Armsteeg in de Boezemsteeg.* De man Schuitevoerder. A. d. Z. 30 Sept. des namidags 3 ure. Overl. 1 Oct. des namiddags 4 ure.

—— No. 1268. Eildert Elfers de Jonge. Oud 46 jaren. Geboren te Norden. *Oosterdok aan boord van een schip.* Stuurman. A. d. Z. 1 Oct. des morgens 6½ ure.

INHOUD.

I. Ziektegevallen :
1. Medegedeeld door C. J. VAN COOTH. Pag. 107
2. ——— door C. VAN HEES . « 121
3. ——— door J. VAN LIER Ez. « 139
4. Verslag van vier Ziektegevallen door D. HAGE en G. BOLKENSTEIN, te *Huizen* . . . . « 149
5. Ziektegeval medegedeeld door DAVIDS en RIVE. . . . . « 160
II. Geschiedkundig overzigt van de maatregelen ten behoeve van de Cholera-lijders door W. VROLIK (*Vervolg.*) . . . . . « 166
III. Naamlijst van het Personeel der onderscheidene Wijkcommissiën . . . . « 179
IV. Reglementen en Instructiën enz., voor de Wijkcommissiën en de Geneeskundigen Dienst ten behoeven der Cholera-Lijders. « 193
V. Staaten der Cholera-Lijders in het algemeen en in de Hospitalen . . . . « 211
VI Naamlijst der Cholera-lijders te Amsterdam tot op den 1sten October 1832. . . « 120